

ASR-I SAADET BUGÜNE NE SÖYLER?

42

AFETLERDE
MANEVİYATIN
İYİLEŞTİRİCİ
GÜCÜ

12

ASR-I SAADET'TEN
GELEN DOSTLUK
REÇETESİ: İSÂR

22

GELENEKTEN
GELECEĞE
KIZ ÇOCUKLARI VE
KADINLARIN EĞİTİMİ

26

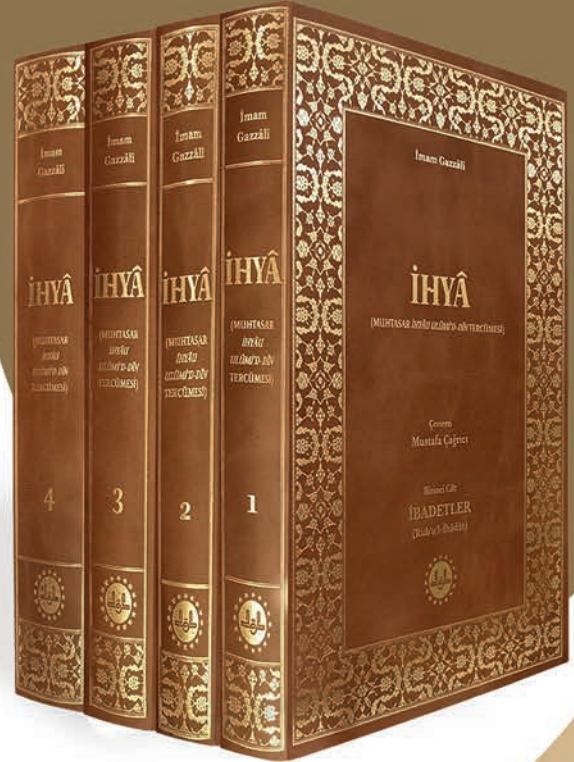
DEPREMİN
PSİKOLOJİK ETKİLERİ
İLE BAŞA ÇIKMA

74

BİR BAĞIMSIZLIK
MANİFESTOSU
İSTİKLÂL MARŞI

İhyâ, Gazzâlî'nin ahlak, tasavvuf, fıkıh, kelam, felsefe, mantık gibi İslami ilimlere dair fikir ve analizlerini içeren; bunun yanı sıra psikoloji, sosyoloji, iktisat, siyaset, hukuk felsefesi gibi alanlara dair yetkinliğini gösteren ve İslam dünyası tarafından en çok okunan eserlerinden biridir. Gazzâlî'nin eserinde ahlaka dair ortaya koyduğu çağları aşan ufuk verici perspektif hem onu hem de İhyâ'yı İslam âleminde olduğu kadar Batı ilim ve düşünce dünyasında da zirveye taşımıştır.

Modern yaşam biçimlerinin hayatımızı yönlendirmeye başladığı, inanç ve ahlak dünyamızın hızla zedelendiği çağımızda, ahlaki değerlerin ortak bir davranış bilincine dönüştürülmesi ve yaşayan değerler olarak bir hayat tarzı hâline gelmesi noktasında bize katkı sağlayacak önemli bir kaynak eser olan İhyâ, okuyucusuyla buluşuyor.

ASR-I SAADET'İN BİZE SÖYLEDİĞİ: ÎSÂR AHLAKI

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Şubat ayında millet olarak acısını yüreklerimizde hissettiğimiz, asrın afeti sayılan iki büyük depremi peş peşe yaşadık. Acımız tarifsiz, kelimeler kifayetsiz. Nice canlarımızı kaybetmenin hüznü içerisindeyiz. Ülkemizin dört bir köşesinde yüreklerimiz kor oldu yandı. Kalbimize bir hançer gibi saplanan acıyla hepimiz enkazda kaldık. Yükümüz ağır, zorlu bir süreçten geçiyoruz. Ancak bizler “Şüphesiz güçlkle beraber bir kolaylık vardır.” (İnşirâh, 94/5) ayetine iman etmiş müminleriz. Yaşanılan bu afetten, kederden, birbirimize kenetlenerek yek vücut olup yaralarımızı sararak şifa bulacağız. Zira bizler darda kalana koşan, merhameti kuşanan, acıyı da paylaşarak azaltan yüce gönüllü bir milletiz. Peygamber Efendimiz, “Müminler, birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.” (Müslim, Birr, 66) buyuruyor. İşte şimdi Asr-ı Saadet'in bize söylediği îsâr ahlakıyla yardıma koşma, depremzede kardeşlerimizin elinden tutarak yaralarımızı hep birlikte sarma zamanıdır.

Tarihe baktığımızda geçmiş milletler, müspet ve menfi anlamda birçok hadise yaşamıştır. Kuşkusuz yaşanılardan bizim çıkaracağımız dersler vardır. İşte bu tarihsel süreçte Müslümanlar için inci mesabesindeki kesite, “mutluluk dönemi” manasına gelen Asr-ı Saadet denilmiştir. Zira o dönem, âlemlere rahmet olarak gönderilen son peygamberin bereketine, rahmetine ve aydınlığına gark olmuştur.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosya konumuzda “Asr-ı Saadet Bize Ne Söyler?” sorusunun cevaplarını aradık. Kaan. H. Süleymanoğlu, yazısında; her çağda, her toplumda insanın, duygu ve düşüncelerinin çıkış noktasının aynı olduğunu, benzer patikalarda yürüdüğünü, benzer imtihanlardan geçtiğini belirterek en güzel örnek olan Allah Resulü'nün yaşadığı çağın, Asr-ı Saadet'in hayatımızdaki rehberliğine dikkat çekti. Safiye Gölbaşı, Asr-ı Saadet'ten gelen bir dostluk reçetesi olan îsâr ahlakına değindi. F. Feyza Güner, “İlkler ve Onlara Güzelce Uyanlar” yazısıyla Tevbe suresi 100. ayeti ışığında sahabenin güzel örnekliğini hatırlattı.

Biz Bize köşemizde Dr. Kezban Gurbet Gülden, “Gelenekten Geleceğe Kız Çocukları ve Kadınların Eğitimi” yazısıyla medeniyetimize öncülük eden güzide kadınlardan örneklerle eğitimin önemine vurgu yaptı. Nermin Taylan, “Bir Bağımsızlık Manifestosu: İstiklal Marşı” yazısıyla merhum Mehmet Akif'in, sadece istiklalin değil, istikbalin de marşını yazdığına dikkat çekti. Hayatın İçinden köşemizde Ahmet Ünal, “Afetlerde Maneviyatın İyileştirici Gücü”nün altını çizdi. Ailece köşemizde Klinik Psikolog Fazilet Seyitoğlu, “Depremin Psikolojik Etkileri ile Başa Çıkma” yollarına değindi. İyiliği Konuşalım köşemizde yolumuz “Adıyaman'da Bir İyilik Neferi” olan depremzede din görevlisi Abdullah Sağlam ile keşişti.

Rahmet ayı ramazan-ı şerifin gölgesinin üzerimize düşeceği bu günlerde Rahman ve Rahim olan Yüce Rabbimiz, merhametiyle bizi kuşatsın! Geride kalanlara sabırlar, yaralı olanlara acil şifalar ihsan eylesin. Bu tür kaza ve afetlerden ülkemizi, milletimizi, İslam beldelerini ve tüm insanlığı muhafaza eylesin!

Sizleri dergimizle baş başa bırakırken Berat Kandili'nizi en içten dileklerimizle kutluyor, yeni sayımızda görüşmeyi temenni ediyoruz.

İZİTAKTAKİ

10. UZMANINA SORDUK

Betül KARAPINAR

16. İLKLER VE ONLARA GÜZELCE UYANLAR

F. Feyza GÜNER

18. GENÇ YÜREKLERE İÇTEN DOKUNUŞ

Dr. Elif ERDEM

20. Bİ' KAHVE?

Gülsüm KARAPINAR

22. GELENEKTEN GELECEĞE KIZ ÇOCUKLARI VE KADINLARIN EĞİTİMİ

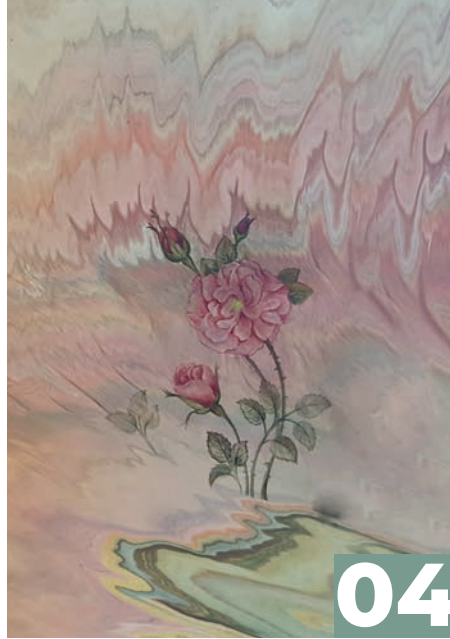
Dr. Kezban GURBET GÜLDEN

26. DEPREMİN PSİKOLOJİK ETKİLERİ İLE BAŞA ÇIKMA

Fazilet SEYİTOĞLU

30. BİR YUVA SICAKLIĞINDA...

Zeynep DEMİR

04

ASR-I SAADET

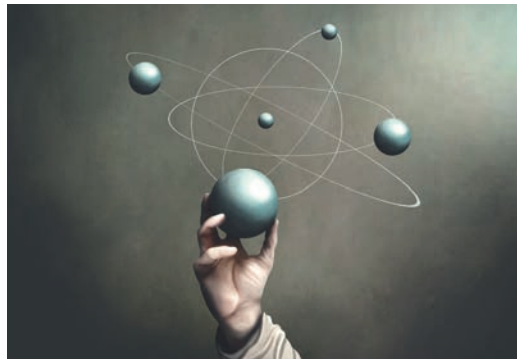
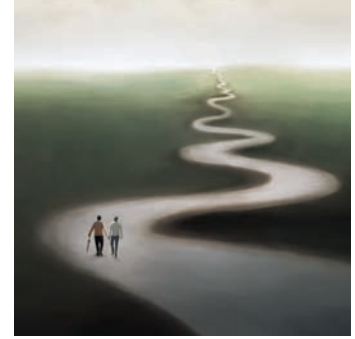
BUGÜNE NE SÖYLER?

Kaan. H. SÜLEYMANOĞLU

12

ASR-I SAADET'TEN GELEN DOSTLUK REÇETESİ: İSÂR

Safiye GÖLBAŞI

34

DÜŞÜNCENİN BÜTÜNLÜĞÜ: SÜREKLİLİK

Ali Necip ERDOĞAN

MART
2023

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

46

AFETLERDE MANEVİYATIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

Ahmet ÜNAL

38. EŞİMİ SEÇERKEN

Zehra TUNCEL

42. PROF. DR. MAHMUT EROL KILIÇ İLE "GELENEK VE MODERNİTE" ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

50. ÇANAKKALE

Ahmet Mahmut ŞEN

54. SEMRA BİNT NÜHEYK

Meryem DALĞIÇ

56. ADIYAMAN'DA BİR İYİLİK NEFERİ

Mahir KILINÇ

63. İHTİYAR

Yunus Nadir ERASLAN

64. BULANLAR ARAYANLARDIR

Gülşen ÜNÜVAR

66. BU ÇÖPLER NEREYE GİDİYOR?

Şule TÜZÜN

68. ALLAH'IN SELAM GÖNDERDİĞİ HANIM: HZ. HATİCE BİNT HUVEYLİD

Dr. Ferda YILDIRIM

72. ALZAYMIR HASTALIĞI

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

74. BİR BAĞIMSIZLIK MANİFESTOSU İSTİKLAL MARŞI

Nermin TAYLAN

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

60

HİKÂYELER

NE ÖĞRETİR?

Prof. Dr. Turan KARATAŞ

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 300.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 108 ABD Doları
AB Ülkeleri: 54 Euro
Avustralya: 225 Avustralya Doları
İsviçre: 96 Frank
Avusturya: 93 Euro

Abone kaydı için, ücretin Döner
Sermaye Daire Başkanlığının
T.C. Ziraat Bankası, Mustafa
Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943
0850 57 nolu hesabına yatırılması
ve makbuzun fotokopisi
ile abonenin hangi sayıdan
başlayacağını bildirir bir dilekçe,
mektup, yazı, faks veya e-mailin
Diyanet İşleri Başkanlığı Döner
Sermaye Daire Başkanlığına
gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 23.02.2023

Baskı

BAŞAK Matbaacılık Tanıtım
Hizmetleri İth. İhr. A.Ş.
Anadolul Bulvarı Meka Plaza 5/7 7.
Kat Gimat Yenimahalle/Ankara
Tel: 0312 397 16 17

Yayımlanacak yazılarda düzeltme
ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların
bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet
İşleri Başkanlığı yayın organıdır.
Dergide yayımlanan yazı, konu,
fotoğraf ve diğer görsellerin her
hakkı saklıdır.
İzinsiz, kaynak gösterilmeden her
türlü ortamda alıntı yapılamaz.

ASR-I SAADET BUGÜNE NE SÖYLER?

■ Kaan. H. SÜLEYMANOĞLU

Modern zamanlarda doğduk, bizden önceki nesillerin aklının ucundan geçmeyecek imkân ve nimetlerin içinde yaşıyoruz. Güvenlik, eğitim, sığınma, beslenme gibi konularda erişim olanaklarımız, sadece bir yüzyıl öncesinden bakıldığında bile akıl alır gibi değil. Eğri oturup doğru konuşacak olursak, isteklerimize erişmek konusunda tarihin görüp görebileceği en avantajlı zamanları yaşıyoruz. Tarım toplumu, sanayi toplumu, bilgi toplumu derken kendimizi dijital bir çağın içinde bulduk. Hız, bu çağın en belirgin vasfı. Şehirlerde sabah saatlerinde başlayan koşturmaca akşam saatlerine kadar sürüyor ve insanlar zamanla yarışıyor. Şehirlerimiz, yollarımız, evlerimiz, alışkanlıklarımız günbegün değişiyor. Nesiller arası mesafe açılıyor ve ebeveynler baş döndürücü bu gidişatın içinde çoğu kez ne yapacağını bilemiyor. İşte bu hız ve gürültü çağının tam ortasında durup kendi kendimize soruyoruz: Asr-ı Saadet bugüne ne söyler? Bizden on dört yüzyıl evvelki bir zaman diliminde olup bitenler yaşadığımız zamanlara ne anlatır? İnsanoğlunun

gündelik alışkanlıkları değişmiş, sosyal hayat farklılaşmış; iş, eğitim, alışveriş gibi alanlarda inanılmaz bir dönüşüm yaşanmışken tarihin bir aralığında olup biten şeylerin bugüne nasıl ve ne şekilde temas edeceğini soranlara hak vermemiz gerekiyor.

Aslında bütün bu soruların cevabı insanın değişmez yapısında düğümleniyor. Hayat, ulaşım, eğitim, iletişim imkânlarımız ve yöntemlerimiz değişti ama bütün bunlara muhatap olan insan değişmedi. Dünya tarihiyle ilgili az çok fikre sahip olanlar, insan duygularının, reflekslerinin, düşünce ve tavırlarının her çağda her toplumda kendini tekrar ettiğini görürler. Tarihin yekpare gölgesinde insanın biyografisi aynışır. Bundan binlerce yıl önce taş tabletlere “Gençler bozuldu.” yazan yetişkin tedirginliği ile çocuğunun dijital mecralara kapılmasından endişe duyan ebeveyn endişesi bir noktada birleşir. On üçüncü yüzyılda Moğol istilası sebebiyle aç biilaç evini, yurdunu terk eden bir aileyle yirmi birinci yüzyılda kimyasal silahlardan kaçıp mülteci durumuna düşen insanın yaşadıkları aşağı yukarı aynı şeydir. Çünkü duygu ve düşüncelerin çıkış noktaları birbirine çok benzer. Sevgiler, nefretler, hırslar, özlemler, zaafılar itibarıyla insan, dünyanın hemen her yerinde benzer patikalarda yürür, benzer iniş çıkışları yaşar, benzer imtihanlardan geçer.

Dünyaya gözlerimizi açtığımız ilk andan itibaren büyük bir koroya dâhil oluruz: İnsanlığın büyük yürüyüşü. İlk insan Hz. Âdem (a.s.) ile başlayan ve mütemadiyen imtihanlarla dolu bir yolculuktur bu. Tedirginlikler, arayışlar, endişeler, sevinçler, umutlar barındıran bir yürüyüş. Takvimler değişir, iklimler değişir, imkânlar değişir ama insanın şu gök kubbe altında yaşadıklarının özü, mihrini değişmez. İşte bu değişmeyen kolektif biyografimiz, bizi maziden daima ders alabilecek bir konumda tutar. Tarihin yüksek kürsüsünde bilgiler her daim tazeliğini korur. Başka insanların yaşadıkları bizim için kıymetli birer hazinedir. Onların iyilikleri de

kötülükleri de bizler için birer derstir. Toplumlar kendilerini tarihin boy aynasında görür, gözden geçirir, kıyasa tabi tutar ve gerekirse onarılır. Nitekim Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'de bunu açık bir şekilde emretmiştir: “Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğuna bakmadılar mı?” (Fâtır, 35/44)

Tarih Kitabının Paha Biçilmez Sayfaları

Geçmiş toplumların başına gelenler, müspet ve menfi anlamda önemli dersler çıkaracağımız bir kitaba benzer. İşte bu tarih kitabının içinde biz Müslümanlar için inci mesabesinde muteber bir kesit vardır: Asr-ı Saadet. Bizler için tarihin bütün sayfaları bir yana, o paha biçilmez dönem bir yanadır. Çünkü o dönem, âlemlere rahmet olarak gönderilen son peygamberin bereketine ve aydınlığına gark olmuştur. Allah Resulü'nün yaşadığı çağa, onun vahiyle müşerref olduğu, toplumu Allah'ın (c.c.) emir ve yasakları doğrultusunda uyardığı, yoğurduğu, biçimlendirdiği döneme “mutluluk dönemi” anlamına gelen Asr-ı Saadet denilmiştir. Bu terkinin Türkçeye mahsus olduğunu unutmamak gerekir. Müslümanların en ideal zamanını daima saygı, özlem ve hasretle anmanın bir ifadesi olarak Türkçede neşvünema bulan bu terkip, kimilerince dört halife ve tabiin dönemlerini de içine alacak şekilde kullanılsa da yaygın olarak iki cihan serveri

Asr-ı Saadet;
değerlerin
egemenliğine,
sevginin ve
fedakârlığın
hazzına özgü
bir sevinç
vurgusu ihtiva
eder. Kastedilen
saadet, hakikatin
el üstünde
tutulması ve insan
itibarının yeniden
hak ettiği düzeye
kaldırılmasıdır.

Peygamber Efendimizin yaşadığı dönemle sınırlı tutulmuştur (Abdülkerim Özaydın, “Asr-ı Saadet”, TDV İslam Ansiklopedisi, 3. cilt, 1991, s. 501).

Bu noktada bir konuyu açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Asr-ı Saadet’e dönüp baktığımızda başta Allah Resulü olmak üzere bütün Müslümanların çetin sınavlardan geçtiğini; boykot yıllarında, kıtlık günlerinde, hicrette ve savaşlarda ağır bedeller ödediklerini biliyoruz. Böylesi bir döneme “mutluluk çağı” denmesinin, bugün mutluluğu haz ve keyfe indirgeyen modern birey için kolayca anlaşılacak bir yanı yok. Asr-ı Saadet’in, değerlerin egemenliğine, sevginin ve fedakârlığın hazzına özgü

bir sevinç vurgusu ihtiva ettiğini belirtmemiz gerekiyor. Kastedilen saadet, hakikatin el üstünde tutulması ve insan itibarının yeniden hak ettiği düzeye kaldırılmasıdır. Tapınılan putlar, alınıp satılan köleler, meta muamelesi gören kadınlar, yalnızlığa mahkûm edilen yetimler, zulüm gören hayvanlar İslam dininin getirdiği yeni değerler silsilesi içinde hak ettiği yeri bulmuş ve değerler huzura kavuşmuştur. Asr-ı saadet, peygamberin varlığıyla yeşeren, tebliğ ettiği vahiyle yükselen, hale hale genişleyen bir medeniyet nüvesinin adıdır. Onun bütün kültürlere, bütün zamanlara örnek bir toplum, örnek bir zaman dilimi olmasının altında vahiyle yoğrulmuş olması hakikati yatar.

Çöle Doğan Güneş

Gelin isterseniz hikâyenin başına gidelim. MS 500’lü yıllarda Arabistan Yarımadası’nda güçlü olanın haklı sayıldığı, zalimlerin zulümlerinin yanına kâr kaldığı; panayırlar, eğlenceler, put ticareti ve köle pazarları vesilesiyle ahlaksızlığın yaygınlık kazandığı karanlık bir dönem yaşanmaktaydı.

İşte böyle bir ortamda “güzel ahlakı tamamlamak üzere” (İbn Hanbel, II, 381) bir peygamber, çölü esir alan karanlığın üzerine güneş gibi doğdu. Hz. Muhammed’in (s.a.s.) 571 yılında dünyaya gelişiyle sadece Mekke’nin değil, bütün bir insanlık tarihinin akışı değişecekti. Çocukluğu ve gençliği boyunca içinde yaşadığı toplumun putperest alışkanlıklarından uzak duran Efendimiz, toplumda az sayıda da olsa varlığını devam ettiren Haniflerdendi. Hanifler; şirkten kaçınan, yılın belli aylarında inzivaya çekilen, müşriklerin inanç ve davranışlarından kendilerini koruyan tevhit ehli kimselerdi. 610 yılının Ramazan ayında Cenab-ı Allah, vahiy meleği Cebrail (a.s.) aracılığıyla Peygamberimize (s.a.s.) ilk vahyi göndermişti. Bu tarihten itibaren vahyin, bugün bizim Asr-ı Saadet dememize sebep olan dönüştürücü etkisi başlayacaktı. Kur’an-ı Kerim, yavaş yavaş nüzul olmuş; varlığı, hayatı, insanı, ölümü ve ölüm sonrasını anlamayı sağlayacak bilgiler getirmişti. Getirdiği ilkeler, teklif ettiği değerler sadece bireysel

hayatla sınırlı değildi. Ayetler toplumsal alana da hitap ediyor, sosyal hayatın da ıslah edilmesini öngörüyor, yepyeni bir toplum modeli sunuyordu.

İşte bu teklifin odak noktasında Allah Resulü bulunuyordu. Örneğin Hz. Aişe validemizin rivayet ettiği şu olay, onun vahye muhatap olduğu güne kadarki toplumsal imajıyla ilgili önemli bilgiler ihtiva eder: İlk vahiy gelmiş ve Hz. Peygamber korku içinde evine dönmüştü. Onu, eşi Hz. Hatice şu ifadelerle teselli etmişti: "Allah'a yemin ederim ki Allah seni asla utandırmaz. Çünkü sen akrabayı gözetirsin, işini görmekten aciz olanların ağırlığını yüklenirsin, yoksula kazanç kapısı sağlarsın, misafiri ağırlarsın, hak yolunda karşılaşılan sıkıntıları aşmaları için insanlara yardım edersin." (Buhari, Bed'ül-vahy, 1) Peygamber Efendimiz, ailesiyle dostlarıyla hatta düşmanlarıyla muhatap oluyor ve bu sosyal temas süreçlerinde ortaya koyduğu tavır kendi çağını aşan ahlaki bir öz barındırıyordu. İşte bu öz sebebiyle kendisinden sonraki Müslümanlar için onun yaşamı boyunca ortaya koyduğu öğretiler, hadis ve siyer adlı iki büyük disiplinin ortaya çıkmasına vesile olmuş, İslam âlimleri büyük bir dikkatle Peygamber Efendimizin hâl, hareket, söz ve üslubunu sonraki nesillere taşımayı amaç edinmişlerdir. Tabiri caizse Asr-ı Saadet ağacının şifalı dallarını sonraki çağlara sarkıtmışlardır.

Asr-ı Saadet'in Önerdiği Toplum

Asr-ı Saadet'in kandili Allah Resulü'ydü. O, her bir adımını vahyin refakatinde atıyor, öğüdünü Cebrail'in (a.s.) gözetiminde veriyordu. Bu sebepten onun karanlık çağı aydınlatan varlığının her boyutundan eşsiz örneklikler sadır oluyordu. Asr-ı Saadet, en küçük yapı taşını göz ardı etmeksizin bir toplum inşasının adıdır. Örneğin Enes b. Malik'ten öğrendiğimize göre Hz. Peygamber (s.a.s.) bir kimseyle karşılaşınca onunla tokalaşır, karşısındaki kimse elini bırakmadan elini onun elinden çekmezdi. Karşısındaki kimse yüzünü çevirmeden o da yüzünü muhatabının yüzünden başka tarafa çevirmezdi. Ayrıca Resûlullah, beraber oturduğu bir kimsenin önüne doğru ayaklarını asla uzatmazdı (Tirmizi, Sıfatü'l-kıyâme, 46).

Peygamberimize gönülden bağlı sahabilerin de kendi aileleriyle yaşadığı imtihanlarda, İslam yolunda sergilediği fedakârlıklarda, yüklendikleri sorumluluklarda bizim hayatımıza ışık tutacak sayısız misal vardır. Kimi genç yaşta ordu komutanı oldu, kimi İslam'ı tebliğ etmek için uzak ülkelere yalınayak yürüdü, kimi tevhitte vazgeçmemek için ağır kayalar altında ezildi, kimi ilim öğrenmek için Allah Resulü'nün mescidinde sabahladı, kimi ticaret yaparak elde ettiklerini ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Onlar, akan nehirde bile suyu

israf etmemek gerektiğini, yerdekilere merhamet etmeyene göktekilerin merhamet etmeyeceğini, çocukların yanından geçerken onlara dönüp selam verilmesi gerektiğini bizzat Peygamber'den (s.a.s.) talim etmişlerdi. Kısacası onlar Peygamber ahlakıyla ahlaklanmayı kendilerine amaç edinmişlerdi. Peki neydi Peygamber ahlakı? Ebu Abdullah el-Cedeli, Hz. Aişe'ye Allah Resulü'nün (s.a.s.) ahlakını sorunca ondan şu yanıtı almıştı: "O, söz ve fiillerinde kaba biri değildi. Çarşı ve pazarlarda bağırıp çağırılmaz, kötülüğe kötülükle karşılık vermez, buna karşılık affeder ve hoşgörülü davranırdı." (Tirmizi, Birr, 69) Peygamber'in hilm yüklü ahlakından hepimizin alacağı, kendi hayatına uyarlayacağı şeyler daima vardır. Yine Hz. Aişe, Peygamberimizin evde neyle meşgul olduğunu soranlara şöyle cevap vermişti: "Ev işiyle uğraşırdı yani ailesine hizmet ederdi; namaz vakti gelince de namaza giderdi." (Buhari, Ezan, 44; Edeb, 40) Bu rivayette modern Müslüman bireyi, özellikle erkeği ilgilendiren değerli bir bilgi, kritik bir denge vazedilir. Asr-ı Saadet; kaba, nobran, kırıcı davranışların gözden düştüğü bir toplum modeli önermekteydi. Bu toplum modeli ahlaka yaslanmıştı. Peygamberimiz bir gün Medine pazarında dolaşırken bir tezgâhtaki buğday yığınının yaklaşmış, elini yığının içine

daldırdığında parmakları ıslanmıştı. Efendimiz satıcıya, "Bu da nedir buğday sahibi?" diye sormuş; o da, "Üzerine yağmur yağmıştı ey Allah'ın Resulü." diye cevap vermişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber bütün zamanları ve mekânları ilgilendiren şu sözleri buyurmuştu: "Öyleyse insanların görmeleri için ıslak olan kısmı üste koymak gerekmez miydi? Kim aldatırsa benden değildir." (Müslim, İman, 164) Peygamberimizin sözü, elbette sadece Medine pazarıyla veya buğdayla sınırlı bir ikaz değildi. Bu olayda, kıyamete kadar Müslümanların kulağına küpe olacak, hayatlarının her alanında sergilemeleri gereken dürüstlüğü altı çizilir.

İşte Asr-ı Saadet, vahiy ve Peygamber vasıtasıyla anbean uyarılan, ikaz edilen, ıslah edilen, olgunlaştırılan, yüksek bir ahlaki seviyeye ulaşan toplumun yaşadığı zaman kesitidir. Bizler bugün, yazının başında bahsedilen modern dönemlerin ortasında yaşayan insanlar olarak yapıp ettiklerimizin, kararlarımızın, adımlarımızın, sözlerimizin bir tür sağlaması olarak daima Asr-ı Saadet'e bakmalı, orada vahyin ve peygamberin gölgesinde neşvünema bulan aydınlığı evlerimize, işlerimize, sokaklarımıza, hasılıkelam hayatlarımızın her alanına taşımalıyız. Bunu yapabildiğimiz ölçüde evlerimizi, işlerimizi, sokaklarımızı o büyük saadetten nasiplendirmiş olacağız.

UZMANINA SORDUK

■ **Betül KARAPINAR**

Psikolog

Hayatın inşasında cemiyetin önemli bir rolü vardır. İçinde bulunduğumuz cemiyet, bizi biz yapan değerleri aşılır. Cemiyetle ilişkimiz nasıl olmalıdır?

Cemiyet, en genel tanımıyla sosyal organizasyonlar ve ilişkiler ağıdır. Elbette bireyin gelişiminde ve hayatın inşasında rolü önemli ve kaçınılmazdır. Bireysel olarak ilk muhatap olunan topluluk, aile ve akraba çevresidir; aynı zamanda bunlar, organik bağlarla bağlı olunan ilk yapılarıdır. Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimin ilk inşası burada gerçekleşir. Kamusal alanlara girilmeye başlandığı andan itibaren toplumsal süreç işlemeye, cemiyetin etkisi ve kuralları bireyi kuşatmaya başlar. Cemiyet, organik değil mekanik bağlarla bireyi bağlar. Çocuklukta kreş ve anaokullarından da önce oyun parklarında, alışveriş merkezlerinde ilk uyulması gereken sözsüz kurallar gözlem yoluyla belleğe yerleşir. Bu kurallar, okullarda ve sonrasında hizmet alınan her kamu alanında yazılı veya sözlü olarak bireyin hayatında var olmaya devam eder. Cemiyetten ayrı yaşamak, bireysellikte ve yalnız yaşamda

ısrar beyhude bir çabadır (elbette istisnalar vardır ve olacaktır) zira insan sosyal bir varlıktır. Cemiyetin ona sağladığı güvende olma, diğer insanlarla ilişki kurma, kural ve kaidelerle yaşamını kolaylaştırma, daha güçlü hissetme gibi duyguları önemser ve aidiyet duygusu böyle gelişir. Birey nasıl ki gelişir ve değişirse cemiyet de zaman içinde değişir, gelişir ve dönüşür. İçinde yaşanılan toplumda karşılıklı saygının görünür olduğu, hakların karşılıklı teslim edildiği, huzurlu, güvenli, adaletin şaşmadığı, sözlü ve yazılı kurallara özenle uyulan bir ortam varsa bu durum bireyin değerler dünyasına sirayet eder.

Toplumsal normların içselleşmesi, bireylerin hayatlarını farklı boyutlarda etkiler. Eğer bu normların kabulü ve uygulaması bireyin birinci önceliği ve kendi ihtiyaçlarının önündeysse bu, bireyselliğinin ve kişilik örüntüsünün zarar görmesi, sosyal ilişkilerinde bozulma ve beraberinde ruhsal sıkıntılara neden olur. Eğer tam tersine, birey kendi ihtiyaç ve isteklerini önceliyor, bu normlara rağmen kural tanımazca uyguluyorsa bu durum bireyin

toplum tarafından kabulünü zorlaştıracığı gibi, kanunlarla başının sık sık derde girmesine de sebep olur.

İnsan, ne toplumdans izole edilmiş ne de toplumsal normlarla kuşatılıp kaybolmuş bir bireysellik geliştirmelidir. Hayatın her alanında olduğu gibi burada da dengeleri gözetmek gereklidir.

Biraz daha özel alana doğru açmak istiyoruz konuyu; cemiyetin ardından hiç şüphesiz ki yakın ilişkiler içinde olduğumuz dostlarımız geliyor. “Bana dostunu söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim.” sözünü bugün nasıl anlamalıyız?

Birey, gelişimi boyunca sürekli olarak aile üyelerini, yakın çevresini gözlemler. Nasıl olduklarını, kendisini nasıl gördüklerini ve ona nasıl davrandıklarını inceler. Bu keşifler, kişiler arası etkileşim ve aynı zamanda kişiler arası öğrenmedir. Etkileşim sonucu doğan iletişimde duygu alışverişi esastır. Birey, iletişimde karşı tarafın davranışlarını ve duygularını gözlemlerken aynı zamanda kendi davranış ve duygularına da farkında olmadan şekil verir. Hatta ona karşı tutum ve davranışlarından kendisini

nasıl algıladıklarını görür. Bu da kendisini doğru algılamasını, dolayısıyla sağlıklı bir benlik algısı oluşturmalarını destekler.

Birey için yakın ilişkileri belirleyen kriterler, genel kabul gören, popüler kültürün dayattığı normlar doğrultusunda ise bireyin gelişebileceği ortamı bulma ihtimali zayıftır. Birey, gelişimi için farklı alanlara ilgi ve derinlikleri olan, kendisinin de katkı sunup taraflarınca saygı göreceği dostlara yönelmelidir. Zira etrafında var olan insanların duygu, düşünce ve davranışları bir süre sonra grup normu oluşturarak farkında olmadan kendisinin de kabullenip içselleştirdiği davranışlar hâline gelir.

Bu konuyla ilgili olarak Harvard Üniversitesinden Dr. McClelland tarafından yürütülmüş bir araştırmaya göre bireyin başarı veya başarısızlığının %95 kadarının referans grubunca (yakın çevresi) belirlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmaya refere ederek birlikte yaşanılan, birlikte çalışılan, sosyal faaliyetlere birlikte eşlik edilen yakın çevrenin ve dostların birbirleri üzerindeki etkileri kaçınılmazdır diyebiliriz.

Asr-ı Saadet gibi tarihe nakşolmuş devirleri özlemle anıyor fakat bir yandan da onları tarihe mal ederek sanki o özel zaman dilimlerini bir daha yaşamak mümkün değilmiş gibi bir yeis içine düşüyoruz. Bu tavrın ardında sorumluluktan yüksünme duygusu olabilir mi, biraz kolaycılığa kaçtığımızı söyleyebilir miyiz?

Tarih boyunca insanın ideali aramakla ilgili arzusu hiç bitmemiştir. Platon'dan İbn-i Haldun'a, Farabi'ye kadar ideal insan ve ideal toplumla ilgili sayısız teori ve ütopya üretilmiştir. Her arayış, bireyler için erdemli davranışları, toplumlar içinse adaleti temel almıştır. Oysa Asr-ı Saadet dönemi yaşamsal karşılığını bulmuş ideal bir toplum modelidir. Ve fakat kısa sürmüş bu özel dönem, yüzyıllardır özlemle, bir daha yaşanamayacağı gerçeği (!) idealize edilerek nesillerce ortak bilince nakşedilir. Saadet asrı, günümüze tüm uygulama ve detaylarıyla aktarılamasa da ilkeleri,

değerleri, idealleri yeniden hayat bulabilir. Bu dönemi idealize edip ulaşılamaz addetmek, beraberinde evet hem sorumluluktan kaçmayı hem de kolaycılığı da getirmektedir. İdeale, olması gereken ilkelere, kanun ve kurallara toplumsal merkezli kurgular inşa etmek filozoflar ve teorisyenler için kaçınılmaz olsa da birey için zorunluluk değildir. Birey, kendi kişisel hikâyesinde özlemle andığı o ideal dünyanın ilke ve değerlerini gündelik hayatında uyguladığında kendisi ve yakın çevresi için huzurlu, saadet dolu bir yaşam oluşturur ki bu da günümüz insanı için daha elverişlidir.

ASR-I SAADET'TEN GELEN DOSTLUK REÇETESİ: İSÂR

■ Safiye GÖLBAŞI

Kelimeler ve kavramlar zaman zaman yeniden anlamlandırılır. Bazen anlam kaymasına uğrar bazen tamamen farklı bir anlam yüklenirler. Çağın ruhuna paralel bir şekilde meydana gelen bu değişimler, aynı zamanda geçmişe kıyasla günümüzde nelerin yitirildiğiyle ilgili ipuçları da verir. “İyi gün dostluğu” da bu nevi kavramlardan. Bu tanımlama, lügatte menfaate dayanan arkadaşlığı anlatmak için dostlarının sıkıntılı zamanlarında onlardan kaçan kimseler mevzubahis olduğunda kullanılırken bugün dostunun iyi hâlini, mutluluğunu, başarısını coşkuyla paylaşabilecek nitelikteki kimseler için kullanılıyor ve kıymetli bir duruma, iyi bir şeye işaret ediyor. “Kötü gün dostu bulmak kolay.” diyoruz mesela “İş o ki iyi gün dostlarımız olsun.”

“İyi gün dostu”muzun olmamasından şikâyet etmemiz aslında dostsuzluktan yakındığımızı gösteriyor. Bugün pek çoğumuz dost kelimesinin anlamını layıkıyla taşıyan, bu anlamın hakkını veren bir dost bulmakta ya da çevremizdeki insanlar için bu nitelikleri taşıyan bir dost olmakta, dost kalabilmekte, dostluğun gereklerini yerine getirmekte zorlanıyoruz ve nihayetinde sıcak insan ilişkilerinden yoksun yalnız insan adacıklarına dönüşüyoruz.

Hemen her gün çeşitli platformlarda arziendam

eden “Hayatınızdan Çıkarmanız Gereken İnsanlar” başlıklı listeler bizi telkin bombardımanına tutuyor. Bu listeler genellikle oldukça muğlak ve her türlü çağrışıma açık bir maddeyle başlıyor: “Size iyi gelmeyen insanları hayatınızdan hemen çıkarın!” Bir insanın bize neden iyi gelmediği ya da iyi gelmenin ne demek olduğu ile ilgili düşünmeyi rafa kaldırıyor bu listeler. Herkes birbirini hayatından çıkarmaya çalışırken kimse kendisinin de eş zamanlı olarak bir başka hayattan çıkarılmak üzere mimlendiğini düşünemiyor.

Ne yazık ki kimleri hayatımdan çıkarsam diye etrafımıza göz gezdirmekten başımızı alıp

Günümüzde bir başkasının yerine sevinebilmek, dostunun iyiliğinden sebep mutlu olmak bir erdem olarak kabul edilirken Asr-ı Saadet için bu oldukça düşük bir hedefti. Çünkü Allah Resulü'nün (s.a.s.) rehberliğindeki ashap acil ihtiyaçları söz konusu olduğunda dahi dostlarını kendilerine tercih ederlerdi.

da bir insana iyi gelmenin yolunu bulamıyoruz çünkü bu iyilik için bir sebebimiz, bir dayanağımız, bir modelimiz yok. Hâl böyleyken aynı şeyi arayan, aynı şeyin yoksunluğundan dertlenen ne var ki buna bir çözüm bulamayan, yan yana ama ayrı dünyaların insanları olarak yaşayıp gidiyoruz. Üstelik bundan memnun değiliz. Peki, ne yapmalı, nasıl yapmalı? Bu ahir zaman bombardımanlarından nasıl korunmalı? Biz en iyisi “En Güzel Örneğe” (Ahzab, 33/21) ve onun zamanına gidelim.

Bugün bir başkasının yerine sevinebilmek, dostunun iyiliğinden sebep mutlu olmak bir erdem olarak kabul edilirken Asr-ı Saadet için bu oldukça düşük bir hedefti. Çünkü Allah Resulü'nün (s.a.s.) rehberliğindeki ashabin birbirleri için sevinmekle yetinmeyi bir meziyet olarak görmeleri bir yana temel ve acil ihtiyaçları söz konusu olduğunda dahi dostlarını kendilerine tercih ettiklerini biliyoruz.

Bu tercih, literatürde “îsâr” kavramıyla karşılanıyor. Îsâr, kendisi muhtaç olduğu hâlde bir başkasını nefesine tercih etmek demek. Asr-ı Saadet'ten gelen bir dostluk reçetesi olan îsâr, yalnızlığın güçsüzleştirdiği elimizden şefkatle ve zarafetle tutuyor. Öyle ki onun sayesinde dostluklar iyi/kötü günlerle sınırlanmaktan kurtuluyor, nefsin ve hevanın bulanıklığından yıkanıp iki cihan birlikteliğine dönüşüyor.

İsârın Asr-ı Saadet'te pek çok parlak örneği mevcut ancak temel hadis kaynaklarında zikredilen şu çarpıcı hatıraları anımsamakta fayda var:

Bir gün bir adam Hz. Peygamber'e gelerek, "Ben açım." dedi. Allah Resulü hanımlarından birine haber göndererek yiyecek bir şeyler istedi. O da "Seni peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki evde sudan başka bir şey yok." dedi. Efendimiz bu sefer diğer bir hanımından yiyecek bir şey istedi. O da aynı cevabı verdi. Daha sonra Resul-i Ekrem, öteki hanımlarından da aynı cevabı alınca ashabına dönerek, "Bu gece bu şahsı kim misafir etmek ister?" diye sordu. Ensar'dan Ebu Talha (r.a.), "Ben misafir ederim ya Resûlullah." diyerek o yoksulu alıp evine götürdü. Eve varınca hanımına, "Resûlullah'ın misafirini ağırlayalım." dedi. Sonra da "Evde yiyecek bir şey var mı?" diye sordu. Hanımı, "Hayır, sadece çocuklarımin yiyeceği kadar bir şey var." dedi. Sahabi, "Öyleyse çocukları oyalasın. Sofraya gelmek isterlerse onları uyut. Misafirimiz içeri girince de lambayı bir bahaneyle söndür. Sofrada biz de yiyormuş gibi yapalım." dedi. Sofraya oturdular. Misafir karnını doyurdu; onlar da aç olarak yattılar. Sabahleyin Ebu Talha, Peygamber Efendimizin yanına gitti. Onu gören Allah Resulü: "Bu gece misafirinize yaptıklarınızdan Allah Teâlâ razı oldu." buyurdu (Buhari, Tefsîr, 59/6; Müslim, Eşribe, 172-173).

Bir başka çarpıcı örnek ise şu şekilde:

Resûlullah Efendimizin sahabelerinden birine bir koyun başı hediye edilmişti. O da, "Kardeşim falan ve ailesi buna bizden daha fazla muhtaçtır." demiş ve hediye o kardeşine göndermişti. O bir başkasına, o da bir başkasına... Derken hediye bu suretle tam yedi ev dolaşmış ve nihayet yine ilk sahabeye dönüp gelmişti çünkü aralarında en muhtaç kişi yine o idi (Hâkim, II, 526).

Tam burada şu ayet-i kerimeleri tefekkür edelim: "Onlar, verdikleri sözü yerine getirirler ve dehşeti her yerde hissedilen bir günden korkarlar. Onlar, kendileri (yemek) istedikleri hâlde

Asr-ı Saadet'ten gelen bir dostluk reçetesi olan îsâr, yalnızlığın güçsüzleştirdiği elimizden şefkatle ve zarafetle tutuyor. Öyle ki onun sayesinde dostluklar iyi/kötü günlerle sınırlanmaktan kurtuluyor, nefsin ve hevanın bulanıklığından yıkanıp iki cihan birlikteliğine dönüşüyor.

yiyeceği yoksula, yetime ve esire ikram ederler. (Ve şöyle derler:) Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz, dehşetli, çetin bir günde Rabbimizden korkarız." (İnsân, 76/8-10)

Ayet-i kerimenin de işaret ettiği gibi yekdiğeriyle ilişkimizi "bize iyi gelen" gibi nefsanî ve muğlak bir ölçünün sığılığında kurtarıp bu ilişkiye Allah rızası gibi aşkın bir amaç ve kuşatıcı bir anlam çerçevesi içinden baktığımız zaman hem yalnızlıktan kurtuluyor hem özgürleşip güçleniyoruz. Çünkü mümin kardeşimize dostluk etmenin aynı zamanda Allah Teâlâ'ya karşı bir kulluk vazifesi olduğunu düşünmek, o dostluğu layıkıyla sürdürmek için paha biçilmez bir motivasyona dönüşüyor.

Şimdi de Allah Resulü'nün, "sıddık" sıfatıyla vasıflanmış dostu, Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle üçüncüleri Allah olan ikinin ikincisi (Tevbe, 9/40) -üçüncünün Allah olduğu birliktelikler, dostluklar ne güzeldir, ne kutludur- Hz. Ebubekir'i (r.a.) analım.

Hz. Ebubekir, malum olduğu üzere başlı başına bir dostluk örneğidir. Bir dostun taşıması gereken her hasleti kâmilan taşıyan Hz. Ebubekir'de îsâr ahlakının infak ahlakıyla birleşmiş olduğunu görüyoruz. O, defaten malının tamamını savaşta ve barışta infak ederek bütün Müslümanları kendisine ve ailesine tekrar ve tekrar tercih etmiştir. Tebük Savaşı'nda, Resûlullah,

ashaba yardım yapmasını emir buyurunca herkes malının bir kısmını getirip vermiş sonra da Hz. Ebubekir bütün malını getirip teslim etmişti. Peygamber Efendimiz, Hz. Ebubekir'e dönüp şöyle sormuştu: "Ey Ebubekir, sen evine ne bıraktın?" Hz. Ebubekir cevaben "Ya Resûlullah, evime bir şey bırakmadım. Tamamını buraya getirdim. Onlara Allah ve Resulü'nü bıraktım." demişti (Kandehlevi, Hayatü's Sahabe, 2/1, s. 410).

Îsârın dokunaklı bir örneği yine kutlu halife Hz. Ebubekir zamanında meydana gelen Yermük Muharebesi'nde yaşanmıştı. Savaşın kızıştığı bir anda ağır yaralı şekilde yerde kıvranan ve susuzluktan kavrulan Hâris bin Hişâm, İkrime bin Ebî Cehl ve İyâş bin Ebî Rebîa (r.a.) kendilerine verilen suyu, tam içmek üzere iken birbirlerine göndermişler, nihâyetinde üçü de bir damla su içmeden şehadet şerbeti içerek Yüce Rablerine kavuşmuşlardır. Su dolu kırbanın, bu üç susuz şehidin

arasında kalakalması dostluğu ve îsârı simgelemesi açısından hayli çarpıcı ve yürek burkan cinstendir (Hâkim, III, 270).

Îsâr aynı zamanda dostlukları zehirleyen kıskançlık, kibir, bencillik ve öfke gibi duygular için de eşsiz bir panzehir niteliğindedir. Gözünü kendi nefsinden çeken herkes muhakkak ki maddi manevi pek çok harikuladeliğe görecektir. Her iyiliğe, güzelliğe kendimizi değil dostumuzu layık görmemiz ise başta nefis tezkiye ve terbiyesi olmak üzere bize pek çok hayrın kapısını açacaktır.

Son olarak mümin kardeşlerimiz için hayırlı dostlar olalım ve onların içinden hayırlı dostlar bulalım duasına âmin diyerek Haşr suresine gidelim, hem dostluk hukukunu hem mümin insanı mükemmel şekilde tarif eden şu iki ayet-i kerimeyi tefekkür edelim: "Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar; ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarır ise işte kurtuluşa erecekler onlardır. Bunların ardından gelenler de, ey Rabbimiz, derler, bizi ve bizden önceki iman etmiş kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde iman edenlere karşı kötü bir düşünce ve duyguya yer bırakma. Rabbimiz! Kuşkusuz sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin." (Haşr, 59/9-10)

İLKLER VE ONLARA GÜZELCE UYANLAR

F. Feyza GÜNER

Başkanlık Müşaviri

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“İslam’ı ilk önce kabul eden muhacirler ve ensar ile iyilikle onlara uyanlar var ya, Allah onlardan razı olmuş; onlar da O’ndan razı olmuşlardır. Allah onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük başarıdır.”

(Tevbe, 9/100)

Özlem duyulan, kıyamete kadar hep hayranlıkla ve hürmetle anılarak örnek alınacak olan bir devir: Asr-ı Saadet. “İnsanların en bahtiyar oldukları çağ” anlamına gelen bu tabir, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) yaşadığı dönem için kullanılmaktadır. Bu dönemin içine zaman zaman Hulefâ-i Râşidîn ve tâbiîn döneminin de dâhil edildiği olmuştur.

Allah’ın (c.c.) “Resûlullah sizin için güzel bir örnektir.” (Ahzab, 33/21) buyurduğu Peygamberimizin yaşadığı devir nasıl mutluluk asrı olmasın ki. İlk vahyin indiği, Hz. Peygamber’in İslam’ı tebliğ ettiği, muhacir ve ensarın, Resûlullah’tan öğrendiklerini

hayatlarına geçirmek için yarıştığı bir dönem.

Tevbe suresi 100. ayette de Allah Teâlâ; muhacir, ensar ve onlara uyanlara övgüde bulunarak hepsinden razı olduğunu belirtmiştir. Allah’ın rızasını kazanmak ve övgüsüne nail olmak ne büyük bir bahtiyarlık!

Müfessirler, bu ayette “muhacirler ve ensar olarak nitelenen ilk müslümanlar” ifadesiyle sahabenin belirli bir kısmının değil bütün sahabenin kastedildiğini belirtmişlerdir. Yine, ayetin “onlara güzelce uyanlar” diye tercüme edilen kısmını tâbiîn nesli şeklinde anlayanlar olduğu gibi, bu ifade “kıyamete kadar onların yolunda yürüyen müminler” şeklinde de tefsir

edilmiştir (*Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, III, 51-52).

Ayet-i kerimede öncelikle sahabeye özel bir atıfta bulunulmuş; onların, Allah’ın hoşnutluğunu kazandıkları belirtilmiştir. Sonraki nesillerden de onların iyi davranışlarını kendine örnek alan, onları kendilerine rol model olarak görerek güzel davranışlar içerisinde olanlar bu gruba dâhil edilmiştir. Buradan yola çıkarak şunu diyebiliriz ki Allah’ın rızasını kazanacağımız yollardan birisi de sahabenin iyi ve güzel davranışlarını hayatımızda uygulamaktır.

Sonradan gelen Müslümanların da hayranlıkla bahsettiği, tazimle andığı, örnek aldığı

bu dönemde sahabe nasıl yaşadı, nasıl davrandı, bu dönem bizlere neler söylüyor acaba? Kur'an'ın nazil olduğu dönemde yaşayarak vahyin ilk muhatabı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) uygulamalarının şahidi olan ashab-ı kiramın yaşadığı bu döneme baktığımızda öncelikle Allah'ın indirdiğine ve Hz. Peygamber'in öğretilerine tam bir teslimiyet görülmektedir.

Sahabenin Hz. Peygamber'le yaptıkları sohbetlerle ona sordukları sorularla duanın önemini, nasıl dua edeceğimizi öğrendik; kalbimiz sevinçten kabına sığmadığında veya elemle dolduğunda, bir yere girerken çıkarken, yerken içerken dua etmeyi, isteklerimiz için Allah'a dua etmeyi, besmele ile işimize başlamanın ne denli önemli olduğunu öğrendik. Namazın dinin direği, orucun, sahibini koruyan kalkan olduğunu, zekâtın malı azaltmayıp bereketlendirdiğini, Allah katında en değerli ibadetin az da olsa devamlı olan olduğunu öğrendik. Her Müslüman'ın sadaka vermesi gerektiğini, sadakanın sadece malla verilmediğini; güzel sözün, güler yüzün, namaza giderken atılan adımın, iki kişinin arasını düzeltmenin, yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırmanın sadaka olduğunu öğrendik. Faydasız işler ve lüzumsuz sözlerden uzak durmanın gerekliliğini öğrendik. Bütün insanların hata edebileceğini hata

edenlerin en hayırlısının tövbe edenler olduğunu, Peygamberimiz'in (s.a.s.) her gün yetmişten fazla tövbe istiğfar ettiğini öğrendik.

Ve ashabın yaşantısına baktığımızda Kur'an'ın uyarılarını son derece titizlikle dikkate aldıklarını, Resûlullah'ın sünnetini uyguladıklarını ve bunu sonraki nesillere aktarmak için gayret gösterdiklerini görüyoruz.

Muhtaç insanlar geldiğinde Hz. Peygamber'in "Bunlara kim yardım etmek ister?" diye seslenmesiyle ashabın, mescitte yiyecek ve giyecekten iki ayrı tepe oluşturarak hayırda yarıştıklarını görüyoruz. Nebi'nin; "Allah'a ve ahiret gününe iman eden komşusuna iyilik etsin, misafirine ikram etsin, ya hayır söylesin ya da sussun." sözünü, "en hayırlıların ailesine karşı iyi davrananlar olduğu" tavsiyesini, "Aldatan bizden değildir." uyarısını, "Kişiye Müslüman kardeşi küçük görmesi kötülük olarak yeter." ikazını, iyi bir mümin olmak için "elinden dilinden emin olunan kimse" olmak gerektiğini, "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz." sözünü, kişinin kendisi için istediğini Müslüman kardeşi için de istemesinin kâmil bir iman için önemini, beşikten mezara kadar ilim öğrenmenin ehemmiyetini, her canlı sebebiyle ecir olduğu ve hayvanlardan dolayı da bir ecir ve karşılık olduğu

hatırlatmasını ve Peygamber'in (s.a.s.) daha nice öğretilerini hayatlarına yansıtıp bizlere de aktardıklarını görüyoruz.

Hz. Peygamber'in tavsiyelerini sahabe o kadar içselleştirmiştir ki onun vefatından sonra da olaylar karşısında, hep onun nasıl davranacağı hususunu gözetmişlerdir. Kendilerinden sonra gelenlere de Resûlullah'ı tanıtmada, onun sünnetini, tavsiye, uyarı ve uygulamalarını iletmede çok önemli rolleri olmuştur.

Onlardan sonra gelen nesiller olarak Rabbimiz bizleri, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) "insanların en hayırlıları" olarak methettiği, çeşitli vesilelerle övdüğü sahabilerin güzel davranışlarını örnek alanlardan eylesin.

Özlem duyulan, kıyamete kadar hep hayranlıkla ve hürmetle anılarak örnek alınacak olan bir devir: Asr-ı Saadet. "İnsanların en bahtiyar oldukları çağ" anlamına gelen bu tabir, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yaşadığı dönem için kullanılmaktadır. Bu dönemin içine zaman zaman Hulefâ-i Râşidîn ve tâbiîn döneminin de dâhil edildiği olmuştur.

GENÇ YÜREKLERE İÇTEN DOKUNUŞ

Dr. Elif ERDEM

Diyanet İşleri Uzmanı

اللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ وَحَصِّنْ فَرْجَهُ

“Allah’ım, bu gencin günahını bağışla, kalbini
temizle, iffetini koru!”

(İbn Hanbel, V, 257)

Rahman’ın bize emanet ettiği minik yürek günden güne büyüdü, serpildi, hayatının baharını yaşıyor artık. Değişen hareketleri, sözleri ve tercihleriyle bizi şaşırtan, zaman zaman sessizken zaman zaman coşkun bir sele dönüşen, bazen çok yakın hissettiğimiz bazense hiç tanımadığımız bir kişiliğe bürünen bu genç yabancı değil, yıllardır üzerine titrediğimiz yavrumuz. Küçükken konuşmak, yürümek, yemek yemek ve diğer temel becerilerini geliştirmek için sevgimize, ilgimize, bakımımıza nasıl muhtaçsa şimdi de bize ihtiyacı var. Tüm duyguları zirvede yaşadığı, doğrularla yanlışları derinden sorguladığı ve büyük bir çabayla kendi kimliğini inşa ettiği bu süreçte bizim desteğimiz çok kıymetli. Gelgitlerine aldırmadan her durumda onu sevdiğimizi hissettirmek, duruşumuz ve yaşantımızla örnek olacağımız bu gençle sağlıklı bir iletişim kurarak ona güzellikle rehberlik etmek gerek. Tıpkı Kur’an ahlakıyla ahlaklanan Sevgili Peygamberimizin yaptığı gibi.

Bir gün delikanlının biri “Ey Allah’ın Elçisi! Zina etmem için bana izin ver!” demişti Sevgili Peygamberimize. Bu sözler Resûlullah’ın etrafındakileri çok kızdırmıştı. Söylenerek genci azarlamaya başladılar. Hâlbuki duyguların girdabında yaşadığı ikilemi çaresizce dile getiren bu genç, aslında tüm samimiyetiyle içinde bulunduğu zor durumu anlatıyordu. Belli ki zinanın haramlığını biliyor fakat kendine hâkim olmakta zorlanıyordu. Baş edemediği bu sorunu; güvendiği, kendisini çekinmeden ifade edebildiği Resûlullah’a arz etmişti. Peygamber Efendimiz anlamıştı onun hâlini, sadece söylediklerini değil söylemediklerini de duymuştu. Susturmadı, bağırıp çağırmadı, sükûnetle yaklaştı kendisine. Gencin talebi kabul edilemezdi elbette. Fakat Allah’ın Resulü ona tepkisel davranmadı, kınamadı kendisini,

yargılamadı. Duygularının esaretinden sıyrılıp akliselim düşünebilmesi ve doğruyu kendisinin görebilmesi için ona yardımcı oldu. “Sen annenle zina edilmesini ister misin?” diye sordu kendisine. “Canım sana feda olsun ki hayır, ey Allah’ın Resulü!” dedi genç. Resûlullah “Diğer insanlar da anneleriyle zina edilmesini istemez!” dedi ve devam etti: “Peki, kızınla zina edilmesini ister misin?” Genç yine “Canım sana feda olsun ki hayır, ey Allah’ın Resulü!” diye cevap verdikten sonra Resûlullah, “Diğer insanlar da kızlarıyla zina edilmesini istemez!” dedi. Ardından kız kardeşleri, halası ve teyzesi için de sorusunu tekrarladı. Her defasında aynı cevabı aldı gençten ve her defasında diğer insanların da bundan hoşlanmayacağını belirtti. Gencin bir birey olarak sormaya, sorgulamaya hakkı vardı; işitilmeyi, anlaşılmayı bekliyordu. En olumsuz isteklerinde dahi bir genci kırıp incitmeden, küstürmeden uyarmanın yolunu göstermişti Hz. Peygamber. Üst perdeden emir verip nasihat etmek yerine dostça yaklaşmıştı gence. Asla tasvip etmeyeceği bir talep karşısında sabır ve sükûnetle hareket etmiş; itiraza meyilli, hassas bir dönem geçiren gencin sorununu gerginlikle değil usulca çözmüştü. Sen diliyle konuşup suçlayıcı bir üslup kullanmak yerine işlemek istediği günahın doğuracağı kötü sonuçları görmesine yardımcı olmuş, böylece hatasını kendisinin fark etmesini sağlamıştı. Bu

sıcacık iletişimi beden diliyle perçinleyerek elini gencin üzerine koydu Hz. Peygamber ve onun için şöyle dua etti: “Allah’ım! Bu gencin günahlarını bağışla, kalbini temizle ve iffetini koru!” Demek ki maddi ve manevi desteği birlikte sunmamız; samimi bir iletişim ve güzel bir rehberlikle birlikte yavrumuz için hayır dua etmemiz de oldukça önemli. Resul’ün hikmetli rehberliğiyle aydınlanan ve onun duasını alan bu genç, bir daha zinaya yaklaşmadı (İbn Hanbel, V, 257).

Gençlerle iletişimde, Efendimizin örneğinde aynı sıcaklığı yakalamak ve onlara doğru rehberlik etmek bizim vazifemiz. Rahman’a layık bir kul, Peygamber’ine sadık bir ümmet, vatana millete hayırlı bir insan olmaları en büyük temennimiz. O hâlde kendimizden başlayalım

Gencin bir birey olarak sormaya, sorgulamaya hakkı vardı; işitilmeyi, anlaşılmayı bekliyordu.

En olumsuz isteklerinde dahi bir genci kırıp incitmeden, küstürmeden uyarmanın yolunu göstermişti Hz. Peygamber. Üst perdeden emir verip nasihat etmek yerine dostça yaklaşmıştı gence.

sorunları çözmeye. Biz ne kadar güçlü bir ilişki geliştirebiliyor, ne kadar sağlıklı bir iletişim kurabiliyoruz gençlerimizle? Peygamberimiz gibi içten dokunabiliyor muyuz yüreklerine? Doğruyu görmelerine ne ölçüde yardımcı olabiliyoruz? Önemsendiklerini ve ne olursa olsun bize güvenebileceklerini hissediyorlar mı yanımızda? Resûlullah’a gelen genç gibi her türlü sorununu bizimle konuşabiliyorlar mı? Peki ne kadar haklı itirazlarımız? Çocuklarımızın hakikate erişmesi mi tek endişemiz, yoksa kendi yaşam tarzımıza, tercihlerimize ve ideallerimize uymadığı için mi reddediyoruz isteklerini? Onlara gerçekten saygı duyuyor ve enerjilerini iyiye, güzele yönlendirebiliyor muyuz? Hutbeyi kısa tutmayı tavsiye eden, insanları bıktırmamak için sürekli nasihat etmeyen, bunun için uygun zamanları kollayan bir Peygamber’in ümmeti olmaya yaraşır mı öğütlerimiz? Yoksa olur olmaz yerde bıktırıcı nasihatlerle hem kendimizden hem doğru yoldan uzaklaştırıyor muyuz onları? Sözlerimiz nasıl yankılanıyor gençlerin dünyasında, rol model olabiliyor muyuz onlara? İnsanlığa en güzel örnek Peygamber Efendimiz, tevhit mücadelesinin sembolü Hz. İbrahim, iffet timsali Hz. Yusuf, inandığı gibi yaşama azmindeki ashab-ı kehf gibi olmalarını salık verdiğimiz gençlerimize “Annem/babam gibi bir insan, bir Müslüman olmak istiyorum.” deditrebiliyor muyuz?

Gülsüm KARAPINAR

Bİ' KAVRAM

“Şart koşulmuş” anlamına gelen meşruta kelimesi; cami, kütüphane, sıbyan mektebi, tekke vb. vakıf eserlerde çalışan imam, müezzin, hatip, muallim, şeyh, türbedar, muvakkit ve müderris gibi görevlilerin barınması için vakıf tarafından tahsis edilen odalar veya evler için kullanılmıştır. Günümüzün lojmanlarına tekabül eden bu yapılar genellikle barındırdıkları görevlilerin iş yerlerinin yakınında kurulurdu ve vakfiyede belirtilenin dışında başka bir kişiye veya kullanıma tahsis edilmesine, kiralanmasına izin verilmezdi. Meşrutaların sayısı vakfın büyüklüğüne ve gelir kaynaklarına göre değişmekteydi.

İstanbul'daki meşrutaların çoğunun ahşap oluşu zamanla ortadan kalkmalarına yol açmıştır. Meşrutaların günümüze ulaşmış bir örneği, XVII. yüzyılın sonlarında Amcazâde Hüseyin Paşa tarafından Boğaz'da yaptırılan ve “Meşruta Yalı” olarak anılan sahilhanedir. Laleli'deki Koca Ragıp Paşa Kütüphanesinde de külliye ile birlikte inşa edilen ve hâlâ kullanılmakta olan bir meşruta bulunmaktadır.

Bİ' SORU

Miyotonik Keçiler Neden Bayılıyor?

İnternette gezinirken “bayılan keçi” başlığıyla paylaşılan videoları mutlaka görmüşsünüzdür. “Tennessee keçileri”, “tahta bacak keçileri”, “bayılan keçiler” olarak da bilinen bu keçiler, ani durumlar ve tepkiler karşısında korkar veya şaşırırlarsa bayılıyor. Bayılma hâli, yaklaşık 10-20 saniye devam ediyor. Bu davranışa “kalıtsal miyotoni” isimli bir sorun neden oluyor.

Hastalık, kaslardaki klor kanallarını etkileyerek kasların klor geçirgenliğini düşürüyor. Klor geçirgenliği düşünce kaslar bir kez uyarıldıklarında arka arkaya gelen aksiyon potansiyellerine daha fazla tepki veriyor ve kontrolsüz olarak kasılıyor. Bu sırada bilinç kaybı yaşanmıyor; sadece kaslar kasıldığı için geçici felç durumu görülüyor. İlk bayılma hâlinde sonra en az 20-30 dakika içerisinde gerginlik unsuru ya da heyecan ne kadar büyük olursa olsun keçi tekrar bayılmıyor.

Bİ' BİLGİ

Güneş Kremlerinin Koruma Süresi

Güneş; ısı, ışık ve morötesi (UV) ışınlar yayar. UVA, UVB ve UVC olmak üzere üç tür morötesi ışın vardır. UVA, cilt hasarına; UVB güneş yanıklarına ve cilt kanserine neden olurken UVC ışınlar ise Dünya'ya ulaşmadan önce atmosferde neredeyse tamamen soğurulur. Güneş kremi UVA ve UVB ışınlarına karşı koruma sağlayan kimyasal maddeler içerir.

Üzerinde bulunan SPF ibaresi, güneş kreminin ne kadar koruma sağladığını gösteren sayısal bir değerdir. Diyelim ki güneşte 10 dakika kaldıktan sonra kızarmaya başlıyorsanız, SPF10 değerinde bir güneş kremi bu süreyi sizin için 10 kat uzatır. Bu hesaba göre 50 faktörlü bir güneş kremi de yaklaşık 500 dakikalık koruma sağlayabilir.

Bİ' BİLGİ

İlk Resmî Osmanlı Tarihçisi: Naîmâ

1655 yılı civarında Halep'te doğan Naîmâ'nın asıl adı Mustafa'dır. Naîmâ, devlet hizmetine girdikten sonra divan kâtipliği sırasında aldığı mahlasıdır. İlk eğitimini Halep'te aldıktan sonra İstanbul'a giden Naîmâ, bir taraftan intisap ettiği sarayda yetişirken diğer taraftan Beyazıt Camii'nde derslere devam eder. 1686'da Dîvân-ı Hümâyûn kâtipleri arasına girer. İlk vakanüvis olduğuna dair yaygın kanaat, halefi Raşid Efendi'nin ondan vakanüvis diye bahsetmesiyle güçlenmektedir.

Teşrifatçılık, divitdarlık, muhasebecilik, defter eminliği, silahtar kâtipliği gibi birçok görevde bulunan Naîmâ, Ağustos 1716'da Balyabadra'da vefat eder. Kayıtlara göre sağlığında evinde büyük bir yangın çıktığı, bütün kitaplarının yangında yok olduğu anlaşılar.

Târîh-i Naîmâ, muhteva itibarıyla olayları kronolojik bir sıra içerisinde nakleden geleneğe sıkı sıkıya bağlıdır. Eserde yaklaşık 1400 başlık yer alır. Bazı başlıklar altında vakalar uzun uzadıya anlatılırken çok yönlü değerlendirmeler yapılır, kişiler ve kurumlar hakkında önemli bilgiler verilir. Sadece İstanbul ve saray merkezli haberlere değil, taşradaki olaylara ve devlet teşkilâtıyla ilgili konulara da yer veren *Târîh-i Naîmâ*, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde çok kullanılan, okunan bir eser olmuştur.

GELENEKTEN GELECEĞE

KIZ ÇOCUKLARI VE KADINLARIN EĞİTİMİ

■ Dr. Kezban GURBET GÜLDEN
Vaiz

nsan, kadın ve erkek cinsinin ortak adıdır. Kadın ve erkek aynı cevherden var edilmiş olup aralarında bir üstünlük sıralaması yoktur. Allah katında üstünlük, sadece O'nun emir ve yasaklarını tutmadaki hassasiyettedir, yani diğer bir ifade ile takvadır. Nisâ suresinde “Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan; ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a karşı gelmekten ve akrabalık

Mescidin Resûlullah döneminde sosyal hayatın merkezi olması; kadını, erkeği ve çocuğuyla tüm inananları mescide bağlamıştır. Resûlullah, mescitte rahatça ilim tahsil edebilmeleri için bir günü kadınlara tahsis etmiştir.

bağlarını koparmaktan sakının. Şüphesiz Allah, üzerinizde bir gözetleyicidir.” (Nisâ, 4/1) buyrulmaktadır.

Kadın, erkekle birlikte “oku” emrinin ilk muhatabı, el üstünde tutulması gereken bir emanet, hürmete ve güzel muameleye layık bir kuldur. Tarihte, kadının aciz, eksik bir varlık olarak telakki edilmesi yanlış bir kanaatin neticesi ve sürdürülmesidir.

Tarihte ve İslam Öncesi Dönemde Kadın Algısı

Tarih boyunca çeşitli toplumlar da kadın, farklı statülerde bulunmuştur. Kimi toplumlar da kutsallaştırılırken kimi toplumlar da hiçbir değere ya da öneme sahip olmamıştır. Antik Çağ'da kadın mülk olarak görülmüş; görüş, fikir bildirememiştir. Benzer şekilde Roma Dönemi'nde de kadının dişilik tarafı ön plana çıkarılmış ve asli günahın kaynağı kabul edilmiştir. Eski Yunan'da kadın, sadece ev işlerinde çalışır, eğitim göremez, herhangi bir tasarruf hak ve yetkisine sahip değildir. Yahudi anlayışında uğursuzluğun evde, kadında ve atta olduğu inancı bulunmaktadır. Yahudi toplumunda hayız gören kadın, toplumsal yaşamdan tamamen çekilmek zorunda bırakılır. Tahrip edilmiş Hristiyanlık anlayışına göre kadın, fesat ve fitnenin temelidir (Ziya Kazıcı, “İslâm'da Kadın: (Bir Mukayese)”, *İlahiyat Akademi Dergisi*, S.59-68).

İslam Anlayışında Kadın

İslamiyet, kadına gerçek değeri vermiş, onları fazilet ve medeniyet zirvesine taşımıştır. Yüce dinimizde kadın; afifeliğiyle Hz. Meryem, teslimiyetiyle Hz. Hacer, bilgeliğiyle Hz. Aişe'dir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), her konuda olduğu gibi kadınlara yaklaşım konusunda da en güzel örnekliliği ortaya koymuştur. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kadınlara sözlü ya da fiilî kötü muamele ettiği vaki olmamıştır.

İslamiyet gelmeden önceki toplumlar da kadına bakış ile İslam'ın bakışı oldukça farklıdır. İslam, insanları cinsiyet, ırk, sosyal statü gibi herhangi bir sebeple ayrıma tabi tutmamıştır. Üstünlüğü ancak takvada görmüş ve kadınlara hak ettiği değeri vermiştir. Kur'an, insan olması bakımından kadını erkekle eşit bir varlık olarak kabul etmiştir.

İslam'da kadın, cennete kapı aralayan bir vesiledir. Cennet vesilesi kız çocukları ve ayağının altında cennetin gizlendiği anneler elbette bilgi ve ilimle donatılmayı hak eder. İlim, hem kadın hem erkek için teşvik edilmiş bilhassa kadınların eğitimi için tarihî süreçte önemli adımlar atılmıştır. Bu bağlamda ilk zikredilecek husus, sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) döneminde mescitte okutulan ilimlerdir. Kadınlar, mescitte Resûlullah'ın sohbetinden istifade etmiş; Kur'an eğitimi, kıraat, fıkıh başta

olmak üzere çeşitli ilimler öğrenmişlerdir. Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminde yapılan bir diğer eğitim faaliyeti ise okuma-yazma öğretimidir. Mescid-i Nebevi'nin içinde "suffe" adıyla anılan bu ilim yuvasında erkeklerin yatılı kaldığı ve burada kalanların eğitimleriyle Allah Resulü'nün bizzat yakından ilgilendiği bilinmekle beraber burada sadece erkekler değil kadınlar da eğitim almıştır. Medine'de cemaate devam eden kadınlardan biri olan Âtike bint Zeyd, sabah ve yatsı namazlarını dahi mescitte kılmış ve mescide devam etmiştir (Buhari, Cum'a, 13).

Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) güzide ashabından olan kadınlar, cuma namazlarında da cemaatin üyelerindendir. Resul-i Ekrem'in (s.a.s.) cuma hutbelerini düzenli takip eden hanım sahabilerden Ümmü Hişâm bint Hârise, "Ben Kâf suresini Resûlullah'ın dilinden dinleyerek öğrendim. Bu sureyi her cuma hutbe irat ederken minberde okurdu." (Müslim, Cum'a, 52) demiştir.

Mescidin Resûlullah döneminde sosyal hayatın merkezi olması; kadını, erkeği ve çocuğuyla tüm inananları mescide bağlamıştır. Resûlullah, mescitte rahatça ilim tahsil edebilmeleri için bir günü kadınlara tahsis etmiştir (Buhari, İlim, 35). Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.s.), kadınların eğitimi için kadın öğretmenler de görevlendirmiştir. Şifa Ümmü Süleyman b. Hayseme

olarak da adlandırılan Şifa bint Abdullah okuryazardır ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hanımlarından Hz. Hafsa'ya yazı öğretmiştir (Prof. Dr. İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s.318), Şifa bint Abdullah, hastalıkları tedavi konusunda da bilgi sahibidir ve bu sebeple Mekke'de Şifa ismi ile anılmıştır. Bu ilmi ile pek çok insanın hayatına dokunmuştur. Şifa bint Abdullah, Hz. Ömer zamanında da kendisine danışılan ve pazar yerlerini denetleme görevi verilen bir âlimedir.

Kaynaklarda sahabe döneminde seçkin kadınlardan Hz. Aişe, Hz. Hafsa, Hz. Ümmü Seleme ve Hz. Ümmü Varaka gibi isimlerin Kur'an ilimleri ile iştigal ettiğini ve Kur'an-ı Kerim'i ezberlediğini bilmekteyiz.

İslam tarihinin bazı dönemlerinde kadınların okumaları ve ilimle meşgul olmalarının tartışma konusu olduğu vakidir. Fakat Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünnetinde kadınların okumalarını yasaklayan bir kaynak görülmemektedir. Bilakis, Kur'an-ı Kerim'in inen ilk ayetleri, bütün insanlığı okumaya davet etmektedir. Yüce Allah bu ayetlerde "Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı 'alak'tan yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir." (Alak, 96/1-5) buyrulmaktadır.

Okumak, kalem, yazı bütün bunlar İslam'ın öğrenmeye ve akletmeye verdiği değeri ifade etmektedir. Yine bir başka ayette yüce Allah "...De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar." (Zümer, 39/9) buyurarak insanları okumaya teşvik etmektedir.

İslam; akıllı, bilgiyi, tefekkürü ön plana çıkarmıştır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), ilim öğrenmeyi teşvik etmiş ve ilimle iştigal edenleri övmüştür. "İlim talep etmek her Müslüman'a farzdır." (İbn Mace, Mukaddime, 17) buyururken de kadın-erkek arasında bir ayırım yapmamıştır. Ayrıca Hz. Peygamber, "Allah kimin için hayır murat ederse onu dinde fakih kılar." (Tirmizî, İlim, 1) buyurarak ilim öğrenmenin ve özel olarak da fıkıh bilmenin önemini vurgulamıştır. Fıkıh ilmini öğrenen hanım sahabilerin başında Hz. Aişe gelmektedir. Ayrıca Hz. Âişe, Ebu Hureyre'den sonra en çok hadis rivayet eden sahabidir. Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) eşlerinden Ümmü Seleme validemiz de dinî hükümleri iyi bilen bir âlimedir.

Kadınlar, Hz. Peygamber döneminde olduğu gibi sahabe ve tabiun dönemi ve diğer İslam devletlerinde de eğitim, kültür, sanat gibi ilim alanlarında kendilerini yetiştirmiş ve diğer kadınlara rehber olmuşlardır. Müminlerin

bilge hanımı olan Hz. Aişe'nin terbiyesi altında yetişen Amre bint Abdurrahman b. Zürrare, tabiindendir. Amre, hadis nakletmiş, fıkıhta zor meselelere cevap vermiş bir âlim kadındır. Hz. Aişe'nin yanında yetişmesi ile kaynaklarda öne çıkmakta ve "ilim denizi" olarak vasıflandırılmaktadır. Ömer b. Abdülaziz dönemine gelindiğinde hadislerin tedvini konusunda Amre'nin rivayetlerinin yazılması hususunda ferman çıkarıldığını da burada zikretmek gerekir.

Kadın, erkeklerle birlikte "oku" emrinin ilk muhatabı, el üstünde tutulması gereken bir emanet, hürmete ve güzel muameleyle layık bir kuldur. Tarihte, kadının aciz, eksik bir varlık olarak telakki edilmesi yanlış bir kanaatin neticesi ve sürdürülmesidir.

Tabiin devrinde öne çıkan kadın âlimlerden bir diğeri, Ümmü'd-Derda el- Vassabiyye'dir. Kıraat, fıkıh, hadis âlimi olarak anılmaktadır.

Fatıma bint Muhammed b. Ahmed es-Semerkandi ise babası Alaeddin es-Semerkandi'den ilim tahsil etmiştir. Ayrıca hüsnühat konusunda da ilerlemiştir.

Fatıma el- Fihri ise fıkıh ve hadis alanında uzmanlaşmıştır. Okumaya araştırmaya büyük bir önem veren bu âlim kadın, babasından kalan yüklü mirasla cami ve medrese yaptırmıştır. Kurduğu medrese büyüterek günümüze kadar ulaşmıştır ve şu an Karaviyyin Üniversitesi olarak hizmet vermektedir.

İlk Müslüman kadın gök bilimcisi Meryem el- İcliyye, mühendislerden ve astronomlardan oluşan bir ailede dünyaya gelmiştir. İlk eğitimini usturlap imalatçısı olan babasından alan el- İcliyye, ilme ve gökyüzüne olan merakı ile tarihe adını yazdıran Müslüman kadın âlimlerdendir. H. 10 yy.ın ikinci yarısında Kurtuba'da yaşamış Lübna ise matematikçi, şair ve dil bilimcidir. Lübna, Kurtuba Saray Kütüphanesinin başkanlığına getirilmiş ve 500 bine yakın el yazması kitabı kütüphaneye kazandırmıştır.

Anadolu'ya baktığımızda ise Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde Müslüman kadınların kurduğu vakıflar etrafında şekillenen eğitim

yuvalarının örneğini çokça görmekteyiz. İsimleri darüşşifalara ad olan kadınlardan Raziye Hatun, Gevher Nesibe, Melike Turan Melek ve dahası insanların yararına tıp ve ilim yuvaları inşa etmişlerdir. Osmanlı Dönemi'nde, Hafsa Hatun Manisa'da bir medrese inşa ettirmiş; Hürrem Sultan, Haseki semtinde bir medrese ve külliye yaptırmış; Nurbanu Sultan, Üsküdar'da bir külliye inşa ettirmiştir. Bezmialem Valide Sultan da kurduğu vakıf, kütüphane ve eğitim kurumları ile ön plana çıkmıştır. Kadın hanedan üyeleri hayırseverlikleri ve ilme düşkünlükleri neticesinde bu kurumların inşasına öncülük etmişlerdir. Dinî ilimlerin yanında fennî ilimleri de öğrenen Müslüman kadınlar; medreseler, şifahaneler, kütüphaneler inşa ettirerek İslam medeniyetine büyük katkı sağlamışlardır.

İslam tarihinden aktardığımız bu güzide kadınların geride güzel bir isim bıraktığını müşahade ediyoruz. Bu âlim kadınlar azimleri, gayretleri, İslam'a bağlılıkları ve güzel ahlakları ile asırlar sonrasına ışık tutacak bir rehberlik etmişlerdir. Kurdukları vakıflar ile amel defterlerini hep açık bırakacak salih ameller ile geçici dünyadan dâr-ı bekâyâ irtihal etmişlerdir. Örnek yaşantıları ile bizlere ilham veren, hak ve hakikati gösteren bu kadınlar, günümüz nesline en güzel rol modelleridir.

DEPREMİN PSİKOLOJİK ETKİLERİ İLE BAŞA ÇIKMA

■ Fazilet SEYİTOĞLU

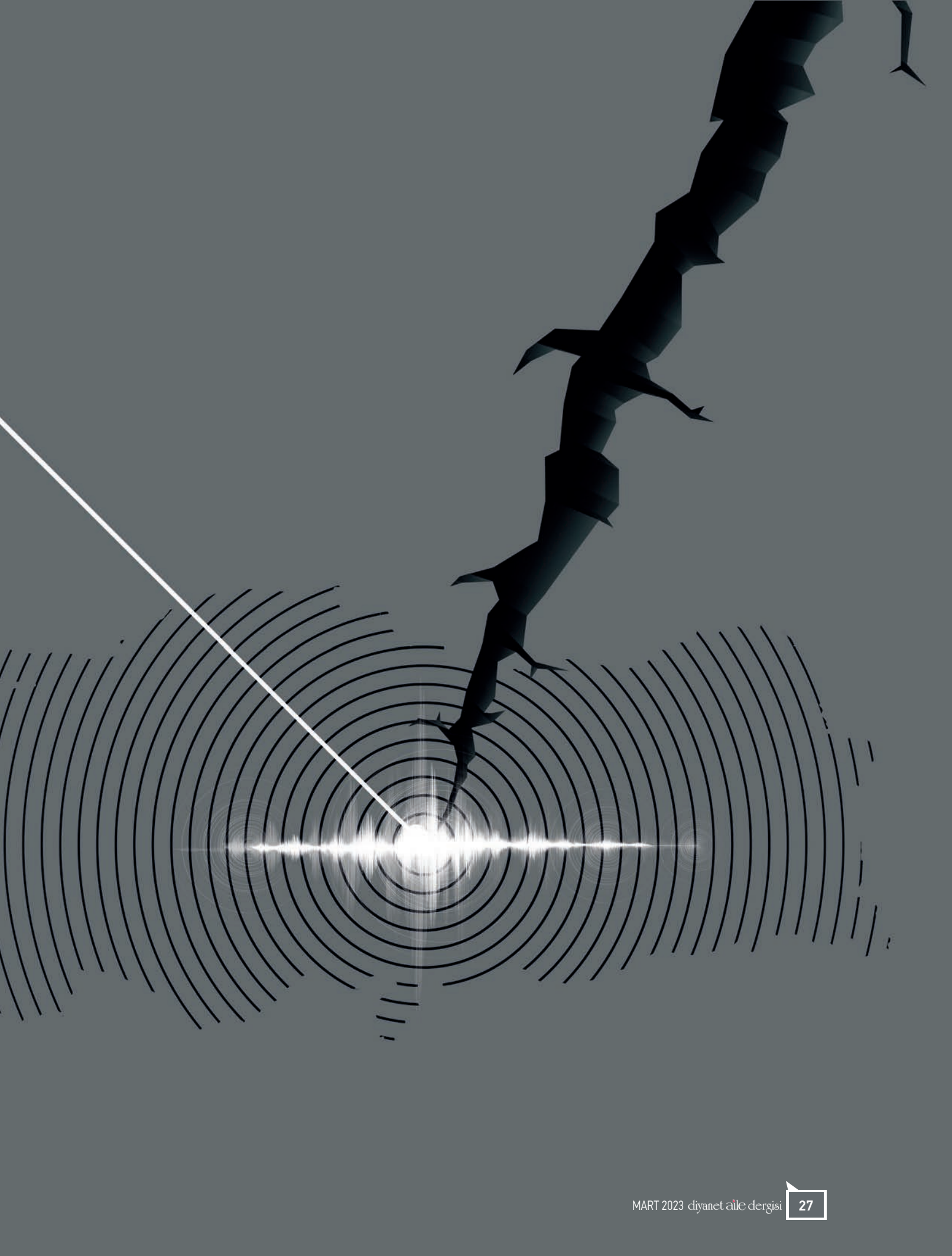
Klinik Psikolog

Öncelikle hepimizin başı sağolsun. Hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet, yaralı olanlara acil şifalar ve sabırlar diliyorum.

16 Ağustos 1999 tarihinde kızımı kucağıma aldıktan yaklaşık 12 saat sonra hafızalardan silinmeyen o büyük 17 Ağustos 1999 depremini yaşadım. Şu an on ilimizi etkileyen Kahramanmaraş merkezli deprem bölgesinde olan tüm anne ve babaların içinde bulundukları durumun ne kadar zor ve acı olduğunu bildiğimi söylemek istiyorum. Çocuk ve ergenlere, ailelere yönelik vereceğim bu tavsiyeler acınızı belki bir nebze hafifletecek ve travmanızı yönetmenizde size yardımcı olacak. Bu sürecin zaman alacağını bilmemiz ve geçen zaman içerisinde hayatımızdaki rutinelere olabildiğince devam etmemiz gerekiyor. Hayatın rutinlerine geri dönerken zorlanacağız ama zor geçen bu günlerde İnşirâh suresini hatırlamamak elde değil. Ayetlerde şöyle buyruluyor: “Senin göğsünü açıp genişletmedik mi? Belini büken yükünü üzerinden kaldırmadık mı? Senin şanını

yükseltmedik mi? Şüphesiz güçlkle beraber bir kolaylık vardır. Gerçekten, güçlkle beraber bir kolaylık vardır.” (İnşirah, 94/5) Rabbimize sığınarak, birlik olarak ve yardımlaşarak bu zorlu günleri daha güçlü geçirebiliriz.

Türkiye bir deprem ülkesi. Bu gerçekliğı kabul etmemiz ve depreme her anlamda hazırlıklı olmamız gerekiyor. Alacağımız önlemlerle depremi daha sağlıklı ve paniklemeden atlatabilir, deprem anını ve sonrasını çocuklarımızla birlikte daha sağlıklı bir şekilde geçirebiliriz. Bu yüzden evde mutlaka deprem tatbikatı yapmalı, birlikte “deprem çantası” hazırlamalı ve onu baş ucumuza koymalıyız. Deprem, afetlerden sadece bir tanesi; çocuklarımızın diğer afetlerle ilgili de bilgi sahibi olması için onları yaşadığımız bölgedeki afet eğitim parklarına götürebiliriz. Uygulamalı olarak bu parklarda eğitim almalarını ve bilgi sahibi olmalarını sağlayabiliriz. Böylelikle çocuklarımıza kriz ve stres yönetimini sağlıklı bir şekilde öğretmiş, psikolojik açıdan güçlü ve sağlıklı olmalarını sağlamış oluruz.

Çocuklarımızı ne yazık ki olumsuz olaylardan, afetlerden, sıkıntılardan her zaman koruyamayız fakat yaşanan zorlu süreçleri birlikte aşabiliriz.

Deprem, her yaş grubu için ciddi bir travma oluşturur. Ancak çocuklar, olaya anlam vermekte zorlandıklarından dolayı daha şiddetli olarak etkilenebilmektedirler. Peki deprem sonrasında çocuklarda hangi davranışlar gözlemlenir?

- Yalnız kalmak istememe, aşırı korku, endişe, sinirlilik,
- Uyku düzensizliği, uykuya dalmakta güçlük, kâbus görme,
- İştah kaybı, yaşından daha küçük davranışlar gösterme,
- Anne babaya bağımlılıkta artış,
- Olayı tekrar yaşıyormuş gibi hissetme,
- Okula gitmek istememe, yalnız uyumak istememe,
- Parmak emme, tırnak yeme

Bu gibi davranışların yaşanmaması için öncelikle çocuklarımıza güvende olduğu hissini vermemiz gerekmektedir. Peki neler yapabiliriz?

- Çocuğunuza sık sık sarılın.
- Uyumadan önce yanına gidip başını okşayın. Yanında olduğunuzu ona hissettirin.
- Yalnız yatmak istemediğinde anlayışlı olun ancak bunun geçici bir durum olduğunu, bir süre sonra kendi yatağına dönmesi gerektiğini belirtin.

- Duygularını ifade etmesine fırsat verin (boyama yapma, oyun hamuru ile oynama vb.), bildiği her şeyi size söylemesini isteyin. Ona sorular sorabileceği bol fırsatlar verin. Üzücü detaylar hakkında soruları cevaplamaya hazırlıklı olun.
- Dikkatleri çabuk dağılabileceğinden fazla çalışmalar için ısrar etmeyin.
- Basit görevler verip ufak sorumluluklar almalarına fırsat tanıyın.
- Aile ve arkadaşlarıyla olan iletişimde ona yardımcı olun.
- Sosyalleşmesi ve hayatın içinde tekrardan yer alabilmesi için çeşitli etkinliklere katılmasını sağlayın.

Türkiye bir deprem ülkesi. Bu gerçekliği kabul etmemiz ve depreme her anlamda hazırlıklı olmamız gerekiyor. Alacağımız önlemlerle depremi daha sağlıklı ve paniklemeden atlatabilir, deprem anını ve sonrasını çocuklarımızla birlikte daha sağlıklı bir şekilde geçirebiliriz.

- Birlikte sadece zaman geçirmek bile ona daha güvende hissettirebilir. Çocuklar rutinlerde büyük rahatlık bulurlar ve sadece sıradan şeyleri yapmak bile en etkili iyileşme türü olabilir. Resimler çizmek, ağaç dikmek, ihtiyaç duyanlara yardım etmek çocuklarınızı rahatlatacaktır. Camiye gitmek ve birlikte dua etmek yararlı olabilir.
- En önemlisi bu gibi üzücü durumlarda haberi veren/ anlatan siz olun. Bu, çocuk için daha iyi olacaktır. Olayı bir başkasından, televizyondan veya sosyal medya üzerinden öğrenmesine izin vermeyin. Bunaltıcı olabileceği için çok fazla bilgi vermeyin. Bunun yerine çocuklarınızın sorularına cevap verin. Dürüstçe ve açıkça cevaplar vermek için elinizden geleni yapın. Her şeyi cevaplayamazsanız da sorun değil, önemli olan yanınızda olmanız. Böyle zor konuşmalar bir seferde bitmez, çocuğunuzun bu deneyimi kabullenmeye ihtiyacı olduğu sürece konuya geri dönmeniz gerekebilir. Ne kadar acı olursa olsun fazla detaya girmeden, kimseyi suçlamadan, olumsuz cümleler kurmadan haberi siz verdiğinizde ortamı kontrol etmek sizin elinizde olacaktır.

Biz çok yardımsever bir milletiz, çocuklarınıza yaşanan olayları ifade ettikten sonra bu gibi durumlarda

devletin, vatandaşların, bilim adamlarının, askerlerin, polislerin, doktorların vs. neler yaptığından bahsedebilirsiniz. Onlara yapılan yardımları, iyilikleri içeren videoları (yardım toplama merkezinde çekilen görüntüler, tır konvoyları vb.) izletebilirsiniz. Kaybedilen o kişileri anın ve ihtiyaç sahiplerine birlikte yardım edin. İhtiyaç içindeki başkalarına yardım etmek için bir şeyler yapmak iyileştirici olabilir. Çocukların sadece kendilerini iyi hissetmelerine yardım etmekle kalmaz, aynı zamanda onlara yasa karşı sağlıklı bir tepki vermeyi öğretir. Çocuğunuza iyilik yaparak travma ile başa çıkabileceğini ve hayata devam edebileceğini gösterin. Buna travma sonrası büyüme deniliyor.

Zorda olana yardım etmeyi, yaşayarak, deneyimleyerek, gözlemleyerek öğrenecek çocuklarımız.

Afet Eğitim ve Bilinçlendirme Parkı:

Doğal afetlerin oluşumlarının, afet esnasında yapılması gerekenlerin, afet öncesinde ve sonrasında alınabilecek önlemlerin çeşitli simülasyonların yardımı ile uygulamalı bir şekilde anlatıldığı bu bilinçlendirme parkı, her yaşta ve meslekten afet konusunda bilinçlenmek isteyen vatandaşlara ve çocuk konuklarına kapılarını açıyor. Parkta özellikle çocuklara yönelik, afetlerde davranış şekilleri konusunda bilinçlendirmek ve güvenli yaşam kültürü oluşturmalarına katkı sağlamak amacıyla afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapabilecekleri hakkında uygulamalı eğitimler veriliyor.

BİR YUVA SICAKLIĞINDA...

■ Zeynep DEMİR

Anne sevgisinden, baba şefkatinden mahrum çocukların yaşadığı yoksunluğu bilir misiniz? Onlara “Hadi kalk oğlum!” diye seslenen olmamıştır, “Geç kalacaksın kızım, doğru kahvaltıya!” çağrısını hiç duymamışlardır. “Anne beş dakika daha...” diyerek nazlanmamışlardır hiç. Hayatları zillerle anonslarla tanzim edilmiştir. Şimdi kalkma vakti, sırada kahvaltı zili var. Birazdan okul servisleri yurdun kapısına gelir, işte anonsu duydunuz. Okul da zillerin, anonsların hükmü altındadır. Böyle böyle büyür kimsesiz çocuklar. Biraz şanslı olanlar koruyucu bir aile bulur, evlat edinilir. Gidenin ardından sevinç kaplar içlerini fakat gidememenin hüznü de çöreklenir kimsesizler yurdundaki çocukların kalbine.

Yaşadığımız yoksunluk yılın her anını, mevsimleri ayları esir alırdı. Karne günlerinden bayramlara, ramazan akşamlarından kandil gecelerine bu yoksunluğu hissederdik. Bizimle ilgilenen memurlar, müdürümüzden aşçı teyzemize kadar her biri sevgisini gösterirdi belki ama

bir yuvanın sıcaklığından mahrumduk. Belki de bu yüzden eğitimimi tamamlayıp yurttan ayrıldığımda en büyük hayalim sıcak bir yuva kurmaktı.

Üniversiteyi bitirmiştım, memur olmak için çabalyordum. Yurt müdürümüz rahatça çalışabilmem için yurdun bütün imkânlarını seferber etmişti. Osman, çok güzel yerlere gelecek, eminim buna derdi. Sınavdan yüksek bir puan alıp bir Anadolu şehrinde öğretmen olduğumda da beni elleriyle götürmüş, babalığını göstermişti. Kayseri’de çalıştığım okulda benimle birlikte atanan genç bir öğretmen vardı: Gülsüm. Bir isim bir yüze bu kadar mı yaraşır. Gülsüm, Kayseriliydi. O da yüksek bir puan aldığı, yaşadığı şehre atandığı için kendini şanslı hissediyordu. İstanbul’dan çıkıp geldiğim bu şehirde Gülsüm’ün ve ailesinin gösterdiği sıcaklıkla yabancılık hissetmemiştim. Hele bir ramazan ayında babası Hikmet Amca, benim gibi kimsesiz yahut ailesinden uzak bütün öğretmenleri iftara davet etmiş; annesi Sevim Anne

sofrayı donatarak hepimizi ağırlamıştı. Erkekler Hikmet Amca’yla birlikte teravih kılmak için caminin yolunu tutmuştuk. Sevim Anne de namazdan sonra bize közde kahve pişireceğini söylemişti. Döndüğümüzde bahçede kahvelerimizi içerken Hikmet Amca bizlere ramazanın bereketinden bahsetti. Sohbeti o kadar tatlı o kadar içtendi ki... Zaten Sevim Anne sadece Gülsüm’ün değil hepimizin annesiydi. Derdimizi dinler, hasta olsak herkesten önce koşturur, bekâr evlerimizi sıcak çorbasız bırakmazdı.

Zamanla Gülsüm ile aramızdaki arkadaşlık duygusal bir boyuta geçti. Ona kalbimi açtığımda yüzünde beliren gülleri, o mahcubiyet kırmızısını bugün bile hatırlarım. Babası ve annesi de rıza gösterince onu Allah’ın emri ile istemeye niyetlendim. Fakat ben bir gariptim ve bu hayırlı yolda önüme düşecek bir büyüğüm yoktu, daha doğrusu ben öyle sanmışım. İstanbul’a telefon ettiğimde yurt müdürümüz hemen o hafta sonu Gülsüm’ü istemek için Kayseri’ye geldi. Nişandan düğüne, bütün o telaşı fakat

bir o kadar heyecanlı günlerde yanımda oldu, babalığını gösterdi. Nihayet hayallerimde büyüttüğüm o sıcak yuvaya karışıyordum. Ben de bir aile babası olacak, çocuklarımı sevgi dolu evimizde büyütecektim.

Hikmet babam ve Sevim annem, öz evlatları gibi bağırlarına bastılar beni. Onlardan uzak olmak istemedik. Hemen yan sokakta bir ev tuttuk. Gülsüm ile çok iyi anlaşıyorduk. Kayserili olmuştum ben de. Mahalleliden esnafa, herkes İstanbullu damat diye takılırdı bana, seni de Kayserili ettik bak, derlerdi. Elhamdülillah, diye cevapladım. Sahi nereliydim ben? İstanbul'da açmıştım gözlerimi ama bir yere ait olmak için kendini o memleketin evladı saymak için sırf orada doğmak yeterli miydi? Şimdi kendimi bu şehre ait hissediyordum; evim yuvam, iki gözüm Gülsüm'üm, Hikmet babam, Sevim annem buradaydı. Ben artık bu toprakların bir evlaidiydim.

Seneler geçti. Bu topraklarda kök saldım. Öğretmenlik mesleğini yaparken nice evlat yetiştirdim, hâl hatır bilen, arayıp soran öğrencilerim oldu. Rabbim yuvamızı da çocuk sesleriyle şenlendirdi. Üç kız babası olmayı nasip etti bana. Üçüncü yavrumuzu kucağıma aldığımda Hikmet babam, Peygamber Efendimizin "Kim üç tane kız çocuğu yetiştirir, güzelce terbiye eder, evlendirir ve onlara iyilikte bulunursa o kişi için cennet vardır." sözlerini hatırlattı. Kızlarımın kulağına

isimlerini Hikmet babam okudu, beşiklerini Sevim annem dizdi.

Bahar mevsiminin kendini gösterdiği, üç ayların hanelere bereketler saçtığı şu günlerde geçmişe dönüp bakınca hüznle olduğu kadar, neşe ile andığım yıllarım olduğunu görüyorum. Çocukluğumda eksikliğini duyduğum sıcak yuvamda evlatlarımı sevgiyle büyötmeye çalışıyorum. En büyük yardımcım sevgili eşim Gülsüm. Hikmet baba ve Sevim anne ise bu sıcak yuvanın kök saldığı topraklar âdeta. Çocukken en çok da kandillerde, bayramlarda hissederdim kimsesizliğimi. Şimdi kızlarım dedelerinin gölgesinde, anneannelerinin

dizi dibinde yaşıyor kandil gecelerini. Ramazan coşkusunu bizimle ve büyüklerimizle hep birlikte hissediyor. Mübarek recep ayının gelişini anneannelerinden öğrendi ufaklıklar. Regaip Kandili'nde dedelerinin elinden tutup camiye gittiler. Bu mübarek gün ve geceleri yuvalarının sıcaklığında, mahalle camimizin huzur veren kokusunda karşıladılar, karşılayacaklar da.

Berat Kandili yaklaşırken en küçükleri pek bir heyecanlıydı. Regaip Kandili'nde biraz rahatsızdı. Ablaları da ona pek bir iş bırakmamış, kandil hazırlıklarını ikisi birlikte yürütmüştü. En büyükleri Yasin okudu, ortanca ise

Regaip Kandili'nin öneminden bahsetti. Şimdi benim sıram diyordu, ufaklık. Hikmet babam kandilde çocuklara birtakım görevler verir. "Berat" nedir, "miraç" nedir, bu kandillerin önemi nereden gelir, Müslümanlar bu mübarek geceleri nasıl ihya ederler, tek tek sorar. Kızlar da büyük insan gibi hazırlığa başlar. Hem kendileri öğrenir hem de dede ve anneannelerine, tabii Gülsüm'le bana da o günün yahut gecenin önemini anlatırlar. Hikmet babam da sanki o anda yeni şeyler öğreniyormuş gibi çocukları büyük bir dikkatle dinler, "Yaa, öyle miymiş?" diyerek arada bir şaşıır, en sonunda da bu güzel bilgiler için kızlara teşekkür eder.

Ufaklık, Berat Kandili'ni ipte çekiyordu. Her gün bir şeyler öğrenip, biliyor musun baba, diyerek söze başlıyordu:

"Recep ve şaban ayları Peygamber Efendimizin oruç tutmaya büyük önem verdiği aylarmış." Maşallah kızıma diyor, gurur duyuyordum bu anlarda kızlarımla. Ufaklık hemen arkasından başka bir şey ekliyordu: "Yakında kutlayacağımız berat da dilimize Arapçadan girmiş ve şey, demekmiş, şey... Hatırladım, kurtuluş..."

Kandil günü sabah erkenden anneanneleriyle mutfağa girip türlü türlü hazırlıklar yaptılar. Mahallede kimi kimsesi kalmamış kim varsa kapılarını çalıp pişirdiklerinden ikram ettiler. Büyükler oruca

niyetlenmişti, küçük de heveslendi ama dayanması zor olacağından onu da tekne orucu tutmaya ikna ettik. Akşam hep birlikte iftarımızı yaptık. Ufaklık durur mu, "Gündüzü samim, gecesi kamim." deyiverdi. Hep birlikte gülüştük. Büyük ablası "Gündüzü saim, gecesi kaim." diye düzeltti. Biraz bozuldu ufaklık ama belli etmemeye çalışarak yine söze başladı. "Dedeciğim, biliyorsun bu sene ben de ablalarım gibi Kur'an'a geçtim, Yasin'in ilk sayfasını bu akşam ben okuyacağım." Dedesinden bir maşallah, bir de öpücük koparınca biraz önce yaptığı yanlış çoktan unutmıştu.

Önce Kur'an okuyup ardından dualarımızı ettik. Çaylarımızı içerken de ufaklık bize Berat Kandili hakkında öğrendiği bilgileri anlatmaya başladı. Görseniz nasıl hazırlanmış, notlar almış.

"Duhan suresinin ilk ayetlerinde belirtildiğine göre bu gecenin üç önemli özelliği varmış dedeciğim."

"Öyle miii..." diyerek şaşırdı dedesi, "Anlat bakalım neymiş bu özellikler?"

"Birincisi: Bu gecede Hayri ve fazilet çokmuş."

Ablaları gülüşerek araya girdi, Hayri mi, hayır olmasın o, iyilik anlamındaki hayır. Ufaklık da güldü bu defa, "Ben de anlamamıştım Hayri'nin ne işi var, demek Hayri değilmiş, hayırmış." diye düzeltti. Anneanneleri hadi kızım çok merak ettim diğer iki önemli maddeyi diye sordu.

"İkincisi Kur'an-ı Kerim'in Hz. Peygamber'e (s.a.s.) indirildiği geceymiş. Ve üçüncüsü de... Burayı çok dikkatli dinleyin. Bir yıl süreyle olacak hadislerin, amellerin, rızıkların filan karara bağlandığı geceymiş."

Ufaklık coştukça coşuyor, bu geceyi güzel geçirip dua edersek bütün yılımızın güzel geçeceğini anlatıyordu.

Bir de hadis ezberlemiş bizim yaramaz.

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş:

"Şaban ayının yarı gecesi (Berat Gecesi) oldu mu onu ibadetle geçirin. Gündüzünü de oruç tutun. Zira Allah Teâlâ, bu gece güneşin batışından itibaren dünya semasına rahmetle tecelli eder ve kullarına şöyle hitap eder:

- Yok mu benden af dileyen, onun günahlarını bağışlayayım?

- Yok mu benden rızık isteyen, ona rızık vereyim?

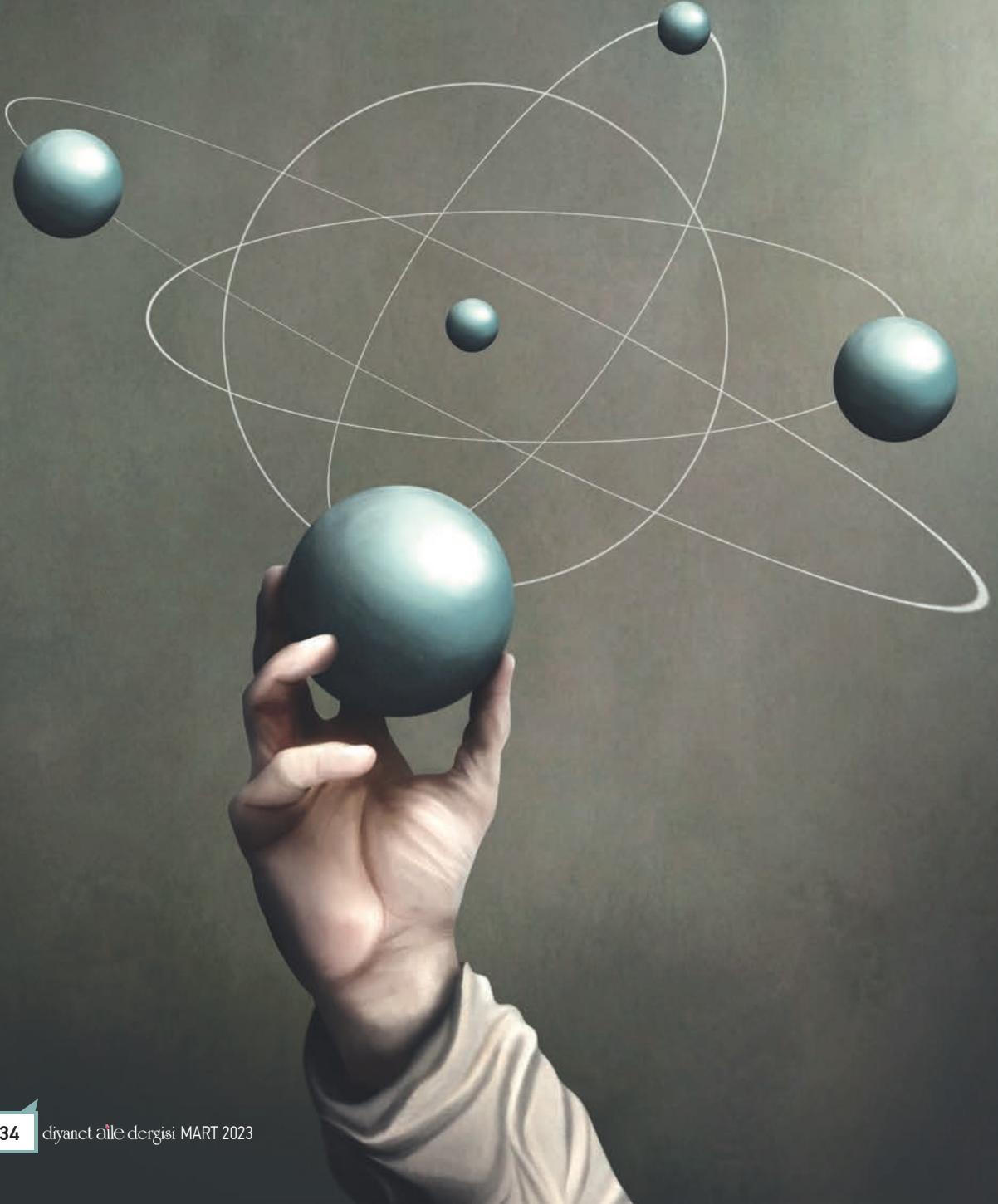
- Yok mu bir derde düşen, ona afiyet bahşedeyim?

- Yok mu şunu isteyen, yok mu bunu isteyen diyerek tan yeri ağarınca kadar devam eder."

Bu sahneyi gözlerim dolmadan izlemem mümkün değildi. İşte olmuştu, yıllardır aradığım yuva sıcaklığına kavuşmuştum. Sadece kendi çocuklarıma babalık etmiyordum, bir zamanlar o soğuk karyolalarda kandil geceleri bir başına dua eden küçük Osman'ın da gönlünü almıştım. Onu da içimde büyüttüm, kırgın kalbini onarmıştım.

DÜŞÜNCENİN BÜTÜNLÜĞÜ: **SÜREKLİLİK**

■ Ali Necip ERDOĞAN

Süreklilik, zamanın kesintiye uğratılamamasıdır. Sadece zamanın mı, uzayın ve hareketin de devamlılığıdır. Düşünmemizi sağlayan da bu kesintisizliktir. Matematiksel olarak ifade edildiğinde reel sayıların bir doğru üzerinde gösterilerek zamanın (saniye, dakika, saat, gün, hafta, ay, yıl), hareketin (birinci adım, ikinci adım...) ve uzayın parçalara bölünmesiyle elde edildiği kabul edilen bütünlüktür. Zihnimizde akıl yoluyla zamanı parçalara böleriz ve bir doğru üzerinde ileri doğru kesintisiz olarak akar vaziyette tasavvur ederiz. Bu tasavvuru destekleyen bir diğer etken ise neden sonuç zinciridir. Her sonuç kendinden önceki nedenlerin bir çıktısı gibidir ve her sonuç biraz sonra bir nedene dönüşecektir. Yaşamın ikili yapısı da (iyi-kötü karşıtlığı) bu tasavvuru destekleyen üçüncü etkindir. Nihai olarak da bütün bunlar zihnimizin kabulleridir. İyi kötünün karşıtı olmayabilir ya da her sonuç kendinden önceki nedenlerin çıktısı değildir ve belki de zaman ileri doğru (akmıyordu) sürekli değildir.

Yukarıdaki belirsizlik yerini gündelik yaşamın döngüsünde etki ve tepkinin belirliliğine bırakır. Çünkü her an etkilere maruz kalırız ve bu etkilere tepkiler veririz. Etki ve tepkiler sürekliliği sağlayan en belirgin süreçlerdir. Kişi için etki olmazsa tepki de olmaz, dolayısıyla kişinin sürekliliğinden söz edilemez. Etki, ilgiyle sağlanır. İlgi bağ

kurmayı, alakadar olmayı ifade eder. İlgilenenin kim ve ne olduğu, ilgilenilenin kim ve ne olacağını belirler.

Bebekle daha anne karnındayken ilgilenmeye başlar ebeveynler. Doğar doğmaz ilgi artarak devam eder. Böylece içine doğduğumuz ailemizin yapısı bizi şekillendirir ve belirler. Ailemizin genetik ve fiziksel serüveni (hem annenin ve babanın bireysel hikâyeleri hem de soy ağacı üzerinden ataların hikâyeleri) etkinin ilk kaynağıdır. Kız çocuk, annesi babayla sürekli iletişim hâlinde olduğu için babaya yönelir, annesinin

Yaşamda, zihinde oluşan parçaların (oluşturulacak hattın) arasındaki bağ bir an için, çok sıkı bir an için çok gevşektir, bu sıkı ve gevşek olma hâli oluşan hattın sürekli olarak kopmasına ve yeniden bağlanmasına imkân verir. Öğrenilen her bilgi, karşılaşılan her olay, dinlenen her kişi, izlenen her film bu bağı sürekli koparır ve yeniden kurar.

babayla olan iletişimini taklit eder. Erkek çocuk da babayı aynı nedenle taklit eder. Ebeveynler arasındaki ilişki biçimi çocukların onlarla ve dış dünyayla kuracağı ilişkiyi biçimlendirir. Ebeveynler arasındaki ilişki sağlıklıysa çocuk da dış dünyayla sağlıklı ilişki kurar. Eğer ilişki çatışma ve şiddet barındırıyorsa çocuk da ilişki kurma biçimini çatışma ve şiddet üzerine bina eder. Kişisel hikâyemizin temelleri tam da burada atılıyordu. Köklerimiz dış dünyaya bu ilişki biçimleri üzerinden uzanıp kök salıyordu. O yüzden maruz kaldığımız etkiler sonraki yıllarda vereceğimiz tepkileri belirler. Okul, çevre, ülke ve giderek dünya bu etkinin hattını oluşturur.

Anlayışlı, bilgili, hoşgörülü iyi bir öğretmen çocuk üzerinde son derece etkilidir. Aileden sonra çocuğa en büyük ve belki de en kalıcı ikinci etkiyi öğretmeni yapar. Çocuğun oturduğu mahalle, semt, şehir de çocuğun maruz kalacağı etkiler bakımından belirleyicidir. Çalışkan, nezaketli, saygılı bir ailede büyüyen çocuk bu hasletleri daha kolay kazanacaktır. Olumsuz ortamlar ise çocuğun gelişimine az da olsa sekte vuracaktır. Elbette ki çocuk, eğitim gibi kanallarla bu etkileri olumsuzdan olumluya çevirebilir ya da olumlu etkileri ziyadeleştirebilir.

Yetiştirdiği toplum; sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ile çocuğu etkileyecektir. Ülkenin tarihsel ve kökensel

olarak hikâyesi, ülkenin edebî birikimi, edebiyatçıları, yani şairleri, hikâyecileri, romancıları, denemecileri, ülkede yaşayan toplulukların inançları, haber kaynakları ve haberlerin verilış biçimleri, sosyal medya platformları, dijital dünya ve yapay zekâ (ayrıca transhümanizm kavramı) gibi etkenler belirleyici olacaktır. Böylelikle çocuk bu etkiler içinde şekillenecek, istek ve arzuları, potansiyeli (sırrı), yetenekleri açığa çıkacaktır. Bu süreçte çocuk genel olarak edilgendir.

Her etki muhakkak bir tepki doğurur. Çocuk üç şekilde tepki verir: 1- Karşı çıkarak, 2-Benimseyerek (rol model), 3-Bu ikisi arasında bir yol tutturarak. Bu süreç çocuğun etken konuma da geçtiğı, merak unsuru ve keşfetme arzusuyla deneyimlerin ağırlık kazandığı süreçtir. Edilgenlik ve etkenlik aynı anda ve birbirini doğuracak şekilde kişiye süreklilik kazandırır. Lise çağına gelmiş kişinin artık kişisel hikâyesi oluşmuştur. Sürekliliğin bilinç düzeyinde anlaşılması ve algılanması gerekir. Çünkü artık kişinin bir amacı vardır. Şimdiye kadar sürekliliğı sağlayan etki tepki zinciri artık bir amaç doğrultusunda işlemeye başlayacaktır. Kişi kendi hikâyesinin karakteri olma yolunda ilerlemektedir. Demek ki hikâyenin en önemli unsuru olan “karakter” belirmekte, ortaya çıkmaktadır. Hikâyenin bir diğer önemli unsuru da olay akışıdır. Öyleyse kişi

kendi hayat serüveni üzerine düşünmeye başlamalı ve hayatının değişim anlarını, kırılma noktalarını tespit etmelidir. Geçmişini geriye doğru düşündüğünde tüm yaşadıklarını değil yaşamına etki eden “anları” belirleyerek içinde bulunduğu şimdiye doğru bir hat oluşturmalıdır. Bu hattı oluştururken aynı zamanda değişim anları ve kırılma (akışın yön değiştirdiğı) anlarını “duygusal” ve “düşünsel” olarak analiz etmelidir. Çünkü sadece bu duygusal ve düşünsel anlar da hikâye edilebilir ki bu hikâye etme şekline “durum öyküsü” denilmektedir.

Kişi, geçmişi üzerine düşünerek bir hat oluşturduğunda ve bu hattın değişme, kırılma anlarını tespit edip analiz ettiğinde, bugün nerede durduğunu

ve buraya nasıl geldiğini anlayacaktır, bu anlama kişinin kendi geleceğini ön görme (gelecek projeksiyonu yapabilme) imkânı verecektir. Bugün durduğumuz yer, gelecekte nerede olacağımızı da belirler. Bütün bu “bilme biçimleri” kişiyi “kurgu yapmaya” ve “kurmacaya” ulaştırır. Çünkü oluşturulan hat, (kişinin hayatındaki) belirli (seçilen) parçaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu da bütünlüğün parçalı bir bütünlük olması anlamına gelir. Dolayısıyla kişinin şimdi bulunduğu âna gelmesini sağlayan kırılma noktaları, değişim dönüşüm süreçleri bir hat oluşturur ve bu hatta etki eden diğer birçok etki görünmez hâle gelir. Var olma aslında zihinsel bir süreç olarak aktarılır. Kendi kendini inşa eden birine dönüşürüz.

Kişi, geçmişini üzerine düşünerek bir hat oluşturduğunda ve bu hattın değişme, kırılma anlarını tespit edip analiz ettiğinde, bugün nerede durduğunu ve buraya nasıl geldiğini anlayacaktır, bu anlama kişinin kendi geleceğini ön görme (gelecek projeksiyonu yapabilme) imkânı verecektir.

Hayat serüvenimiz bir bütünmüş gibi gözükse de aslında parçalı (seçilmiş parçaların bir araya getirilmesinden oluşan) bir yapıdır ve geçmişimizi bir kurmacaymış gibi aktarırız. Bu kurmaca yani geçmişimiz iki aşamadan oluşur. Birinci aşama parçaların bir araya getirilme biçimi, ikinci aşama geçmişimizi anlatırken/ naklederken gerçekliği taklit etme biçimi. Yani tasarım ve inşa süreci. Parçaları bir araya getirmek zihinde bir tasarım yapmayı gerektirir. Tasarım, “şimdi” (içinde bulunduğumuz zaman) ile “belleği” (yani hafızamızı, yani yaşadıklarımızın bizde bıraktığı etkileri, duyguları, düşünceleri

ve tecrübelerimizi) birlikte çalıştıran zihinsel bir işlemdir. Gerçeklik ile hayal gücünü mezc eder. Eğer bir gelecek projeksiyonu yapılacaksa bu işleme “gelecek” de dâhil olur. Kişisel serüvenimizin temelinde işte bu “bellek, yani geçmiş, şimdi ve gelecek” vardır. Zihin, bilgi birikimini, görsel hafızayı, sistematik bilgiyi kullanarak; bir parçanın hangi parça ya da parçalarla bağ kuracağını; kimin ne ile ve nasıl ilintilendirileceğini görür ve bunlarla bir “gerçeklik” yaratır. Tıpkı izlediğimiz bir filmi ya da şahit olduğumuz bir olayı yorumlamak gibi. Çünkü hayatımıza etki eden birçok parçayı dışarda bırakmış olduğumuz için yorumlama imkânı da doğmuştur. Böylelikle geçmişimiz çok katmanlı bir anlam alanıymış gibi gözükür.

Yaşamda, zihinde oluşan parçaların (oluşturulacak hattın) arasındaki bağ bir an için, çok sıkı bir an için çok gevşektir, bu sıkı ve gevşek olma hâli oluşan hattın sürekli olarak kopmasına ve yeniden bağlanmasına imkân verir. Öğrenilen her bilgi, karşılaşılan her olay, dinlenen her kişi, izlenen her film bu bağ sürekli koparır ve yeniden kurar. Süreklilik fikri bu kopma ve yeniden bağlanmalarla kendi gerçekliğimizi yeniden üretir, zihnimizde tutar ve yer yer açığa çıkarmamızı sağlar. Oluşturduğumuz her tasavvur, kendimizi merkeze alarak hem şimdinin hem de geçmişin ve belleğimizdeki görüntü ve bilgilerin sürekli yeniden okunmasıyla oluşturulur.

EŞİMİ SEÇERKEN

■ **Zehra TUNCEL**
Başkanlık Vaizi

Yüce dinimiz inananlara sevgi/meveddet ve merhamet/rahmet temelli bir aile modeli sunar. İki insanın birbirinde sükûnet ve huzur bulup kaynaşması, ben iken biz olarak birbirinin eksik yanlarını tamamlaması anlamına gelen evlilik, insana sunulan ilahi bir armağandır. Evlenecekleri kişide hangi özellikleri aradıklarını bilmeleri, eş adaylarının bu eşsiz nimete ulaşmalarını kolaylaştıracaktır.

Eş seçimi insanın hayatta verdiği en önemli kararlardan biridir. Bu karar, kişinin bundan sonraki hayatını önemli ölçüde etkiler. Bu önemli karar verilirken bazı ölçüler ve ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Zenginlik, güzellik/yakışıklılık, sosyal statü ve akademik başarı çoğu zaman eş seçiminde temel kriterler olmuştur. Zaman içinde etkilerini

Hayat arkadaşını seçerken dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de ideal birliğine sahip olunup olunmadığıdır. Bir ömrü birlikte geçireceği kişinin hayata nasıl baktığı, hedefinin ne olduğu ve değer yargıları üzerinde durulması gereken konulardandır.

Yitiren bu özellikler bazen kalıcı olan ahlak güzelliği ve dindarlığın göz ardı edilmesine de yol açmaktadır. Bu gerçekten hareketle Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), “Bir kadınla dört şey için evlenilir: Malı, asaleti, güzelliği ve dini için. Sen dindar olanı seç ki elin bereket görsün.” (Müslim, Radâ, 53) buyurmuştur. Onun tavsiyesi sadece erkeklere yönelik değildir, kadınlar da bu nasihatten paylarına düşeni almakla sorumludur.

Eş Seçiminde İlk Adım: Kendini Tanımak

Eş seçiminde sağlıklı karar verebilmesi için bireyin önce kendi kişiliğini, yönelimlerini ve ihtiyaçlarını belirlemesi yani kendisini tanıması gerekir. İkili ilişkilerde, aile hayatında onun için öncelikli olan nedir? Huzur mu, paylaşım mı, destek mi, güven mi? Vazgeçemeyeceği ya da kesinlikle kabul edemeyeceği şeyler nelerdir? Öncelikleri, ihtiyaçları, beklentileri aşırılığa kaçmadan belirlemek faydalı olacaktır. Bunları samimiyetle eş adayı ile paylaşmak; beklentileri, örtüşen ya da çatışan noktaları önceden belirlemek muhtemel sorunları azaltmada önemli bir adımdır. Beklentileri en başta birbirine açıkça ifade etmemek, daha sonraki dönemlerde hayal kırıklıkları yaşanmasına neden olabilir. Eş adayının fiziki/sosyal özelliklerinden etkilenip hoşlanmadığı bazı yönlerini yok saymak ya da “Şimdilik istediğim gibi değil, ama

zamanla onu değiştiririm.” diye düşünmek sık yapılan hatalardandır.

İdeal Eş Beklentisi

Eş seçimi gündeme geldiğinde çoğu insan “ideal eş”i arar. Bazen bu idealler gerçekçi olmaz. Tüm yönleriyle -dindarlık, zenginlik, güzellik, yakışıklılık soyluluk- mükemmel olan eş beklentisi; evliliği geciktiren, kendisi için uygun olan adayı gözden kaçırmaya sebep olan davranışlardandır. İnsan her güzelliğe, iyiliğe aynı anda ulaşmak isteyebilir. Fakat bu özellikleri taşıyan biri varsa -ki “İnsan dediğinde noksan da olur.”- onun beklentileri de yüksek olacaktır.

Oysaki yukarıda yer alan hadisle eş seçiminde temel ölçüyü ortaya koyan Allah Resulü (s.a.s.), evlenecek kişileri geçici heveslere ve zevklere kapılmama konusunda uyarmıştır. Temel kriterleri karşılayan bir eş seçmek, huzur verecek bir evlilik için önemli bir adımdır. Rabbimiz sonrasını kolaylaştıracaktır. “Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet hasıl etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.” (Rûm, 30/21)

Nasıl Bir Eş Aradığının Bilincinde Olmak

Eş adayının büyüüp yetiştiği ortam, aile içi davranış şekilleri

önemli ipuçları barındırır. Bir insanın ailesi ve çevresi onun hakkında bir fikir edinmeye yardımcı olur, ancak bu husus evlilik kararında göz önünde bulundurulacak tek kriter olmamalıdır. Hayat arkadaşını seçerken dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de aynı ideale sahip olup olunmadığıdır. Bir ömrü birlikte geçireceği kişinin hayata nasıl baktığı, hedefinin ne olduğu ve değer yargıları üzerinde durulması gereken konulardandır. Eşlerden birinin uğruna önemli fedakârlık yapacağı idealleri diğeri için hiçbir anlam taşımıyorsa anlaşma zemini bulmak zorlaşır. Fakat aynı fikirleri paylaştığı için uyum sağlayamayacağı biriyle evlenmek de üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

Kişinin evlenmeyi düşündüğü insanın fiziksel özelliklerini nasıl bulduğu ya da beğenip beğenmediği de önemlidir. Peygamberimizin evlilikle ilgili gençlere tavsiyede bulunurken duygusal yakınlığa ve fiziksel güzelliğe de yer verdiği bilinmektedir. Evlenmek istediğini ifade eden Muğîre bin Şûbe'ye "Git, onu gör. Zira görmek, aranızda ahenk olması bakımından daha iyidir." (İbn Mâce, Nikâh, 9) tavsiyesinde bulunmuştur. Dış görünüş ve fiziksel çekim ilk anlarda ne kadar etkileyici olursa olsun tek başına uyumu, huzuru ve mutluluğu garanti edemez.

Evlilik kararı genellikle bir anda, bir görüşte verilmez. Her tercihin bir altyapısı ve niyet süreci vardır. Kişinin yaşadığı çevreden edindiği deneyimler, ailesinden ona intikal eden özellikler, aldığı eğitimler, seçme/karar verme yeteneği ve manevi dünyası tercihlerini belirleyen etkenlerdir.

Uzun ömürlü sevginin kaynağı iç güzelliğidir.

Çocuklarına Anne/Baba Seçmek

İnsanlar eş seçerken aslında bir bakıma çocuklarının annesini/babasını da seçmiş olurlar. İleride sahip olacakları çocukların nasıl bir anne/babası olacağı, nasıl bir aile ortamında yetişecekleri, nasıl bir dinî hayat yaşayacakları kişinin vereceği kararla belirlenir. Anne babanın ortak hareket etmesi, birbirleriyle çelişen davranışlar sergilememesi çocuğun eğitimi açısından oldukça değerlidir. Bu nedenle eş seçimi tesadüflere bırakılmayacak kadar önemli bir karardır.

Gönül Rızası

Her şeyin en güzeli, istekle olanıdır. Başkalarının zoruyla yapılan evlilikler tarafları mutsuz eder. Bazen anne babalar çocuklarının kendi uygun gördükleri kişilerle evlenmelerini isterler, gençlere bu konuda baskı yapabilirler. Çocuklarının iyiliğini düşünerek yaptıkları bu davranış, gençlerin mutsuz bir evlilik yapmalarına sebep olabilir. Ayrıca cebir ve zorlamanın, bir diğer ifadeyle ikrahın olması nikâhın sıhhatine zarar veren unsurlardandır.

Bir genç kız Hz. Âişe'ye gelip babasının kendisini amcasının oğluyla evlendirmek istediğini, fakat kendisinin bunu istemediğini söylemişti. Konu kendisine intikal ettirilince Peygamberimiz (s.a.s.) kızın babasını çağırması ve kızını zorla evlendirme yetkisinin bulunmadığı, bu konuda kararın kızı ait olduğu yönünde görüş beyan etmişti. (Nesâi, Nikâh, 36)

Anne babalar edindikleri hayat tecrübesinden çocuklarının faydalanmasını isteyebilirler, onları bazı yanlışlardan korumayı arzu edebilirler. Bunun için çocuklarına evlilik ve eş adayı ile ilgili tavsiyelerde bulunabilirler fakat nihai kararı vermek yetişkin bir insan olan gence ait olmalıdır.

Zamanlama

Zor bir dönem yaşayan kişi, hayatıyla ilgili en önemli

konuda sağlıklı karar veremeyebilir; bu süreçler yaşanırken insanların öncelikleri değişir. Evde huzursuzluk yaşayan insan, bu durumdan kurtulmak için ilk karşısına çıkan kişiye evet diyebilir. Böyle durumlarda gençler yanlış seçim yapabilmekte ve daha büyük sıkıntıya düşebilmektedir. Onların durumu "yağmurdan kaçarken doluya tutulmak" olarak tanımlanabilir.

Evlenmek için eğitim ve kariyerin tamamlanmasını beklemek, evliliğin gecikmesine sebep olmaktadır. Bazen ailelerin yüksek beklentilerle birbirlerini bunaltması, aşırı talepkâr olması da gençleri yormakta ve evliliği zorlaştırmaktadır. Her şeyin dört dörtlük olmasını beklerken geçen zaman çiftlerin aleyhine işler. Yeterli eşyaya sahip olup gerisini çiftlerin zamanla birlikte tamamlaması mutluluğa engel değildir. Böyle hareket edenlerin ileride birbirlerine ve çocuklarına anlatacakları hikâyeleri de olur.

Eşler Arasında Denklik

Evlilik söz konusu olduğunda eş adaylarının dinî, ekonomik ve sosyal bakımdan birbirine denk olması da üzerinde durulan konulardandır. Eşler arasındaki uyumun sağlanmasında taraflar bakımından bir denkliğin, bir yakınlığın mevcut olması şüphesiz önemlidir. Ancak bu

durum, aile huzuru açısından denkliğin yegâne belirleyici olduğu anlamına gelmez. Eş adayları arasında denkliğin bulunmaması İslam hukuku açısından evlenmeye engel teşkil etmemektedir. Denklik hukukçuların daha ziyade evlilikte uyumu sağlamak için kabul ettikleri bir tedbir olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evlilik Kader mi?

Evlilik kararı genellikle bir anda, bir görüşte verilmez. Her tercihin bir altyapısı ve niyet süreci vardır. Kişinin yaşadığı çevreden edindiği deneyimler, ailesinden ona intikal eden özellikler, aldığı eğitimler, seçme/karar verme yeteneği ve manevi dünyası tercihlerini belirleyen etkenlerdir. Kişinin eş adayı ile karşılaşması kader olabilir ama iradesini, aklını kullanarak, istişare ederek karar vermesi kendi tercihidir. Evlilik kararı da diğer tercihlerinde olduğu gibi insanın iradesiyle şekillenir. "Her insanın sorumluluğunu omzuna yükledik." (İsrâ, 17/13) ayeti bu gerçeğe işaret buyurur.

İnsan iradesi ile bir seçim yapar ve Allah bu fiili yaratır. Dolayısıyla evlilik ve insanın evleneceği insanı seçmesi bir tercihtir. Bu tercihi yaparken Allah'ın ve Resulünün rızasını incelemek ve "göz aydınlığı olacak" (Furkan, 25/74) eşler vermesi için Rabbimizden dua ile yardım istemek Müslümanca bir tavidir.

PROF. DR. MAHMUT EROL KILIÇ İLE "GELENEK VE MODERNİTE" ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Geride bıraktığımız birkaç yüzyıl, pozitivizmin imzasını taşıyor. Savaşlar, sömürgeler, kapitalist ihtiraslar bir anlamda tek dünyalılığın karnesine yazılıyor. Öte yandan farkında olarak veya olmadan hepimiz biraz pozitivizme meylettik. Ve dijital çağa bu zaaflarımızla yakalandık. Sizce yarınlardan ümitvar olabilir miyiz?

Şimdi buna külli kabul veya külli ret şekliyle bir cevap veremeyeceğim. Sorunun hem “evet”lik kısmı var hem “hayır”lık. “Evet”lik kısmı veya “hayır”lık kısmını belirlemek için de önce soruyu ve sorunsalı iyi tespit etmek lazım. Bir kere pozitivizmin ortaya çıkış dönemine baktığımız zaman bu durum, olgusalığın, olgunun işlenmesi ve buradan insanın maddi yaşamının kolaylaştırılmasına yönelik bazı metotların icat edilmesi ana felsefesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu noktada kaldığı sürece pozitivizm veya pozitivist yaklaşımlar, araçsaldır; amaçsal değildir. İnsanın teknikalitesinin yani hayatının daha kolaylaştırılmasına yönelik kısmen müspet yönler de taşıyan bir yaklaşım tarzıdır. Ana felsefesi gene ruhani bir yere bağlı fakat sadece teknik düzeyde kalan ve insanın hayatını kolaylaştırıcı bir yaklaşım. Laboratuvar deneylerinin hızlanması, mikrobiyolojinin ilerlemesi, teknolojinin ilerlemesi aslında hepsinin arkasında bu pozitivist anlayışlar yer almaktadır. Ancak pozitivizm nereden sonra problemlili hâle

Medeniyetimizde kültür, “hars/ekin ekmek” ve din de “yol” demektir. Bizim anlayışımızda insanın ait olduğu yerle irtibatını kurmak, yolunu belirlemek, onun kültürünü ekmektir.

gelmeye başlar, onu iyi tefrik etmek lazım. Pozitivizm; görülenin iyileştirilmesi noktasında hareket ederken görünmeyen dışlanması, inkârı ve de bütün varoluşun sadece “Mantıksal ispat yöntemiyle doğrulanırsa doğrudur, doğrulanmazsa yanlıştır.” metodolojisine indirgenmesi, metafiziğin dışlanması, öncelikle tabiatın, ardından insanın ruhsuzlaştırılması, insanın bir iskelet sistemi ve mekanik organlar yığınınına indirgenmesi şekline evrildiğinde problem oluşmaya başlamıştır. Mesela Cezeri, bizim tarihimize âdeta bir yönüyle pozitivist çalışmalar yapan birisidir ama ondaki pozitivist yaklaşımlar olgusalsıdır. Yani insana hizmet edecek olan araçların geliştirilmesi çalışmalarıdır. Bu da Cezeri’nin aynı zamanda dinle, maneviyatla, ruhla, ruhsallıkla irtibatının

da devam ettiğinin bir göstergesidir.

Tarihimizde gök cisimlerinin incelenmesi, oradan zamanın tayinini ortaya çıkarılması bir bakıma pozitivist çalışmalardır. Kısacası bizdeki pozitivizm anlayışı, dinin ve maneviyatın rehberliği altında kaldığı sürece bir mahzur teşkil etmemiştir. Ta ki maneviyat ve din karşıtı hâle dönüşüncüye dek.

Ümitvar olmalı mıyız, sorunuza gelince de Allah’la irtibatımızı her daim sıkı tutacağız, Allah’tan ümit kesmeyeceğiz ve her daim ümitvar olacağız. Ben ümidi, âlemde ne kadar trajik olaylar ve kötülükler olsa da Allah’ın varlığına inanmak olarak düşünüyorum. Allah olduğu sürece ümidimizi kesmek mümkün değil. Ancak günümüzde Müslüman’ım diyen dindarların manevi rehberlikten uzaklaştığını görüyorum ve maalesef Müslümanlık, sosyolojik bir olguya indirgendir. Bu durum da Müslümanlığı günümüzde pozitivist bir meta hâline dönüştürdü ki bunun da tek ilacı maneviyattır aslında.

Eliot, “Kültür dinin vücut bulmuş şeklidir.” der. Gerçekten de geleneksel pek çok davranışımızın, alışkanlığımızın dinin buyruklarıyla şekillendiğini görüyoruz. Peki, modern dünyada tek tipleşen kültürlerin bu organik dokuya zarar verdiğini düşünüyor musunuz?

Kültürün dinin bir formatı, bir şekli hâline gelmesi

başlangıç itibarıyla öyledir ancak sonrasında kültür dinle olan irtibatını kopardı. Medeniyetimizde kültür, “hars/ekin ekmek” ve din de “yol” demektir. Bizim anlayışımızda insanın ait olduğu yerle irtibatını kurmak, yolunu belirlemek, onun kültürünü ekmektir. Ancak modern dünyanın profan kültürü, insanı maneviyata yönlendiren bir kültür olmaktan ziyade insanı şeytana doğru götüren bir kültür hâline geliyor. O şeytani kültürler herkesi kendine benzetmeye çalışır. Asla ötekini kabul etmez, ötekine tahammülü yoktur çünkü. Bu uluslararası şeytani komploya direnecek olan tek insan da dindar insandır. O dindar insan modeli de ancak maneviyatla inşa edilir. Müslümanların son yüz yıldır yapmakta olduğu yanlışlık da bunun sosyolojik veya politik olarak inşa edileceğini düşünmek. Oysaki Ra'd suresi 11. ayetteki “Şüphesiz ki bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez.” fermanında

Allah'la irtibatımızı her daim sıkı tutacağız, Allah'tan ümit kesmeyeceğiz ve her daim ümitvar olacağız. Ben ümidi, âlemde ne kadar trajik olaylar ve kötülükler olsa da Allah'ın varlığına inanmak olarak düşünüyorum.

da olduğu gibi siz kendinizi dönüştürmedikten sonra toplumu dönüştüremezsiniz. Dolayısıyla günümüz Müslümanları kendisini bizatihi İslam'ın kendisi ve yürüyen Kur'an olarak gördüğü ve bu şekilde yaşadığı sürece modern dünyanın kendisine sunduğu tek tip kültürden uzak duracaktır. Bu durum da o Müslüman'ı kendi özüne ve

kültürüne daha sıkı bir şekilde bağlayacaktır.

Anadolu'muzda her yeri aydınlatan ve sizin “aydınlanma erleri” olarak da nitelendirdiğiniz nadide şahsiyetlerin oluşturdukları Anadolu irfanı, kendi çağlarına, günümüz dünyasına neler katmıştır?

Onlar, her şeyden evvel insanın değerini ve ne olduğunu bizzat kendi üzerlerinde uygulayarak öğretmişler. Mesela Mevlana, bir medrese ve din âlimidir. Her şeyden evvel yaptığı ne varsa dinîdir. Dini anlatırken tahkiye dediğimiz yöntemi kullanır. Dini herkesin anlayabileceği formda hikâyeleştirerek anlatır. Allah da insanlara bir hikmeti, bir hakikati hikâyelerle anlatma yöntemi ilahi bir yöntemdir. Dolayısıyla bu manada Mevlana'yı din müfredatımızın içerisine çekmemiz gerekir.

Dini olabildiğince basit ve herkesin anlayabileceği şekilde anlatma yöntemi, sadece Mevlana'da değil Hoca Ahmed Yesevi, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli gibi sufilerde vardır. Bu “aydınlanma erleri”nin basit bir anlatımı tercih etmeleri, onları sıradan bir şair yapmaz, ki söyledikleri de hikmetle söylenmiş sözlerdir. Ayrıca bu Anadolu erenleri sadece birer şair değildir, bunların her biri molladır ve aslında ilahiyat eğitimi almışlardır. Mevlana; hafızdır, hadis âlimidir. İbn Arabî'nin adı Endülüs muhaddisleri arasında geçer. Müfessirdir kendisi. İctihat

makamında fıkhi görüşleri vardır. Dolayısıyla bizim geleneğimizin İslam modeli, bu irfani İslam'dır.

Anadolu erenleri dinî anlayış ve duyularını genellikle hikmet adını verdikleri şiirlerle dile getirmişlerdir. Şiirin mana penceresinden açılan ve irfana bürünen yönü hikmet, sufi şairler arasında önemli bir kıstas olmuştur. Şiirin hikmete dönüşümüne yönelik neler söylemek istersiniz?

Şiir, duygu ve düşünceleri anlatmada bir araçtır, bir ifade biçimidir. Hikmet ise senin gerçekten elde etmen gerekli olan Kur'ani bir prensiptir. El-Hakim, Allah'ın isimlerindendir ve hikmet de "...Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir..." (Bakara, 2/269) ayeti fehvasınca Allah'ın isminin mazharı olan kimselere verilir. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'de "...Allah sana kitabı (Kur'an'ı) ve hikmeti indirmiş ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir..." (Nisâ, 4/113) ayetinde de hikmet kelimesi geçmektedir. Bu ayetteki hikmet kelimesini bazı müfessirler "sünnet" olarak tefsir etmişlerse de bu hikmet derin bir kavrayış ve anlayış sahibi olan kimselerin ancak anlayabileceği derinlikli bilgilerdir. Dolayısıyla hikmet ehli kimseler o kadar derin, o kadar geniş dünya görüşüne sahip olurlar ama sahip oldukları o derinliği, o okyanusu dünya kelamıyla ifade etmede dil denen

sınırlı aracı kullanmak zorundadırlar. Ancak bir okyanusu bir bardağın içine sığdırmak kadar zor bir anlatımda ister istemez dilin mecaz, remiz, sembollerini kullanırlar ve dolayısıyla da temsiller, teşbihler gibi sanatlar ortaya çıkmaya başlar. Ve de buna en yakın araç da düz yazıdan ziyade şiir olmaktadır. Ondan dolayı sufilerin şiiri tercih etmeleri, mana derinliğini ve duygu yoğunluğunu anlatmada en uygun türün şiir olması hasebiyledir. Aynı zamanda en az kelimeyle en çok manayı nasıl nakledebilirim kaygısından neşet eden kaçınılmaz bir sonuçtur şiir.

Son olarak; şu an başında bulunduğunuz İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezinin (IRCICA) faaliyetlerinden ve İslam dünyası açısından öneminden kısaca söz edebilir misiniz?

IRCICA, İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı altı altı organdan bir tanesidir. UNESCO muadili bir kuruluştur. Yani kültür sanat tarihi araştırmaları yapan altmışa yakın personelin çalıştığı, 57 İslam ülkesinin üye olduğu bir diplomatik araştırma merkezidir. Bu kurum, kırk yıl evvel Türkiye'de kurulmuştur. Ben dördüncü başkanıyım. Araştırma Merkezi olduğu için yüksek ihtisas çalışmalarının olduğu bir yerdir. Kendi bünyesi çerçevesince de neşriyatlar yapmaktadır.

ÖZ GEÇMİŞ

Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç, 1961 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu (1985). Lise ve üniversite eğitiminin yanında bazı hocalardan sarf-nahiv, tefsir, hadis, fıkıh dersleri okudu. Bazı ariflerin derslerine devam etti. Üniversite sonrası bir müddet İngiltere ve Mısır'da bulundu. Akademiye intisap etmeden evvel yayınevi direktörü olarak çalıştı. Asistan olarak göreve başladığı Marmara Üniversitesi İslam Felsefesi Anabilim Dalında "İslam Kaynakları Işığında Hermes ve Hermetik Düşünce" isimli yüksek lisans tezini hazırladı. Türkiye üniversitelerinde tasavvuf anabilim dalının kuruluşu gerçekleşince bu yeni akademik dalda yapılan ilk tez olarak nitelendirilen "İbn Arabî'de Varlık ve Mertebeleri" isimli doktora tezini savundu. 1998 yılında doçentliğe, 2004 yılında profesörlüğe yükseldi. Pek çok yüksek lisans ve doktora tezi yönetti. Yazdığı makaleler birçok ansiklopedi ve dergide yayınlandı. Millî ve milletlerarası kongrelerde tebliğler sundu. *Sufi ve Şiir: Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası* isimli çalışması, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2004 yılı inceleme-araştırma ödülüne layık görüldü ve birçok dile çevrildi. Bugüne kadar 16 telif, 5 tercüme kitabı ve editörü olduğu 2 kitap yayımlandı. İngilizce, Arapça, Farsça ve Fransızca bilen Prof. Kılıç, Üsküdar Üniversitesi Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsünde de ders vermektedir.

AFETLERDE MANEVİYATIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

Ahmet ÜNAL
Başkanlık Vaizi

Anadolu'muzda kullanılan, söyleyene ve dinleyene ferahlık veren bir atasözümüz vardır: "Allah var, gam yok." Evet, dünya hayatı tekdüze değil. Çıkışları olduğu gibi inişleri de var. Gün olur, sevinç ve mutluluk kaplar dört bir yanımızı; gün olur, hüznün sarar içimizi. Gün vardır, hiç bitmesini istemeyiz; gün de vardır bir an önce bitse diye umut ederiz. Ancak inanırız ki bize bizden yakın olan, bize her türlü nimeti lütfeden, dualarımıza icabet eden Allah'ımız vardır. Rabbimizin bir ismi de el-Velî'dir. Cenab-ı Hak, inananların dostu ve yardımcısıdır. O, esirgeyen ve koruyandır. Biliriz ki her gecenin bir sabahı vardır. Zorluklarla beraber mutlaka bir kolaylık vardır. Ve biliriz ki bizi bizim kadar hatta bizden daha da fazla düşünen, düştüğümüzde kalkmamız için el uzatan, maddi ve manevi desteğiyle bizi sıkıntımızla baş başa bırakmayan kardeşlerimiz vardır.

Şubat ayının hemen başında millet olarak tarihte eşine az rastlanır iki büyük depreme maruz kaldık. Nice canımızı kaybettik. Üzüntümüz çok büyük. Sadece deprem bölgesinde değil, ülkemizin dört bir köşesinde yüreklerimiz kor oldu yandı. Kaybettiğimiz her bir canın acısı hâlâ daha yüreğimizi sıplatıyor. Ancak bizler, her zaman ve her şartta birbirimize kenetlenen, sevinci paylaşarak çoğalttığımız gibi acıyı da paylaşarak

azaltan alicenap bir milletiz elhamdülillah. Rabbimizin lütfu ve inayeti, devletimizin güç ve desteği, birlik ve beraberliğimizden aldığımız inanç ve azimle nice zorluğun üstesinden geldik, gelmeye de devam edeceğiz inşallah.

Göçük altında kalanlar için gecesini gündüzüne katarak canla başla çalışan kardeşlerimizin her birisi, umuda açılan birer kapı oldu. Hayat kurtaran umut kapısını aralayanlara müjdeler olsun: "... Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa sanki bütün insanları yaşatmıştır." (Mâide, 5/32) Her zaman canları ve mallarıyla seferber

"Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa, Allah da dünya ve ahirette onun işlerini kolaylaştırır..."
(Ebu Davud, Edeb, 60)

olan şanlı milletimiz, deprem bölgesine yardım oldu aktı. Kimsesizlerin kimsesi, dertlilerin dermanı oldu. Yetim ve öksüz kalan yavrularımıza kol kanat gerdi. AFAD koordinatörlüğünde, onlarca STK ve dernek gibi Diyanet İşleri Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfımız da depremzedelerin yarasını sarmak için gecesini gündüzüne kattı. Binlerce din görevlimiz bir kez daha milletimizin hizmetinde olduğunu gösterdi. Allah Resulü'nün (s.a.s.) şu hadisi o gün ete kemiğe büründü: "Müminler, birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer." (Müslim, Birr, 66) Sadece bununla da kalmadı. Dünyanın en uzak yerlerinde dahi insanlar, maddi imkânlarını seferber ettiler. Dualarına bizleri de aldılar. Bir cana umut olmak için binlerce kilometre katedip ülkemize geldiler. İnsanı insan kılan işte bu değerlerdir. İnsanı yücelten bu inanç ve azimdir. Peygamberimiz (s.a.s.) bir hadislerinde gösterilen bu desteğin ne kadar önemli olduğunu bizlere şöyle haber vermektedir: "Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece, Allah da onun yardımcısı olur." (Ebu Davud, Edeb, 60.)

Kadını erkeğiyle genci yaşlısıyla milletimizin her bir ferdinin sıkıntıları sonlansın

ve iyilik hâkim olsun diye gösterdiği çaba, Rabbimizin “Siz hayır işlerinde yarışın.” (Bakara, 2/148) ayet-i mucibince hayır ve hasenatta birbirleriyle yarışanların yiyecek, içecek, giyecek ve barınma malzemeleriyle doldurduğu tırlar; farklı din, dil, ırk, mezhep ve meşrep mensuplarının hoşgörüsü, sevgi, saygı, paylaşma, yardımlaşma ve güven gibi insani meziyetlerini deprem vesilesiyle ortaya koyması geleceğimiz için çok büyük bir umuttur. Bu vesileyle insani ve ahlaki değerlerin alaşağı edilmeye ya da “Artık vicdan kalmadı.” gibi yıkıcı yaygaralarının koparılmaya çalışıldığı bir çağda insanlık ailesi olarak hep birlikte ve en güçlü şekilde tüm dünyaya yeniden haykırabiliriz: İnsanlık ölmemiştir ve ölmeyecektir.

İnsan, madde ve mana bütünlüğünden oluşan bir varlıktır. Beden ve ruh birbirinden ayrı düşünülemez. Bedenimizi sağlıklı gıdalarla besleyip onu ayakta tutmamız ne kadar değerli ve gerekli ise ruhumuzu da doğru bir manevi eğitimle kemale erdirmek o kadar değerli ve gereklidir. Bedenî hazzı ön plana alıp ruhu olgunlaştırmayı ötelemek, insanın diğer yarısını görmezlikten gelmektir. Bu durum ise ilk başta nefse hoş gelse de zamanla kişinin önce kendi anlam bütünlüğünü kaybetmesine, sonra yaratıcı ile bağının zayıflamasına, nihayetinde başta ailesi olmak üzere diğer insanlarla

ilişkilerinin zayıflamasına hatta kopma noktasına gelmesine sebebiyet verecektir. Oysaki insanın yaratılış amacı bu değildir. Sevgiyi üzüntüyü, sevinci kederi, neşeyi felaketi aynı anda yaşayabilen bir varlık olan insan, sıkıntı ve tehlikelerle karşı karşıya kaldığında yıkılmadan ayakta durabilecek bir inanca ve dirence sahip olmalıdır. İşte ister kişisel sıkıntılarda isterse toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren afetlerde insanı ayakta tutacak, yıkıldığı yerden onu kaldıracak olan maneviyatın verdiği güçtür.

Maneviyat, Allah’a olan sarsılmaz iman da ve güvende saklıdır. Allah’a dayanan, O’nun rahmetinden umut kesmeyen, şu ayet-i kerimenin ifade ettiği

hakikatleri hayatı boyunca görür: “Şüphesiz güçlülük beraber bir kolaylık vardır.” (İnşirâh, 94/5-6) Kişi, Allah’tan geldiğine ve nihayetinde O’na döneceğine gönülden inanır, başarı ve kurtuluşu yalnız Allah’tan beklerse sarsılmaz bir dirence sahip olur. Böylesine büyük bir güce sahip olan, hem kendi hayatına istikamet verir, başına gelen sıkıntılara göğüs gerer hem de ötekiyle olan ilişkisini hak ve adalet, şefkat ve merhamet çerçevesinde yürütür, toplumsal huzur ve mutluluğu sağlamaya katkı sunar.

Bireyleri yalnızlık girdabından kurtaran, toplumu millet yapan, kültürü ayakta tutan maneviyattır. Bu maneviyatı gönüllere aşılayacak ve hayatın

vazgeçilmezi kılacak olan ise yüce dinimiz İslam'dır. Dün olduğu gibi bugün de başta ülkemiz olmak üzere, dünyanın dört bir yanına barış, huzur, esenlik, merhamet, şefkat, adalet ve fazilet ulaştırmanın yolu, İslam'ın hak ve hakikatlerini hayatımıza aktarmaktan geçmektedir. En son yaşadığımız ve dünyada eşine az rastlanır büyük bir yıkım gerçekleştiren depremlerde gördük ki İslam'a gönülden bağlanan, Kur'an-ı Kerim'i kendisine rehber edinen, Peygamber Efendimizin (s.a.s.) örnek hayatını yaşamak için gayret gösteren milletimiz, her zaman olduğu gibi zorluklar karşısında asla pes etmedi. Maddi ve manevi desteğini sunarak birbirinin yaralarını sardı. Acılarını kardeşlik şuuruyla hafifletti.

Maneviyatı sağlam olan bireylerden oluşan toplumlar, iyiliği dünyaya hâkim kılmak, kötülükleri sonlandırmak için çaba gösterirler. İslam dininin üzerinde durduğu en önemli hususlardan biri de budur. Yüce Yaradan ümmet-i Muhammed'i şöyle tarif etmektedir: "Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz..." (Âl-i İmrân, 3/110.) İyiliği kendine şiar edinen müminlerden beklenen ise kardeşçe bir ömür sürmeleri, huzur, bolluk ve bereketi paylaştıkları gibi hüznün, sıkıntı ve acıyı da paylaşmalarıdır. Yardımlaşma

“Müminler,
birbirlerini sevmeye,
birbirlerine
merhamet ve
şefkat göstermeye,
tıpkı bir organı
rahatsızlandığında
diğer organları
da uykusuzluk ve
yüksek ateşle bu
acıyı paylaşan bir
bedene benzer.”
(Müslim, Birr, 66)

ve dayanışma örneklerinin en güzelini dünyaya sunmalarıdır. Mutluluğun vazgeçilmez şartlarından olan birlik ve beraberlikten asla ödün vermemeleridir. Bu gerçeği Cenab-ı Hak şöyle haber vermektedir: "Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin." (Âl-i İmrân, 3/103) Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) ise inananlarda bulunması gereken bu tavrı şöyle ifade etmektedir: "Mümin, mümin kardeşi için birbirine sımsıkı kenetlenmiş tuğlalardan oluşan bir bina gibidir." (Buhari, Edeb, 36.)

Tarih bize göstermiştir ki hiçbir sıkıntı ebedî değildir. Çektiğimiz bütün zorluklara rağmen Rabbimizin lütuf ve ikramı bizleri beklemektedir. Yeter ki bizler, inancımızı ve ümidimizi asla yitirmeyelim. Bu uğurda üzerimize düşen görev ve sorumlulukları hakkıyla yerine getirelim. Çaresizlerin çaresi, kimsesizlerin kimsesi, mağdurların ümidi olmaya devam edelim. Unutmayalım ki "Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa, Allah da dünya ve ahirette onun işlerini kolaylaştırır..." (Ebu Davud, Edeb, 60)

Hayatın akışı içerisinde her birimizin yaşadığı zorluklar, çile ve kederler, maddi ve manevi sıkıntılar olması mukadderdir. Hayatın zorlukları ve sıkıntıları karşısında sabretmek, kişiyi karanlıklar içinde nura gark eder. Sabır, göz aydınlığıdır, kalbin içinde bulunduğu hüznü hafifletir. Sözümüzü rahmet elçisi Hz. Muhammed Mustafa'nın (s.a.s.) şu hadisiyle bitirelim: "Müminin hâli ne hoştur! Her hâli kendisi için hayırlıdır ve bu durum yalnız mümine mahsustur. Başına güzel bir iş geldiğinde şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir sıkıntı geldiğinde ise sabreder; bu da onun için hayır olur." (Müslim, Zühd, 64)

ÇANAKKALE

■ Ahmet Mahmut ŞEN

“Dur yolcu!

Bilmeden gelip bastığın

*Bu toprak, bir devrin battığı
yerdir.”*

Necmettin Halil Onan

Bu sayımızda, gidenlerin aklından çıkmayan, henüz gidemeyenlerin ise içinde derin bir ukde olan, tarihin seyrini değiştiren yeri, bir tek şehidimizin bile sırtından vurulmadığı Çanakkale’yi gezeceğiz.

Bir günlük gezi planımıza boğazın ikiye böldüğü Anadolu yakasındaki Çanakkale merkezden başlıyoruz.

Çimenlik Kalesi

Çimenlik Kalesi, diğer adı ile Kale-i Sultaniye, 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından boğazın güvenliğini sağlamak amacıyla Çanakkale Boğazı’nın en dar olduğu yerde yani Anadolu kıyısında Sarıçay’ın denize döküldüğü düzlük alana inşa edilmiş. Kalenin etrafında şekillenen şehrin, adını, sur dibinden akan çayda kilden çanak çömlek imal edilmesinden dolayı aldığı rivayet edilir. Çanak-kale ismi bu kaleden gelmiştir. Kale içerisinde gezebileceğiniz bir de müze vardır.

Çanakkale Deniz Müzesi ve Nusret Mayın Gemisi

Kaleden çıktıktan sonra hemen yakınında bulunan Çanakkale Deniz Müzesi’ne giriyoruz. Çanakkale savaşında milyonda bir ihtimalle havada çarpışıp birbirinin içine giren mermileri bu müzede görmek mümkün. Savaş alanlarından getirilen, köylerin araştırılmasıyla bağışlanan ve toplanan objeler bu müzede sergilenmekte.

Müzenin hemen önündeki sahilde limana demirlemiş Nusret Mayın Gemisi’ni de ziyaret ediyoruz. Geminin içine girip güvertesinde dolaşabilirsiniz. Çanakkale deniz savaşlarının seyrini değiştiren, deniz zaferinde önemli bir rol oynayan, düşman gemilerinin boğazdan geçmesini engelleyen mayınları denize döken gemi, Nusret Mayın Gemisi’dir. Buradaki gemi, Nusret Mayın Gemisi’nin birebir replikasıdır. Orijinal gemi, Türk Deniz Kuvvetlerinde görevini tamamladıktan sonra özel bir gemicilik şirketine satılır. Gemi, kuru yük gemisi olarak hizmet görürken Mersin Limanı’nda batar. Mersin’deki bir gönüllü grubu batık gemiyi çıkarır ve gemi, 2002 yılında Tarsus

Belediyesince satın alınır, tırlarla Tarsus’a getirilir. Şu an Tarsus’ta yer alan Nusret Mayın Gemisi Kültür Parkı’nda ziyaret edilebilir.

Nusret Mayın Gemisi ziyaretimizin ardından 1896 yılında inşa edilen Saat Kulesi’ne doğru ilerliyoruz. Saat Kulesi’nin etrafındaki dükkânlarda Çanakkale’nin meşhur peynir helvasını yiyebilirsiniz. Acıkanlar için sahilde bulunan lokantalarda balık yemek güzel bir tercih olabilir. Araç trafiğine kapalı Çarşı Caddesi girişindeki tarihî eserlere ev sahipliği yapan Çanakkale Kent Müzesi’ne giriş yapıyoruz.

Çarşı boyunca devam ettikten sonra karşımıza, II. Abdülhamit döneminde 1889 yılında inşa edilen meşhur Çanakkale Türküsü’ne de konu olan Aynalı Çarşı çıkıyor. Savaş zamanı zarar görse de eski şaşıalı günlerine dönen bir çarşı burası.

Vakti olanlar için yine Çanakkale şehir merkezinde ziyaret edilebilecek diğer yerler ise şöyle: Anadolu Hamidiye Tabyası-Çanakkale Savaşları Tarih Müzesi, Yer Bilimleri ve Doğa Tarihi Müzesi, Çanakkale Seramik Müzesi.

Gezimizin şehitlik ziyaretleri kısmı için boğazın karşısına yani Avrupa yakasına geçmemiz gerekecek. Ulaşım için iki seçeneğimiz var: Birincisi, pek çok özelliği ile Çanakkale Savaşı'nın detaylarını bünyesinde barındıran 1915 Çanakkale Köprüsü. İkinci yol ise arabalı vapur. Köprü ile altı dakikada, vapur ile yarım saatte Çanakkale merkezden Kilitbahir'e geçilebilir.

Kilitbahir Kalesi

Gelibolu Yarımadası'ndaki şehitlik ziyaretimize Kilitbahir Kalesi ile başlıyoruz. Çanakkale merkezde gezdiğimiz Çimenlik Kalesi'nin tam karşısında bulunan Kilitbahir Kalesi, Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'un fethinden sonra, 1463 yılında inşa edilmiştir. Osmanlı süsleme sanatında kullanılan çintemani deseni şeklinde iç içe iki surdan oluşan kale, kalp şeklini de anımsatır. Kilitbahir Kalesi, adından da anlaşılacağı üzere Çimenlik Kalesi ile karşılıklı olarak boğaza âdeta kilit vurur ve

düşman geçidine izin vermez. İlginç bir ayrıntı vermek gerekirse; boğaza ve kalelere kuş bakışı bakıldığında iki kale arasına çekilen hayali çizgi ile Kilitbahir Kalesi anahtarın tutma yeri, Çimenlik Kalesi de anahtarın dişleri gibi görünür. Böylece Kilitbahir Kalesi, ismiyle müsemma olur.

Kalenin yakınında bulunan yine boğaz savunması için önemli rol almış; Namazgâh, Hamidiye ve Mecidiye Tabyalarını da ziyaret edebilirsiniz. Meşhur Seyit Onbaşı, Mecidiye

Tabyası'ndan attığı top mermisi ile İngilizlerin en büyük savaş gemisini vurmuş; vurulan gemi, Nusret Mayın Gemisi'nin döktüğü mayınlara çarparak batmış ve savaşın seyri değişmiştir. Boğazi geçemeyen düşman devletleri, deniz savaşından vazgeçmiş ve sonrasında kara savaşları başlamıştır.

Yarbay Hasan Bey ve Köpeği Canberk

"Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,

Sana âğûşunu açmış duruyor Peygamber."

Mehmet Akif'in hafızalara kazınan dizelerinde de bahsedilen hadise şöyledir: Kaymakam Hasan Bey, Çanakkale Cephesi'ne giderken peşini bırakmayan bir köpeği sahiplenir ve adını Canberk koyar. Savaş esnasında yüz üstü yatan yaralı bir Fransız askerine yardım etmek için eğildiğinde hain asker göğsünde sakladığı hançeriyle Hasan Bey'e saldırır. Yaralanan ve kan kaybeden Hasan Yarbey, ayağa kaldırılmasını ister. Askerlerin

itirazına rağmen "Beni ayağa kaldırınız." der. Askerleri onu yavaşça ayağa kaldırır. Ve ardından şu son sözünü söyler: "Zahmet buyurdunuz Ya Resûlullah!" Şehit olan Hasan Bey'in üzerine Türk bayrağı örterler. Canberk de bayrağın altında Hasan Bey'in ayağının ucuna girer. Bakarlar ki Canberk de ölmüştür. Yarbey Hasan Bey toprağa verildiğinde Mehmetçikler çok sevdiği Canberk'i de ayak ucunda toprağa verirler. Yarbey Hasan Bey Şehitliği, Çanakkale

Şehitler Abidesi'ne yakınlığı dolayısıyla mutlaka ziyaret edilmelidir.

Çanakkale Şehitler Abidesi

Boğazın alametifarıkası olan abide, 1960 yılında inşa edilir. Abidenin alt katında Harp Eserleri Müzesi vardır. Bu müzeyi mutlaka görmeyi tavsiye ediyoruz. Abidenin bulunduğu alanda, üzerinde "Meçhul Asker" yazan bir taş dikkatimizi çekiyor. Olay şöyledir; bir Anzak askeri, şehit olan bir Mehmetçik'in başını keserek Avustralya'ya götürür. Kafatasını mumyalayıp yıllarca saklar. Arkadaşlarına da; "Ben bir Türk'ü öldürdüm." diye gösterir. Yıllar sonra yaşlandığında bu durumdan pişmanlık duyar. Anzak askerinin çocukları, 2003 yılında kafatasını Türk yetkililere teslim eder. Kafatası, aynı yılın 18 Mart'ında Türkiye'ye getirilerek resmî törenle buraya defnedilir ve mezar taşına "Meçhul Asker" yazılır.

Nusret Mayın Gemisi

yanındaki Ertuğrul Tabyası'nda bulunur.

"Bir kahraman takım ve de Yahya Çavuş'tular,

Tam üç alayla burada gönülden vuruştular,

Düşman tümen sanırdı bu şahane erleri,

Allah'ı arzu ettiler, akşama kavuştular."

Kaymakam Nail Memik'in dizeleri, Yahya Çavuş ve askerlerinin kahramanlıklarını ne güzel anlatır. Yahya Çavuş, 67 Türk askeriyle Ertuğrul Koyu'nda üç binden fazla İngiliz'e karşı muazzam bir direniş gösterir.

Tabyada bulunan savaş topunun içinde

hâlâ patlamamış bir mermi bulunur.

Son olarak Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi'ne gidiyoruz. Yarımada'nın görülmesi gereken en önemli yerlerinden biri de burası. Türkiye'de bir ilk olma niteliği taşıyan merkez; ileri simülasyon teknikleriyle hareketli platformlarla ve sergi alanlarıyla Çanakkale Savaşı'nın havasını ziyaretçilere yaşatma konusunda gerçekçi deneyimler sunmakta.

Vakti olanlar; Arıburnu, Conkbayırı, 57. Piyade Alayı Şehitliği, Anafartalar Savaş Müzesi, Zığındere Sargıyeri Şehitliği, Yarbay Ziya Bey Şehitliği, 19. Tümen Müzesi, Çanakkale Şehitlik Hastane Müzesi'ni ve birçok şehitliği daha ziyaret edebilirler.

Çanakkale ve Civarı

Çanakkale denilince gezilecek yerlerin başında hep akla şehitlik bölgesi yarımada gelse de Ege sahili olmasından dolayı Roma ve Bizans'ın antik izlerine fazlaca rastlamak mümkün. Çanakkale merkeze 30 km uzaklıktaki Troya Antik Kenti, Troya Müzesi milattan öncesine kadar ışık tutar. Yine Ayvacık ilçesinde bulunan; Assos Antik Kenti ve Antik Limanı, Tarihî Hüdâvendigâr Camii ve Köprüsü, Asya kıtasının en batı noktası Babakale Kalesi, Apollon Smintheion Tapınağı ve Zeus Altarı diğer önemli gezilecek yerlerin başında gelir.

Tabii ki Bozcaada ve Gökçeada da unutulmamalıdır. Bozcaada, Türkiye'nin hiç köyü olmayan ilçesi olma özelliğine sahip küçük, şirin bir sayfiye adasıdır. Geyikli ilçesinden yarım saatlik feribot yolculuğu ile adaya ulaşılır. Limanda Fatih Sultan Mehmet zamanında inşa edilen kale ve yine Osmanlı zamanında inşa edilen tarihî camiler vardır. Meşhur ada kurabiyelerinden yiyebilir, rengârenk sokaklarında dolaşabilirsiniz. Adanın batı tarafındaki rüzgâr güllerini görmeye gitmişken eşsiz gün batımı manzarasının da tadını çıkarabilirsiniz.

Eski adı İmroz olan Gökçeada, yüzölçümü açısından Bozcaada'dan daha büyüktür. Türkiye topraklarının en batı noktasıdır. Tuz gölü, koyları, denizi ve doğal güzellikleri ile ziyaretçilerini beklemektedir.

Yahya Çavuş Şehitliği

Seddülbahir Kalesi ve Yahya Çavuş Şehitliği

Gezimize Seddülbahir Kalesi ile devam ediyoruz. Kale, yarımada'nın en uç noktasına boğaz girişinin kontrol ve savunması için 1659 yılında Padişah IV. Mehmet tarafından inşa edilir. Çanakkale deniz savaşlarının ilk şehitlerinin verildiği kaledir. Uzun yıllar atıl kalan kalenin, restore edilip bu yıl cumhuriyetin 100'üncü yılında 18 Mart tarihinde ziyarete açılması planlanmaktadır. Kalenin yakınında savaşa dair birçok eserin sergilendiği 1915 Seddülbahir Savaş Galerisi görülmesi gereken yerlerden biri olarak dikkatimizi çekiyor.

Yahya Çavuş Şehitliği ve Anıtı, Seddülbahir köyünün hemen

SEMRA BİNT NÜHEYK

Asr-ı Sadette İlk Kadın Muhtesip

■ Meryem DALĞIÇ

Başkanlık Vaizi

Eşref-i mahlukat olarak yaratılan insana yakışan, bir medeniyet inşa ediliyordu Medine'de. Farklı özellikleriyle birbirini tamamlayan kadın ve erkek, kendi nitelikleri doğrultusunda toplumu şekillendirme görevini de birlikte üstlenmişlerdi bu süreçte. Zira her ikisi de Allah'ın halifesiydi; yeryüzünü iyilikle, güzellikle imar etmekle mükelleftiler. Salih ameller işlemeleri, üretmeleri, bireysel kabiliyetlerini ve donanımlarını toplumun istifadesine sunmaları, kadın-erkek tüm kulların vazifesi idi. Kuşkusuz bu görevi yerine getirmede birbirlerinden yardım ve destek almaları elzemdi. Peygamber Efendimizin, Medine'de inşa ettiği İslam toplumunda bunun nice güzel örneği mevcuttu. Allah Resulü, cinsiyet ayrımı yapmaksızın

liyakatlerine, kabiliyetlerine göre fitratı da gözeterek farklı alanlarda kadına da erkeğe de sorumluluklar vermişti. İşte o kadınlardan biriydi Semra bint Nüheyk. Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından muhtesip (zabıta memuru) olarak görevlendirilen ilk kadındı kendisi.

Semra bint Nüheyk (r.anha), Beni Esed kabilesindendi, Bedir Savaşı'ndan sonra genç yaşta İslam'ı seçmişti. Kaynaklarda ismi, uzun ömür sürmüş (muammerûn) sahabeler arasında zikredilmişti. Hayatına dair detaylı bilgiye sahip olamasak da Asr-ı Saadet'te yaptığı kamu göreviyle adından söz ettirmişti. Çünkü Cahiliye Dönemi de dâhil olmak üzere o zamana kadar hiçbir kadına böyle resmî bir vazife verilmemişti (DİA, "Semra bint Nüheyk" md.).

Allah Resulü, hicretten hemen sonra Medine'de

Müslümanlara ait bir çarşı kurdu. Ticari faaliyetlerin hileden arınmış, helal çerçevesinde yapılması için de bu pazara yönelik bazı kurallar koydu. Kendisi pazarı denetlediği gibi teftiş için muhtesipler de seçti. Semra bint Nüheyk, o muhtesiplerden biriydi.

İyiliği emretmek ve kötülüklerden sakındırmak (emr bi'l-maruf ve'n-nehı ani'l münker) gayesiyle kurulan teşkilatın (hisbe teşkilatı) başında bulunan görevliye muhtesip denilirdi. Bu tanım çerçevesinde günümüzde polis veya zabıta memuruna benzer nitelikte olan muhtesibin yetki alanı oldukça genişti. Ölçü, tartı, alet ve birimlerindeki hileler, her türlü iktisadî muameledeki aldatmalar, vaktinde ödenmeyen borçlar, onun öncelikli görevlerindendi. Yine komşuluk hakkı ihlalleri, işçi-işveren anlaşmazlıkları gibi

ticari ve toplumsal hayatta sıkça karşılaşılan sorunlar ve kamu düzeninin ihlali sayılan çekişmeleri çözüme kavuşturma da muhtesibin vazifelerindendi. Muhtesipte aranan şartlar ise sorumluluk alanına giren meselelerde meşru olanla olmayanı ayırabilecek seviyede dinî-mesleki bilgiye sahip olması idi. Bunun yanı sıra ölçü tartı, para ayarı ve fiyat denetlemesi yapacak kadar hesap bilmesi gerekirdi. Adalet, güzel ahlak, güvenilirlik gibi erdemler de muhtesipte aranan niteliklerdi (DİA, "Hisbe" md.).

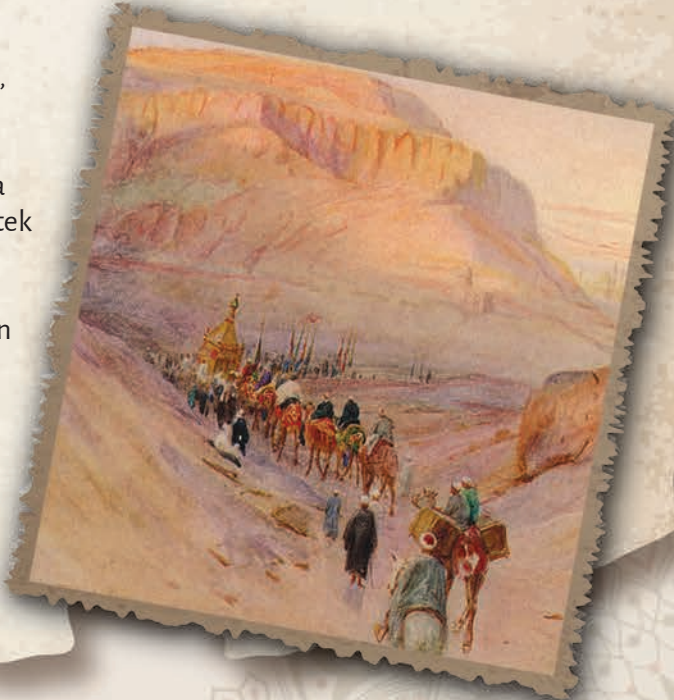
Semra bint Nüheyk, pazarları dolaşarak insanları ticaret ahlakına uygun davranmaya teşvik ederdi. Ticarete gayriahlaki hareket edenleri uyarır, hile ve haksızlık yapanlara karşı da caydırıcı tedbirler uygulardı (Kettânî, *Hiz. Peygamberin Yönetimi*, c.1, 448). Oldukça zor bir görevi üstlenmişti kendisi. Zira kadına dair bakışta cahiliyye zihniyetinden henüz arınmaya çalışan bir toplumda teftiş yapmak hiç de kolay değildi. Ancak o, böylesine ağır ve önemli bir vazifeyi hakkıyla yerine getirdi. Peygamber Efendimizin, Semra bint Nüheyk'e böyle bir görev vermesi, onun bir muhtesipte bulunması gereken özellikleri taşıdığını ve bu görev için yeterli bilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda kadının

sosyal hayatta ve kamusal alanda daha etkin bir rol üstlenebileceği mesajının somut bir örneğidir. Kuşkusuz ki tek örnek bu değildir. Şifa bint Abdullah da hekimlik vazifesinin yanı sıra Asr-ı Saadet'te muhtesip olarak görevlendirilmiştir. Ayrıca Asr-ı Saadet'te; ilimde Hz. Âişe, Ümmü Seleme (r.anha); sağıkta Rufeyde bint Sad, Esma bint Ümeys; edebiyatta Hansa; ticarete Kayle el Enmâriyye faaliyet gösteren kadın sahabilerdendir. Yine hemşirelik, ebelik, terzilik, dericilik, attarlık, kuaförlük gibi çeşitli meslek dallarında çalışan, üreten kadınlar da zikredilmektedir (Ali Osman Ateş, *Hadis Temelli Kalıp Yargılarda Kadın*, Beyan Yay. 30).

Hiz. Peygamber (s.a.s.), kadınların toplumda yok sayılmamaları için gerekli şartları sağlayarak üretmeleri, hizmet etmeleri noktasında onlara destek olmuş ve yaptıkları hizmetlerin dine uygunluğu

konusunda rehberlik etmiştir. Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) varlığından güç ve destek alan kadınlar kendi potansiyellerini fark ederek halifelik misyonunun gereğini en güzel şekilde yerine getirmişlerdir. Mücadelelerle dolu Medine Dönemi'nde kadınlar; sosyal hayatın içinde ilimden ticarete, çalışma hayatından yardımlaşma ve dayanışma gibi pek çok alanda toplumun imarına katkıda bulunmuşlardır.

Semra bint Nüheyk (r.anha) de hayırlı, uzun ömründe yeryüzünü imar etme görevini en güzel şekilde yerine getirdi. Üstlendiği görevle liyakatin bariz bir örneğiydi. O dönemde, vahyin öğretileriyle kadına dair değer algısının nereye evrildiğinin ve kadının nasıl konumlandığının somut göstergelerinden yalnızca biri idi.

ADİYAMAN'DA BİR İYİLİK NEFERİ

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Göğün etrafında bulunan ve göğü çepeçevre saran melekler vardır. Yüce Allah, kendilerine izin vermeden ne konuşurlar ne de O'nun emrinden çıkarlar. Her daim Rablerinin emrine amadedir onlar. Kuşkusuz ki yeryüzünde de "Rabbinin adını an, bütün benliğine ona yönel." (Müzemmil, 73/8) buyruğu üzere gezinen, her

türlü hayır ve güzellikte yarışan Allah'ın halifeleri vardır. İyiliğe adanmış bir ruhtur onlar. İyilikle şifa bulur, bir gönle dokunmakla huzura kavuşurlar. Darda kalana koşmak, kimsesizlere kol kanat vermek, şefkat ve merhamet elini uzatmak hayatlarının vazgeçilmezidir. Kendi ihtiyacı varken dahi başkasının ihtiyacını önceleyerek muhtaçlara yardım ederler.

Böylece onlar, din kardeşliğinin en yüce mertebesi sayılan îsâr ahlakını kuşanmışlardır. Sanki iyiliğin sancaktarlığını yapan birer süvaridir onlar. O sancak düşmesin diye gece gündüz demeden koşuştururlar. Koşuşturmaları sessizdir, bağırıp çağırılmaz, gönül yormazlar. Usulca mazlumların, mağdurların ve kimsesizlerin kapılarını aralar, yaralarını sararlar. Sessiz sedasız olmalarından mütevellit o iyilik neferlerini herkes bilmez, tanımaz. Hâlbuki onlar her yerde ve her zaman ecirleri Rableri tarafından kendilerine verilecek olan iyiliği insanlara ulaştırmak için gayret ederler. Ümitsizliği, yeis ve

üzüntünün en kesif olduğu o toz bulutunun içerisine uzanan bir eldir onlar. Çaresizliğin ortasında kendisine uzanan o ele sıkıca sarılarak Allah'ın var olduğu yerde ümidin bitmediği ve hiç bitmeyeceği inancıyla hayata tutunur canlar. Sonrasında o iyilik neferlerinin kalplerini titreten bir nida yükselir: "Allah senden razı olsun."

İşte yeryüzünde kendini iyiliğe adanmış, hem deprem öncesinde hem de deprem sonrasında yıkık Adıyaman'ımızın da her bir köşesinde "Allah senden razı olsun." duasının peşine düşmüş bir iyilik neferi Abdullah Sağlam. Kıymetli eşiyle kapı kapı dolaştığı Adıyaman'da yetimlerin, mazlumların, mağdurların yollarını gözlediği bir iyilik neferi onlar.

Öncelikle kendini hayırda yarışmaya adayan, iyilik yolculuğunun daimi yolcusu olan Abdullah Hocam, sizi kısaca tanıyabilir miyiz?

Ben 1976 yılında Adıyaman iline bağlı Resûlullah'ın "Ben onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum" diye övdüğü Saffan bin Muattal'ın da metfun bulunduğu Samsat ilçesinde doğdum. Ortaöğretimi burada bitirdikten sonra liseyi Bursa'da Yıldırım İmam Hatip Lisesinde okudum. Bursa Dikkaldırım'da iki yıl fahri imam olarak görev yaptım. Sonrasında askerlik vazifem Şirnak'a gittim. Askerden geldikten sonra

altı yıl Adıyaman'ın Kahta ilçesinde de fahri imam olarak görev yaptım. Akabinde Diyanet İşleri Başkanlığımızın açmış olduğu sınava girdim ve sözleşmeli olarak Kars'ın Ermenistan sınırındaki Digor ilçesine atandım. Buradaki görevimin sonrasında Şanlıurfa'nın Akçakale ilçesine atandıktan sonra Adıyaman'a geldim. Adıyaman'ın değişik köylerinde görev yaptıktan sonra Adıyaman merkezdeki Bulduk Baba Camii'ne atandım ve dört yıldır da buradaki vazifemi yürütüyorum.

İyilik serüveninde Abdullah Hocamın yegâne yardımcısı, iyiliklerle iyi olan, huzur ve mutluluk bulan Ayşe Hanım, sizi de tanıyabilir miyiz?

Ben 1982 yılında Bursa'da doğdum, ev hanımıyım. İlkokulu Bursa'nın Yıldırım ilçesinde okudum. O zamanlar başörtüsü sorunlarından dolayı tahsil hayatıma devam edemedim ve Kur'an kursuna gittim. Abdullah Hoca'yla da Bursa'da tanıştık. Hatta onunla tanışmamıza ve evlenmemize vesile olan da Abdullah Hoca'nın bu iyilik serüvenidir diyebilirim. Çünkü kendisi teyzemin evinde kalıyordu ve orada çocuklara Kur'an-ı Kerim başta olmak üzere din dersleri veriyordu. Daha o zamanlarda bile hem öğrenci yetiştiriyor hem de ihtiyaç sahibi ailelere yardım ediyordu.

Asrın felaketi olarak da adlandırılan depreme siz evde yakalandınız. O büyük afet esnasında neler yaşadınız?

Deprem; gecenin, sükûtin en derin olduğu bir zamanda 4.17'de oldu. Sessizliğin perdesini afetin dehşeti, gürültüsü bir anda söküp attı. Böylesi bir afet ne yaşadık ne duyduk. Bir an için kıyametin zuhur ettiğini düşündük. Can parçalarımız evlatlarımızın yanına, onların bulundukları odaya gittik. Çocuklarımıza korkmamalarını Allah'a yalvarıp yakarmalarını telkin ettik. Hiç kuşku yok ki her şey O'ndandı. Her bir saniyenin sanki günlerin yükünü yüklediği o zamanlar bir türlü geçmek bilmedi, sürdü de sürdü. Hareketsiz kaldığımız o anlarda Allah'a (c.c.) teslimiyetimizle birlikte deprem eğitimi esnasında öğrendiklerimizi tatbik ettik. Ve nihayet bitmek bilmeyen kıyameti andıran, dehşetli an durdu. Allah bizi korudu. İşte o vakit, benim her zaman dillendirdiğim şu sözümü sanki biri o anda bana şöyle fısıldadı: "Yapılan hiçbir iyilik boşa gitmez ve Allah (c.c.), muhakkak onları hem bu dünyada hem de ahirette önüne çıkarır." Yerin derinliğinden gelen afetin dindiğini anlayınca dışarı çıktık ve içimizi dağılayan bir manzarayla karşılaştık. Yıkıntılardan etkilenmemiş olan arabamız sanki "Hâlâ yetimlerinin emrine amadeyim." diyordu bize. Arabamıza binip anne-babamızı ve aile yakınlarımızı aramaya koyulduk. Annem, babam ve kardeşlerimin

hayatta olduğunu öğrendik şükür ancak halam ve ailesinden dokuz kişi vefat etti. On kişilik bir aileden sadece ailenin babası sağ çıkabildi. Diğerlerinin hepsi rahmetli oldu. Onlara ve tüm vefat edenlere Allah rahmet eylesin...

İsim isim bildiğiniz, ben gitmezsen ne olur onlar diye iç çektiğiniz, dilinizden ve gönlünüzden hiç düşürmediğiniz yetimlerinizden haber alabildiniz mi Hocam?

Kalbimizin üşüdüğü anlarda dualarıyla kalplerimizi avuçlarının içine alıp bizleri ısıtan o yetimlere ulaşmaya çalıştım ama bir türlü ulaşamadım. Birçoğunun evlerine koşmaya başladık lakin şiddetli yağmur, yanan yüreklerimizin alevini sanki daha da artırıyordu. Kiminin evleri komple yıkılmış ve enkazın karanlıkları arasına gömülmüştü kimileri de evden kaçmayı başaramamıştı.

Koca bir coğrafyayı vuran, şehirleri âdeta harabeye çeviren, nice canlarımızı bizlerden alan bu deprem sizin için neydi?

Zilzal suresindeki: “Yer o dehşetli sarsıntısıyla sarsıldığında ve yer ağırlıklarını dışarı attığında ve insan, Ne oluyor buna! dediğinde” ayetinin âdeta bir benzeriydi burada yaşananlar. Bir nevi küçük bir kıyametti. Bizler için çok büyük ve çok zor bir

imtihandı. Ancak her zorlukla bir kolaylığın olduğunu Rabbimizin bize müjdelemesi bir nebze olsun daralan göğsümüze inşirah olup bize güç veriyor. Bu müjde, mümine umut olup onu ayakta tutuyor.

Yüreklerimize kor ateşin düştüğü bu depremde 10 ilimiz, çok büyük hasar aldı. Nice insanımız da vefat etti. Bir o kadar da sevdiklerini, yakınlarını, evlerini kaybeden yaralılarımız var. Ancak bu afette milletçe kenetlendik. Kardeşliğin en güzel örneklerinin yaşandığı bir yardım seferberliği başlattık.

Yaşanılan depremle birlikte neler neşvünema buldu bu topraklarda?

Yeryüzü bir depremle sarsıldı, yarıldı, yaraladı ve yaralandı. Bu zelzeleyle birlikte çok canımız gitti, çok insanımız öldü, şehirlerimiz yok oldu. İnsanların ve şehirlerin yok olduğu bu topraklarda âdeta bir insanlık dirildi. Cenab-ı Allah sanki yeryüzü meleklerini bir bir göndermişti buralara. Geldikleri yerin adını bile hiç duymadığım ve bilmediğim ilçelerden gelen yardım meleklerinin koşuşturmalarına şahit oldum. Bu meleklerden

kimi mavi, kimi kırmızı, kimi yeşil elbiseler giymişti. Rengârenk elbiseleriyle her biri gökkuşağından bir renge bürünmüştü. Biz “Bittik Ya Rab!” dediğimiz anda Rabbimiz “Yettim ya kulum!” diyerek rengârenk meleklerle kuşatmıştı dört bir yanımızı. Yok yok bu tarihin tekerrürü falan değildi kendini Allah’ın (c.c.) rızasına adanmış belki de bu dünyadayken cenneti kuşanan insanların ta kendisiydi. Canım Adıyaman’da şehir yıkılmış, insanlar ölmüş ama bir insanlık dirilmişti Rabbimin inayetiyle. Rabbimin gönderdiği iyi insanlar, iyiler ve iyilikler karanlığın ve soğğun ardından gün yüzüne bir bir çıkıyor insanlara ışık oluyor ve onları ısıtıyordu. Peygamber Efendimizin “Müminler birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.” (Müslim, Birr, 66) diye buyurduğu insanlar sarıvermişti etrafımızı.

Mahallenin imamı olmaktan ziyade mağdur, mazlum, garip, yoksul, yetim ve kimsesiz insanları arayıp bulan, yeri geldiğinde köy köy dolaşarak iyiliklere birer köprü vazifesi oluşturan Abdullah Hocam, iyiler, iyilikler hep zor zamanı, bir afeti, bir felaketi mi bekler ve neden her daim görünür olmaz?

İyilik; Rabbimin sonsuz kereminin, lütfunun yer aldığı öyle bir hazinedir ki insan bir kez iyilik yapmaya ve onun tadını almaya başladığı vakit ondan vazgeçemez. İyiliğin olmadığı bir hayattan lezzet alamaz. Çünkü iyiliğin olduğu yerde Allah rızasını kazanmak ve Peygamber’in övgüsüne mazhar olmak vardır. İyiliği kuşanan o insanlar ki iyilikle hayatlarında mutluluk, huzur ve bereket bulur. O yüzdendir ki diğerkâmlığa bürünmüş, merhamet yüklü o iyiler, dertli insanların dertleriyle dertlenirler; yardıma muhtaç

kimselerin cennete doğru koşarcasına yardımına koşarlar. Onlar, kanayan bir yara gördüklerinde ciğerleri yanar, ne pahasına olursa olsun o akan kanı dindirmek, acıyı sonlandırmak için gece gündüz, soğuk sıcak demeden gayret ederler. Cennete susamış ve ruhlarını Allah’a adanmış insanlar ilahi aşkla yanıp tutuşan gönüllerini ancak öyle teskin edebilirler. Ezcümle iyiler ve iyilikler her zaman faaliyet hâlinindedir ancak insanlar onlardan bihaber yaşamaktadır.

HİKÂYELER NE ÖĞRETİR?

■ Prof. Dr. Turan KARATAŞ
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Kadim medeniyetlerde ve Doğu kültüründe anlatının atası “kıssa”lardır. Hikâye, masal, fıkra, rivayet ve menkıbelerin genel adıdır bu terim. İçinde bir “hikâye” bulunduran kıssalarla olağanüstü durumlar, din kaynaklı fevkalade, kutsal olaylar anlatılarak insanlara ahlaki öğütler vermek amaçlanır. Başka bir ifadeyle gaye; insanlığa ibretlik olaylar anlatılarak sonucunda bir ders çıkarılmasıdır. Dahası toplumsal hayatı düzenleyen olaylar, erdemler, ahlaki değerler kıssalar üzerinden hikâye edilerek anlatılmıştır. Kıssalardan ekseriyetle alınacak bir hisse olduğu için, dilimize yerleşen “kıssadan hisse” tabiri buradan türemiş. Edebiyatımızı, dolayısıyla tahkiyeli/ kurmaca eserlerimizi besleyen pendnameler, *Kelile ve Dimne*, *Binbir Gece Masalları*, eski Türk destanları, *Bostan ve Gülistan*, klasik Türk edebiyatındaki mesneviler, *Oğuznâmeler* vb. anlatıların hepsinde bir macerayla birlikte bir ibret ve öğüt yer alır. Bu ilk anlatılar, öğretici unsurlara fazlasıyla yer vermiştir.

Yazının tarihi, söz kadar eski değildir. Bu nedenle kadim anlatılar, dilden dile dolaşarak evvela sözlü gelenek içinde yer etmiştir. Birbirleriyle dil/söz/ sözcük aracılığıyla iletişim kuran insan, düşüncesini, derdini yazının icadından sonra birtakım işaretlere dökerek bu sözlerin kalıcılığını ve etkileyciliğini artırmak istemiştir. İlk kanun ve kurallar gibi toplumsal hayatı düzenleyici sözler yazıya aktarılmış; daha sonra da kutsal emirler, insanlara tebliğ için taşlara, yapraklara ve kâğıda işlenmiş/yazılmış. Öğretici metinlerden sonra, giderek sanatlı söz öbekleriyle insana birtakım iletiler sunan yazılar üretilmeye başlanmış. İnsan, sergüzeşt yordamıyla bir şey öğreten bu metinleri daha çok sever olmuştur. Namık Kemal, hikâye ve romandan ders alma/ öğrenme çabasını, harika bir bahçede nefis terbiyesine benzetir. Çünkü hikâyeler etkileyicidir, bir bakıma da eğlenceli. Beri yanda, onlardaki ileti kalıcıdır, zihinde yer etmesi daha kolaydır. Başkaca söylersek, bir kavramı, öğretiyi yahut bilgiyi hikâye ederek karşı tarafa anlatmak onun etkisini artırır.

Türk edebiyatında hikâye, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar, hemen neredeyse bu minvalde devam etmiştir. Ahmet Mithat Efendi'nin *Latâif-i Rivayet* serisi, adından da anlaşılacağı gibi, tatlı latifelerle merakı kışkırtan maceralarla mutlaka bir hisse çıkarmaya yönlendirir okuyucuyu. Ömer Seyfettin ve dönemin diğer yazarlarının çoğu, hikâyelerinde ibretlik olaylar anlatıp sonunda bir ders verme amacı gütmüştür. Söz gelimi, "Kaşağı", "Pembe İncili Kaftan", "Diyet" gibi hikâyelerde yapılan bir iyiliğin veya kötülüğün sonucunda başa gelebileceklerden bahsedilir. Bir öğretme kaygısı açıkça görülür bu metinlerde. Tanzimat sonrasında yazılan ilk romanlar da birçok ibretle doludur.

Daha sonra, 1920'lerden itibaren Memduh Şevket ile başladığını söyleyebileceğimiz bir dönüşümü görürüz. Özellikle kısa öykünün ustası Çehov'u okuyup ondan etkilenen Memduh Şevket, hikâyelerinde öğretici olmaktan ziyade insan hâllerine yönelip onlardaki tuhaflıkları, güzellikleri, çirkinlikleri göstermeyi arzulamıştır. Hayata daha çok "öykü"nen ve yaşam içindeki bir noktayı tırnak içine alıp gösteren hikâyenin biricik amacı, bilgi veya ders vermek

Büyük bir imkândır insan için edebiyat. İnsanı insana tanıtır, insanın binbir yüzünü gösterir, insanlık hâllerine ışık tutar. Zihnimizi besler, düşünce ve ruh dünyamızı düzenler ve zenginleştirir, dilimizi sağlamlaştırır. Anlama becerimizi ve algımızı geliştirir.

değildir artık. Bu dönemde yazılan anlatma esasına bağlı (tahkiyeli/kurmaca/fictif) metinlerde, insanın estetik açıdan bir değer barındıran hikâyesi kelimelere dökülmüştür. Kimi zaman bir an kimi zaman bir ömür öykünün teması olmuştur. Öykü artık öğretici değil, okuyucuya estetik hazlar veren bir metne dönüşmüştür. Tabii ki her hikâyede bir ders vardır, almasını/görmesini bilene. Bu arada Sait Faik'le beraber, bilhassa onun 1940'lardan sonra yazdığı eserlerle hikâye öyküye evrilmiştir. Yani olayı, sonucu, hisseyi, öğretmeyi geri plana bırakan bir anlatma biçimi yaygınlaşır. Nişanyan'ın belirttiğine göre, 1930'ların ikinci yarısından sonra türün adı da daha çok "öykü" terimiyle anılır olmuştur.

Beri yanda, hikâyenin bir yazara veya yazar adayına

öğreticiliği ise bakidir. Bu öğretim ders kitabı gibi değil, örneklikle okuyucuya yol göstermektir. Her zaman söylerim; iyi bir yazar mutlaka iyi bir okur olmalıdır. Nitelikli metinler okuyan kişinin oradan öğreneceği şey çoktur. Kendine ilhamı oradan bulur yahut başarılı yazarın bir vakayı nasıl kelimelere dökerek hikâye ettiğini öğrenir. Kelimelerin büyüğü dünyasını tatbik etme noktasında öykülerin önemli bir işlevi vardır.

Hikâyeler, insanlara salt bilgi aktarmaktan ziyade, hayat görgüsü kazandırmakta yardımcı olur. İma eder, gösterir, bahseder, üstünden geçer, ipucu verir fakat yine sonunda okura bir görev bırakır. Okur, metnin karşısında özgürdür, çünkü ona dikte edilen bir şey yoktur. Bilinçli bir okur, eğitim sürecini kendi hazırlar, sürdürür. Heybesine alacakları, yine kendi algısı, kavrayışı kadardır.

İnsanı düşünmeye, hayal etmeye, anlamaya ve nihayet bilmeye davet eden bir sanattır edebiyat. Arapça "edeb" kökünden türetilmiştir. Yani insanı her bakımdan "terbiye" eden, olgunlaştıran bir tarafı da vardır. Dünyanın farklı zamanlarında, değişik coğrafyalarında yaşamış zeki ve muhayyilesi geniş insanların düşüncelerini,

duygularını, tasavvurlarını edebiyat sayesinde okuruz, duyarız, bilme şansı buluruz. Büyük bir imkândır insan için edebiyat. İnsanı insana tanıtır, insanın binbir yüzünü gösterir, insanlık hâllerine ışık tutar. Zihnimizi besler, düşünce ve ruh dünyamızı düzenler ve zenginleştirir, dilimizi sağlamlaştırır. Anlama becerimizi ve algımızı geliştirir. Şu zorlu hayat yolculuğunda neyi, niçin yaptığımızı edebiyat yordamıyla kavrarız çok zaman. Diyebilirim ki edebiyata teğet geçen kişioğlunun; insanı, tabiatı, kâinatı, hayatı tanıma şansı yoktur. Hâsılı edebiyat, yaşamayı anlamak sanatıdır. Çağdan çağa üstünü başını yenileyen, ama asla eskimeyen hikâye/öykü de edebiyatın en kadim türlerinden biri olduğuna göre, yukarıda söylediklerimizi onun için de kabul edebiliriz.

“Edebiyat insanı büyütür, yaşatır ve iynin, doğrunun, güzelin emrine yöneltir.” Edebiyatın yegâne amacı bu değildir elbette, fakat en genel ifadeyle edebiyat insana iyi gelir. Her insan, şöyle ya da böyle, bir hikâyedir. Âdemoğlu kendi hikâyesini taşır benliğinde. Dünyaya şu ana kadar kaç insan gelmişse o kadar öykü vardır demektir bu. Milyarlarca hikâye arasında, kendini büyütecek öyküyü bulan insan, edebiyat sayesinde olgunlaşabilir. Sanat; iyi, güzel ve doğruyla elbette yakından ilişkilidir. Onun etkisini güzel kılan da budur. Alıcı yani okur, öykü denizine girip bu dünyanın imkânlarına kendini açmışsa, mutlaka gelişiminin bir parçasını da bu metinler sağlayacaktır. Öğretmek ve öğrenmek önce niyetle başlar.

İHTİYAR

■ Yunus Nadir ERASLAN

İnsana sıfat olarak yakıştıramadığım kelimelerden biri de “yaşlı” kelimesidir. Sıfat olan kelime, insan için kullanılacaksa tam da ona uygun tasarlanmış bir elbise gibi üzerine oturmalıdır. İhtiyar kelimesi yaşlı kelimesinin eş anlamlısı olarak kabul edilse de mahiyet olarak birbirine uzak oldukları aşikârdır. İnsanın birden fazla seçenek karşısında en uygununu seçme kabiliyeti olarak anlamlandıracağımız ihtiyar kelimesi yılların ona bahşettiği tecrübenin nişanıdır âdeti. Yeri gelmişken Arapçadaki “Sıfat mevsufuna uygun olmalı.” kaidesini de hatırlatmalıyım.

Yaşlı kelimesi, varlığın vücuda geldiği an ile içinde bulunduğu an arasındaki geçen süreyi ifade ederken ihtiyar kelimesi yaşanılan uzun süre zarfında insan bilincinin tekâmülde geldiği son noktayı ifade eder. İradesini elinde bulunduran bir varlık olarak kendi hayrına gördüğü bir durumu diğerine tercih eden insan, yaşlılığın da ötesinde bir özelliğe sahiptir ve bu özellik canlı olarak sadece insana özgüdür. “Yaşlı ağaç” ya da “yaşlı at” dediğimizde ağaç ve atın yaşadığı zaman dilimini nitelemiş oluruz. Bu cümlelerdeki yaşlı kelimesini ihtiyar ile değiştirirsek abes bir anlam ortaya çıkar. Zira ihtiyarlık durumu insan dışındaki hiçbir canlıya özgü bir nitelik değildir.

Çok sık kullandığımız “gayriihtiyari” de yine düşünmeden yapılan bir fiilden ötürü uyanan bilincin pişmanlık ifadesidir. Yaşlı-genç demeden tüm insanları bir kalıba sokarak aynı davranışları gösterme eğilimine iten modernite, yaş almış kişilerin elinden ihtiyarını alarak genç gibi, ergen gibi yaşlılar üretmeyi başardı. Doğallıkla şimdilerde yaşlı delikanlılar çoğaldı. Oysa dedem benim için ihtiyar delikanlıydı.

Demem o ki her yaşlanmış kişi ihtiyar değildir ama her ihtiyar yaşlanmıştır.

BULANLAR ARAYANLARDIR

■ Gülşen ÜNÜVAR

Ey arayan!
Bugün sana selam
sabah etmeden önce
bir sitemde bulunmak
isterim. Üstelik bunu, hâl hatır
sormadan, bir merhaba bile
demeden yapıyorum. Çünkü
sana sitemim büyük! "Arayan"
diye seslendim fark ettiysen.
Nicedir mektupların adresini
aradığın geldi kulağıma.
Aramak, araştırmak, sormak
soruşturmak iyi şeylerdir
evlat. İnsan, aradıkça var olur.
Aradıkça sorularının cevabına
varır. Aradıkça kendini tanır,
bulmayı umduğu şeyden daha
da fazlasını bulur. Aramakta bir
beis yoktur yani.

Dilerdim ki beni zahirde
değil, bâtında arayasın.
Mektuplarımda mesela,
yazdıklarım, cümlelerimde,
sözlerimde, hatta küçücük
harflerde. Verdiğim
örneklerde, ettiğim
nasihatlerde, imalarım,da,
nüktelerimde, noktalarım,da ve
dahi virgüllerimde. Emelin ve
aradığın anlamsa şayet, ancak
ve ancak mektuplarımda içinde
erişebilirsin ereğine.

Sitemime alınmayacağını
biliyorum. Hürmetkârlığına
olan inancıma güvenerek
yazıyorum bunları. Bil ki
amacım, anlama ulaşmakta
harcadığın çabaya katkıda
bulunabilmek. Sen buna yol
göstermek de, yol açmak
de, kılavuzluk de... Her ne
dersen de, kabulümdür. Ara!
Aramaktan asla vazgeçme
ancak doğru yerde ve doğru
zamanda olmasına dikkat et.

Şimdi hâl hatır sormanın
vaktidir. Sağlığının sıhhatinin
yerinde olduğunu duyarım
gelip geçenlerden. Ümit
ederim ki huzurun ve rahatın
da ganidir. Bunlar olmazsa
gayesiz bir canlıya dönüşür
insanoğlu, bilirim. Sen de
fark ettin mi bilmem evlat,
sıklaştıran mektuplarımda hacmi
de giderek genişlemekte. Ne
kadar çok şey söyleyebilirim o
kadar iyi olacakmış gibi bir his
var içimde. Hemen hemen her
insanda olduğu gibi; bilmek
ihtiyacına karşı gayriihtiyari bir
kapı aralama dürtüsü.

Bilmek dedim de evlat,
arayanlar bilir ancak, bunu
sana daha önce de yazmıştım.

Okuduğunu, özömsediğini
ve bu bilgiyi heybene attığını
tahmin ediyorum. Aklını
kullanan insan arar, bulur ve
bilgiye ulaşır. Bilgili insan ise
aklını kullanmayı ve arayıp
bulmayı âdet edinir. Bu böyle
bir döngüdür evlat. Akıl ve
bilgi, genişçe bir çemberin
etrafında peş peşe döner
dururlar. Bilgiye merak,
akıldan, **akla hürmet, bilgiden
gelir.*** Anlayacağın, her ikisi de
aynı yol üzeredir.

Yol demişken, birkaç cümleyi
hak eden bir konudur bu.
Yolunu belirleyen insan nereye
gideceğini, hangi istikamette
ilerleyeceğini iyi bilendir.
Kendine güvenen, inanan,
adımlarına değer verendir.
Bu hususta sana şunları
demeden geçemeyeceğim;
doğru bildiğin yoldan sakın
şaşmayasın, kendini yine
kendin takdir edesin, kendine
değeri yine kendin veresin.
Akli başında tek bir kişiyi
kuru kalabalıklara tercih
edesin. Nezaketi zinhar
elden bırakmayasın. Namını
masumiyetinin önüne
geçirmeyesin. Elinin birini
kalbinde, diğerini daima
kalemde tutasın. Yaptığın
hizmetten fayda ummayasın.
Vefakârlık, fedakârlık ister,
unutmayasın. Görüyorum ki
kıvançlısın! Büyüklenmeye
doğru gitmedikten sonra
ziyanı yok. Hisler ki birbirlerine
köprüdür. Nereden ve
nelerden geçeceğini iyi bilesin.
Yolunu dosdoğru çizsin
ki akli kendine yetmeyen,
sana istikamet göstermeye
kalkmasın.

En ufak bir açıklıktan sızmaya çalışan yel gibidir bilmezlik. Önlemine alamazsan giriverir içeri. Sonrasını kim bile, kim söyleye? Kim dur diye, kim telafi ede? İş sana düşer evlat! **Gafil olma, her işte ihtiyatlı ol.*** Bilmezlik yelini ustaca savuştur. Sonra geç karşısına, bilmenin gururu ile kollarını kavuştur.

Gururun ölçüsü mühimdir yalnız, bunu bilip ona göre hareket edesin. Terazini ve dirhemini yanı başına koyup itina ile ölçesin. Ya da alıp makasını, kumaşını eline kırk ölçüp bir biçesin. Bir tüy hacminde bile kaçarsa şayet kantarın topuzu, adı kibir olur bu duruşun. Açasın gözünü evlat, gafil olmayasın!

Gaflet dediğin derin bir uykudur, gecesi de gündüzü de aynı. Hiç uykuya dalma demem, insan hâli, hangimiz dalmadık ki? Ancak zamanında uyanmasını ve ders almasını bil. Zaten dersini aldın mı bir daha ne öyle derin uykuya dalarsın ne de tedbirsiz gözlerini kaparsın. Böyle böyle alışırsın, terazinin kefelelerini eşit ağırlıkta tutmaya. Böyle böyle anlamaya başlarsın, dirhemini özündeki adaletli ağırlığın dilini.

Bilmek evlat, bilmek! En değerli hikmet. Hele heybene at bildiklerini, dolaş diyar diyar. Bak nasıl da alıcısı çıkar. Alıcı dediysem öyle rastgele değil elbet; değeri değerine eş, özü özüne denk, sözü sözüne

bent. İşte şu cümlelerin tam da yeri gelmişken söylemek isterim, kolayca görebileceğin bir yere yazasın; **bilginin sattığı bilgiyi de bilgili alır.*** Çünkü **bilginin kıymetini bilgili bilir.***

Kıymet ver evlat, kıymet ver ki kıymet de göresin. Bilgiye kıymet verenlerle oturup kalk ki heybende biriktirdiklerin çoğalsın. Bilgi çoğalırsa alıcı da çoğalır, yol çoğalırsa adım da çoğalır. Attığın her adımda farklı yerlere varırsın. Bilgini yayar, eksiklerini alırsın. Yok, kendime saklayayım diyen hata eder. Bildiğini gördüğünü paylaşan insan, arif insandır. Her şeyi kendine saklayan ise nobran. Ariflik sezgi ile olur. Akıl ile anlayış ile... Arifi, yine başka bir arif kolayca bulur.

Nasıl mı? Çünkü **aklın kıymetini yine akıllı bilir.***

Ara evlat! Akıllı ara, anlamı ara, iyiyi, güzeli, doğruyu, vefayı ara. Ama sözün sahibini arama. Buna hacet yoktur çünkü sana fayda sağlayacak olan sözün sahibi değil, sözün ta kendisidir. İstedim ki başladığım gibi bitireyim mektubumu. Beni can kulağı ile dinlediğini bildiğim evladına/evlatlarıma bir yadigâr olsun yazdıklarım. Kulaklara küpe, gönüllere iz. Gözlere fer, kirpiklere giz.

Sözlerime son verirken seni Allah'a emanet eder, çalışmalarında muvaffakiyetler dilerim. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

BU ÇÖPLER NEREYE GİDİYOR?

■ Şule TÜZÜN

Evlrimizden çıkardığımız çöp torbalarının içeriğini hiç düşündük mü? Cam, plastik, kâğıt, organik madde, belki metal parçalar... Hâlbuki bunların hepsi ekonomiye yeniden kazandırılabilir ürünler. Örneğin 1 ton kâğıdın geri kazanımı ile 17 ağacın kesilmesi önlenir ve böylece 12400 metreküp sera gazı engellenmiş olur. Yine, atık camlar tekrar cam ürünlerine, atık metaller yeniden metal ürünlere dönüşebilir. Organik atıklardan elde edilecek kompostla topraklarımız daha verimli hâle gelebilir.

Sanayileşmeden sonra endüstriyel üretimin ve kentleşmenin hızlı yükselişi, insanların tüketim kültürünü de tamamen değiştirdi. Tek kullanımlık, ucuz ürünler tüketmenin sonucunda işi bittiği her şeyi çöpe atan (atık) bir toplum hâline geldik. Atık, insanların kullanmayacağını düşündüğü ve elden çıkardığı her türlü malzemedir diyebiliriz. Sıfır atıksa düşünmeden çöpe gönderdiğimiz malzemelerin miktarını azaltmak ya da sıfıra indirmek amacını güder. Yani atıkların istenmeyen maddeler değil bir kaynak olduğu düşüncesi sıfır atık projesinin temelini oluşturur. İhtiyaç duyduklarımızı azaltmak, tek kullanımlık ürünlerden uzak durmak, geri dönüşüme elden geldiğince daha az atık göndermek bizim elimizde. Böylelikle o ürünü ekonomiye kazandırmakla kalmaz hem tasarruf eder hem daha iyi beslenir dolayısıyla da daha iyi hissederiz.

Peki, geri dönüşüm kesin çözüm mü? AB çevre direktifi, temelde 3R (Azalt-Yeniden Kullan- Geri Dönüştür) prensibi olarak bilinen hiyerarşik bir yaklaşım sunar. Bu yaklaşım, atık üretiminin baştan azaltılması gerektiğini

vurgular. Yani geri dönüşüm, son tercihimiz olmalı. Çünkü geri dönüşüm, atık ve çevre sorununu tümünden çözmeye yeterli değildir. Bunun en çarpıcı örneği şudur: Dünyada atık plastiklerin sadece yüzde dokuzunun geri dönüştürülmesi mümkündür.

Okyanoslarda ortalama 500 trilyon plastik parçasının yüzdüğü tahmin ediliyor ve her yıl 8 milyon parça plastik, ülkelerden okyanuslara akmaya devam ediyor. Plastiklerin doğada yok olma süresi 700 yılı bulabilir. Bu maddeler su altında muazzam bir şekilde işleyen ekosistemin bir parçası olan deniz çayırlarına zarar veriyor.

Peki, tek başımıza farkındalık oluşturabilir miyiz? Evet! Her gün küçük de olsa doğru tercihler yapmak, örneğin kâğıt, plastik atıkları geri dönüşüm kutularına atmak, mümkün olduğunca plastiği terk ederek doğal malzemelere yönelmek, bir kayba engel olur. Çünkü doğada yaşanan küçük kayıplar, insanın ve insanlığın yoksullaşmasına zemin hazırladığı gibi ortak evimize de zarar veriyor.

Birçok insan çöpleri ayrıştırmak istiyor ancak nereden başlayacağı konusunda kafası karışabiliyor. Özellikle hangi çöpü nereye atacağını bilememek gibi...

Hangi Malzeme Geri Dönüştürülebilir?

Kâğıt bardaklar: Plastikle kaplı olduklarından geri dönüştürülebilmesi için atık yönetimi tesislerinin plastik kaplamayı ayırabilen özellikte olması gerekiyor.

Kâğıt peçeteler ve kâğıt

havlular: Lifleri çok kısa olduğundan geri dönüştürülemez ancak kompost için kullanılabilir.

Kâğıt bardak kapakları:

Genelde 6 numaralı plastikten yapılır ve geri dönüşüm için uygundur.

Kasap kâğıdı: Plastikle kaplı olduğundan geri dönüştürülemez.

Şişe kapakları: Çelikten ya da alüminyumdan yapılır ve geri dönüştürülebilir.

Alüminyum içecek

kutuları: Sonsuz defa geri dönüştürülebilirler.

Alüminyum folyo: Tekrar tekrar kullanılabilir, yıprandığında üzerindeki artıkları temizleyip geri dönüşüme atabiliriz.

Plastikler: Her atıkta olduğu gibi temiz olmalı. Plastiğin

üzerinde geri dönüşüm logosunun içinde yazan rakam (1-7 arası) ne kadar düşüğe geri dönüşüm için kabul edilme ihtimali o kadar yüksektir.

Alışveriş fişleri: Üzerindeki BPA (Bisphenol A) nedeniyle ne geri dönüştürülebilir ne de kompost olurlar.

Sonuç olarak mümkün olduğunca plastiklerden uzak durarak, tek kullanımlık kahve bardaklarını hayatımızdan çıkararak, pazara fileyle giderek, kullandığımız her eşyanın yaşam ömrünü uzatarak, kullan-at mantığından uzaklaşarak, kısaca tüketirken düşünerek, “iyi” ve “doğru”nun peşinden giderek davranış kalıplarımızı değiştirmeliyiz. Ülkemizde 2017 yılında başlayan “sıfır atık projesi” kapsamında birçok çalışma yapıldı, tesisler kuruldu. Bireysel olarak yapabileceklerimizin gücüne inanmalı ve çöp diye gözümüzün önünden yok ettiğimizi düşündüğümüz atıkların aslından kaybolmadığını, bize zarar olarak geri döndüğünü hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamalıyız. Unutmayalım, elimizdekine şükürle bakabilirsek kıymetini bilir ve israftan kaçınılır.

ALLAH'IN SELAM GÖNDERDİĞİ HANIM: HZ. HATİCE BİNT HUVEYLİD

■ Dr. Ferda YILDIRIM
Sakarya İl Vaizi

Şehirlerden Mekke, yıllardan 610, aylardan ramazan, günlerden pazartesi, bir Kadir Gecesi...

İlahi vahye mazhar olan Allah Resulü (s.a.s.) yola revan olmuştu, hızlı adımlarla sevdiğinin yanına doğru. Vahyin haşyetinden biraz da ürpermişti. Teskin olmak istiyordu yüreği, ne olmuştu ki kendisine acaba?

“Beni örtünüz, beni örtünüz...” demişti Resûlullah sevgili eşine; örtüyü örten el Hz. Hatice’ydi. Örtü olmuştu, libas-ı hatem olmuştu eşine Hz. Hatice. Başından geçenleri anlatmıştı ona Resûlullah ve “Kendimden endişe ettim.” demişti. Hz. Hatice’nin dilinden dökülen şu sözler nasıl teskin etmişti Resûlullah’ı: “Hayır, Vallahi! Allah seni kesinlikle utandırmaz. Çünkü sen, akrabalık bağlarını sıkı tutar, doğru söz söyler, bakıma muhtaç olan kimselere yardım eder, elinde avucunda olmayana verir, misafiri ağırlar ve haksızlığa uğrayanlara destek olursun.” (Buhari, Bed’ül-vahy, 3) Ürperti ve şaşkınlık içinde olan Resûlullah eşinin sevgi ve anlayış dolu bu sözleriyle bir nebze olsun rahatladı.

Allah Resulü’nün böyle hayret dolu bir olayda ilk olarak eşi Hz. Hatice’nin yanına gitmesi, bu durumu onunla paylaşması, Hz. Hatice’nin de eşine verdiği bu destek ve teselli, Allah Resulü’nün ailesinin temel değerlerini bize anlatmaktadır. Sevgi, saygı, güven ve destek... Aileyi ayakta tutacak bu

değerler, Allah Resulü’nün Hz. Hatice ile olan evliliğinde mevcuttu.

Bir ara vahiy kesiliyor, kalbi daralıyor Resulullah’ın üzüntüden (Buhârî, Bed’ül-vahy, 3). İşte bu hüznü ve endişeli bekleyiş döneminde yine sevgili eş Hz. Hatice destek oluyor Resûlullah’a. Bir süre sonra ilahi vahiy, “Ey örtüsüne bürünen kalk ve uyar.” (Müddessir, 74/1-2) buyuruyor. İşte o örtüyü kaldıran ve her daim adım adım Resûlullah’ın yanında yâr ve yardımcı olan bir eş Hz. Hatice. Zorlukların aşılabacağı, darlıkların genişleyeceği, her şeyin Allah’ın elinde olduğunu söyleyerek teskin ediyor sevgili eşinin kalbini. Bir kadının eşinin yanında nasıl olması gerektiğini gelecek zamanların eşlerine öğretiyor âdeti. Maliyle, canıyla, nefesiyle, sözleriyle ortaya koyuyor desteğini.

Kâbe’de birlikte namaz kılmışlardı, Kâbe’yi tavaf etmişlerdi. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 209-210) Mekke sokaklarında yürürken içi huzur doluydu artık Resûlullah’ın, Hatice’si de iman etmişti ona, sonra evlatları da... Artık adımlarını daha emin basıyordu, yanında ailesi vardı, çünkü aile demek güven demektir.

On beş yıllık evliliğinin her lahzasında yanı başında o vardı. Her zaman vakarlı duruşu ve teskin edici sözleriyle cihana örnek bir eş aynı zamanda bir mümine hanım Hz. Hatice...

Allah da Hz. Hatice’ye, bu davranışları karşısında selam

yollamıştı Cebrail. Cebrail, ona hem Allah'ın selamını hem de kendi selamını yolladı. Hz. Hatice'nin kalbi duracakmış gibi oldu. O an selamla birlikte büyük bir müjdeye de mazhar oluyor; "içerisinde gürültü ve yorgunluk bulunmayan cennette, oyulmuş inciden mamul bir ev" (Buhari, Menâkıbü'l-ensâr, 20) müjdesi.

Bu mümtaz örneklerde her şeyden önce Hz. Hatice'nin Allah'a olan teslimiyetini görmekteyiz. Sonra eşe olan güven ve destek. Sorgulamadan, yermeyen, kırıp dökmeden... Eşe gönülden inanmak, hem de hiç kimse inanmamışken onun yanında olabilmek yüce bir imanı ve ahlakı gerektiriyordu aslında. Burada teskin edebilmek için önce iman etmek gerekiyordu. Önce Allah'a iman, sonra eşe sonsuz güven ve itimat.

Hz. Hatice'nin nasıl bir eş olduğunu vefatından sonra Hz. Peygamber'in ona olan sözlerinden ve taltiflerinden öğrenmekteyiz. Aynı zamanda Resûlullah'ın bu sözleri, sevdiğine karşı göstermiş olduğu vefayı da temsil etmekteydi. Hz. Peygamberin dilinden Hz. Hatice ile ilgili dökülen her hatıra, her söz aslında Hz. Hatice'nin nasıl bir eş, nasıl bir anne, nasıl bir mümin olduğunu ortaya koyuyor ve bizlerde hayranlık uyandırıyor.

Gıpta edilecek bir hanım sahabidir Hz. Hatice. Peygamber Efendimiz sahabileri gökteki yıldızlara benzetmişti (Beyhakî, el-

Medhal, 164). Nedir gökteki yıldızlar? Hepsi geceyi aydınlatan birer kandildir, yönümüzü bulmaya yardım eder, karanlıklar içinde kaldığımızda yol gösterirler bize. İşte Resûlullah'ın bu veciz ifadesindeki, gökteki yıldızların en nadide olanlarındandır Hz. Hatice. Çünkü o, ilk imanla şereflenen, alını ilk kez secdeye değen, imanla Kâbe'yi ilk tavaf eden, imanı uğruna ilk defa fedakârlıkta bulunan, ömrünü ve malını hiç düşünmeden İslam yoluna serdeden fedakâr mümine bir hanım sahabidir Hz. Hatice.

Tahire (temiz, saf)... Üstün iffeti sebebiyle İslam'dan önceki unvanıydı Hz. Hatice'nin. Çağının ahlaki bozukluğu karşısında temiz fitrata sahip biri olarak tanınmış ve saygınlık görmüş yüce bir şahsiyet.

Tahireydi, tahirle birleşti yolu.

Tacireydi... Mekke'nin önde gelen tüccar kadınlarından biriydi aynı zamanda. (İbn Hişâm, es-Sîretü'n-nebeviyye, I, 187)

Yirmi beş yıl... Hz. Hatice ile Resûlullah'ın bir ticaret kervanı meselesinde yolları birleşmişti. Hz. Hatice, onun dürüstlüğüne hayran olup kendisine evlenme teklifinde bulunmuştu. Bu teklifi kabul eden Resûlullah, Hz. Hatice'yle on beş yılı peygamberlikten önce, on yılı da peygamberlikten sonra olmak üzere yirmi beş yıl evli bulunmuştu.

Hz. Hatice, Allah Resulü ile evliliğinden önce yaşadığı iki evliliğinden üç çocuk sahibi olmuştu (İbn Kesîr, el-Bidâye, VI, 315-316). Hz. Hatice vefat edene kadar yirmi beş yıl boyunca Resûlullah'ın biricik eşi ve yoldaşı olmuş ayrıca bu evlilikten Kasım ve Abdullah adlarındaki iki oğulları; Zeynep, Rukiyye, Fatıma ve Ümmü Gülsüm adlarında dört kızları dünyaya gelmiştir (İbn Sa'd, Tabakât, I, 132-133).

Bir gün Resûlullah, bir dal parçasıyla çizgiler çekiyordu toprağa. Sahabe büyük bir dikkatle onun elini ve dudaklarını takip ediyordu. Gördükleri, dört uzun çizgi. Resûlullah kendisini izleyen sahabeye sordu. "Biliyor musunuz nedir bunlar?" Sahabe, "Allah ve Resulü en iyi bilendir." diyerek bu çizgilerin ne manaya geldiğini öğrenme iştiafında bulundular. Resûlullah, "Hanımların en hayırlıları şunlardır: İmran'ın

Hz. Hatice
Resûlullah'a hem
yârdı hem yardımcı,
hem eştı hem
dost... İlk iman eden
kimseydi, ilk sırdaş,
ilk yol arkadaş... Ne
güzel anlatıyordu
onu Resûlullah,
âdeta özetliyordu
Hatice'sinin hayatını,
"Hatice, döneminin
en hayırlı kadını."

kızı Meryem, Müzahim'in kızı Asiye, Huveylid'in kızı Hatice, Muhammed'in kızı Fatıma." (Tirmizî, Menâkıb, 130) buyurarak Hz. Hatice'yi, dünyadaki en hayırlı kimselerden biri olarak özetlemektedir.

İşte biz bu yirmi beş yılı iyi idrak etmeliyiz. Nasıl âlemlere rahmet olarak gönderilen ve müminlere en güzel örnek olarak sunulan Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatını bir mümin olarak kendi hayatımıza tatbik etmeye çalışıyorsak onun Hz. Hatice ile geçen bu mümtaz yıllarını da aile hayatımıza tatbik edebilmeliyiz. Özellikle de mümin hanımlar, Hz. Hatice'nin ahlakını, hassasiyetlerini, tercihlerini, eş ve anne olma vasıflarını yani ömrünü ömürlerine rehber edinmelidir. Zira bugünün aile hayatının yitik değerleri olan sevgi, saygı, şefkat, güven, merhamet, iffet ve diğer kâmlık gibi hasletler onların evliliklerinin temelini oluşturmaktadır. Onların evlilik hayatları bizler için en güzel örneklidir; ailenin tesisi ve devamında çıkabilecek sorunlara yol gösterici bir kılavuz mesabesindedir.

Resûlullah, "(Kendi döneminin) en hayırlı kadını Meryem'dir. Hatice de (kendi döneminin) en hayırlı kadınıdır." (Buhari, Menâkıbü'l-ensâr, 20) sözleriyle taltif ettiği Hz. Hatice'den ömrü boyunca destek görmüş ve bunu sıklıkla ifade etmiştir. Hz. Hatice'nin vefatından sonra ahde vefa örnekleri gösteren Resûlullah, sıklıkla onun ismini zikreder, onunla geçen yirmi

beş yıla ait hatıralarını çoğu zaman gözleri yaşlanarak, sesi titreyerek yâd ederdi. Bu davranışlarıyla o hem vefa üzere davranmış hem de bizlere onun değer ve kıymetini göstererek onun hayatını örnek almamızı istemiştir. Zira Resûlullah, "Ben onun (Hatice'nin) sevgisiyle rızıklandırıldım." (Müslim, Fedâil, 75) buyurmak suretiyle Hz. Hatice'nin onun hayatına kattığı değeri ortaya koymaktadır.

Vefa sözlerinden birinde Resûlullah şöyle buyurdu: "Yüce Allah bana Hatice'den daha hayırlı bir eş vermemiştir. Bütün insanlar bana inanmazken o bana inandı. Herkes beni yalanlarken o doğruladı. İnsanlar (yardımlarını) benden esirgediklerinde o bana malıyla destek oldu. Yüce Allah bana başka kadınlardan değil ondan çocuklar ihsan etti." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 118).

Bir vefa örneği daha... Resûlullah, yolda yaşlı bir hanım gördü ve onu görünce sevindi. Hemen yanına oturttu; onunla sohbet etmeye başladı ve daha sonra da ikramlarda bulunarak onu yolcu etti. Bu durumu gören sahabe o hanımın kim olduğunu merak etmişlerdi. İçlerinden biri, "Ya Resûlullah, Sizi bu kadar sevindiren kadın kimdi? Resûlullah, "O, Ümmü Züfer'dir. Mekke'de evimize gelir, Hatice'min saçlarını düzeltir, onu süslerdi." buyurdu (İbn Hacer, el-İsâbe, IV, 2696; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-gâbe, VII, 322).

Hz Hatice'nin vefatı, hüzün yılı olmuştur gözümlere...

Annesinin vefatına hüzünlenen kızı Fatıma'ya şu sözleriyle teselli etmişti Resûlullah, "Ey babasının kızı! Annen şimdi cennette inci, yakut ve mercanlarla süslenmiş bir sarayda konaklamaktadır." (Heysemî, Mecma'uz'-zevâ'id, IX, 22)

Hacûn Kabristanı... Hatıraların tekrar tekrar yâd edildiği mekân... Nasıl bir hayat sürerseniz öyle anılırsınız. Hz. Hatice'nin vefatından on bir yıl sonra Mekke'nin kapısına bu sefer bu beldeyi fethetmek üzere gelen Müslümanlar, şehrin kapısında durdular bir an, Resûlullah Hz. Hatice'nin medfûn bulunduğu Hacûn Kabristanı'na yöneldi; gözünde yaş, dilinde dua ve istiğfar... Onu gören sahabe de ağlamaya başlamıştı, hayran kalmışlardı onların arasındaki bu sevgiye. Örnek alınacak bir sevgi ve vefa... Sahabe sormuş, "Ya Resûlullah, Mekke'de evinizde mi kalacaksınız?" Resûlullah, "Akil bize ev mi bıraktı." (Belâzürî, Ensâbü'l-eşrâf, I, 356) buyurunca sahabe çadırın nereye kurulmasını istediğini sordu. Resûlullah'ın cevabı eşine olan hasreti anlatır, "Hatice'min karşısına." (Halebî, es-Siretü'l-Halebî, III, 27)

Hz. Hatice Resûlullah'a hem yârdı hem yardımcı, hem eşti hem dost... İlk iman eden kimseydi, ilk sırdaş, ilk yol arkadaşı... Ne güzel anlatıyordu onu Resûlullah, âdeta özetliyordu Hatice'sinin hayatını, "Hatice, döneminin en hayırlı kadını."

ALZAYMIR HASTALIĞI

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROÇLU

Demens (bunama), zihinsel fonksiyonlardaki kaybı tanımlar. Demans tanısında önemli olan, hastanın normal bir zihinsel gelişim gösterdikten sonra zihinsel işlevlerde kayıp yaşamasıdır. Alzaymır, bunamaya en sık sebep olan hastalıktır. Bunama, yeni tanımlanan bir hastalık değildir ancak hasta sayısı giderek artmaktadır. Alzaymır, yaşlılık dönemi hastalığıdır. Yaşın ilerlemesiyle birlikte her

insanda fizyolojik olarak belirli bir oranda beyin hücrelerinde yıkım gözlenir. Ancak; alzaymır hastalarında bu yıkım, beklenenden daha erken ve hızlı oluşur. Beyin hücrelerinin ölmesiyle birlikte beyin yavaş yavaş büzüşmeye başlar ve küçülür.

Hastalık Bulguları

Alzaymırın en önemli bulgusu unutkanlıktır. Hastalık, başlangıçta genellikle sinsi bir unutkanlıkla

başlayabileceğinden yaşlılıkta görülen unutkanlık normal olarak görülmemeli, ileri değerlendirme yapılmalıdır. Yaşlılıkta beklenen normal unutkanlık ile alzaymır belirtisi olan unutkanlığın klinik olarak birbirinden ayrılması gerekmektedir.

Alzaymır hastalığında başlangıçta hafif bir unutkanlık vardır. Hasta, günlük işlevlerini (randevularını, yemeğin altını söndürmeyi, bakkaldan

alacaklarını) unutmaya başlar. Zamanla unutkanlık giderek artar ve hasta yeni olayları hiç kaydedemez olur. Örneğin beş dakika önce sorduğu soruyu tekrar tekrar sorabilir. Yakınlarının isimlerini unutabilir. Koyduğu eşyaların yerini hatırlamaz. Ancak eski anılarını, gençliğini ve 30-40 yaş dönemini ayrıntılı bir şekilde anlatabilir. Eğer unutkanlığı olan bir yaşlı; iyi bildiği yolları bulamıyorsa, daha önceden dolaştığı yerlere artık gidemiyorsa, evin yolunu bulamayıp kayboluyorsa ya da evin yolunu aramaktan dolayı eve geç geliyorsa, evin içinde odaları karıştırıyorsa bunlar, alzheimer hastalığı ile ilişkili bulgular olabilir.

Dünya Alzheimer Derneğine Göre Alzheimer Tanısı

Bu belirtilerden bir veya birden fazlasına sahip olmak bu konu ile ilgili bir merkez ya da hekime başvurmak için gereklidir.

- Gündelik hayatı etkileyecek tarzda unutkanlık
- Planlama ve hesaplama zorlanmak
- Daha önce sorunsuz yapılan görevleri yapamamak
- Zaman ve yerleri karıştırmak
- Görüntüleri algılamada zorlanmak
- Konuşma ve anlamada zayıflık
- Eşyaları kaybetmek ve bunlarla ilgili başkalarını suçlamak
- Yargılama ve karar vermede güçlük çekmek

- Sosyal aktivitelerden çekilmek
- Kişilik ve davranış değişiklikleri göstermek

Alzheimer'dan Korunmak İçin Neler Yapılabilir?

Alzheimer'nın nedenleri kesin olarak bilinmediği gibi nasıl önleneceği ile ilgili kesin bilgi yok. Ancak bazı hayat tarzı düzenlemeleri, hastalığın oluşma oranını azaltabiliyor.

- Zihinsel ve fiziksel olarak aktif bir hayat düzeni oluşturmak
- Düzenli egzersiz yapmak
- Tansiyon ve şeker hastalığı varsa tedavi olmak
- Akdeniz diyeti tercih etmek
- Sebze ve meyve tüketimini artırmak
- Alkol ve sigaradan uzak durmak

Alzheimer En Sık Kimlerde Görülür?

- Yaş: Alzheimer, sıklıkla 65 yaş üstündeki kişilerde ortaya çıkar. Hastalık, 65 yaş üstü nüfusun % 5'inde görülürken her 5 yılda bir hastalık görülme sıklığı iki kat artar ve 80-85 yaşın üzerindeki her iki kişiden birinde hastalık görülebilir
- Cinsiyet: Kadınların ortalama yaşam süresi erkeklerden daha uzundur. Ortalama yaşam süresi dikkate alındığında hastalığın kadınlarda daha sık görülmesi beklenir
- Depresyon

- Geçirilen hastalıklar: Kalp ve damar hastalıkları, kolesterol yüksekliği, şeker hastalığı, tiroit hastalıkları alzheimer için birer risk faktörü olarak sayılabilir.

- Geçirilen kafa travmaları
- Eğitim: Düşük eğitim düzeyine sahip kişilerin hastalığa yakalanma eğilimi fazladır. Eğitim düzeyi yükseldikçe hastalığın görülme sıklığı azalır.
- Kalıtım ve genetik: Alzheimer'ın %25'i genetik ve ailevi bir özellik taşıyor. Hastalığa ait olduğu düşünülen pek çok gen ortaya konmuştur
- Biyobelirteçler: Günümüzde alzheimer, bazı laboratuvar testleri ile çok daha erken dönemde tanı alabilmektedir.

Tedavi

Alzheimer hastalığının bilinen kesin bir tedavi yöntemi yoktur. Ancak bazı yaklaşımlarla hastalığın semptomlarının azaltılması ve ilerleyişinin yavaşlatılması mümkün olmaktadır. Alzheimer hastaları için ev ortamında tedbirler alınmalı, unutkanlığı önleyici ve hatırlamayı kolaylaştırıcı yazılı direktifler kullanılmalıdır. Hafızanın güçlendirilmesine yönelik olarak bilişsel stimülasyon (uyarım) terapileri gibi psikiyatrik tedaviler de uygulanabilir. Ayrıca psikiyatrik terapilerle problem çözme ve dil becerilerinin korunabilmesine yönelik uygulamalar yapılabilir. Hastalık bulgularının azaltılması ve yaşam kalitesinin artırılması amacıyla bazı ilaç tedavileri uygulanabilir.

BİR BAĞIMSIZLIK MANİFESTOSU İSTİKLAL MARŞI

■ Nermin TAYLAN

Orta Asya steplerinden Horasan'a, Sultan Alparslan önderliğinde Anadolu topraklarına, Altay Dağlarından Balkanlara İslam sancağını gün görmemiş topraklara dikme gayesi ile hak, adalet ve huzuru götürmeyi vazife bilmiş; Çanakkale, Kutu'l-Amare ve Kurtuluş Savaşı gibi varlık mücadelesi verdiği harplerde şanlı tarihine yeni destanlar eklemiş bir milletin kelimelerle ifade edilemeyecek bir şahlanmasıdır esasında İstiklal Marşı.

"Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak / Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak." dizeleriyle başlayıp *"Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet / Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal."* sözleri ile sona eren bu on kıtalık manifesto, "Eğer bayrak inecekse, eğer ezan dinecekse git de geri gelme oğul!" diyen anaların günlünün özetidir

esasında.

93 Harbi, Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele derken Anadolu insanının asırlardır varlık mücadelesi verdiği bir dönemin son deminde Maarif Vekaleti; yaşanan bu ölüm kalım mücadelesinin ruhunu yansıtacak, askerin ve halkın moralini yükseltecek, damarlarında dolaşan kanın ve geçmiş şanlı tarihin önemini anlatacak, nihayetinde ise Türk milleti için bağımsızlık mücadelesinin ne denli önemli olduğunu tüm dünyaya duyuracak bir şiir yazılması için yarışma tertip eder.

25 Ekim 1920 tarihinde başlayan bu yarışmanın süresi iki aydır ve süre bittiğinde Maarif Vekaletinin eline geçen şiir sayısı 724'tür. Bu şiirlerin arasından seçilen şiir sayısı ise altıyı geçmemiştir. Seçilen bu altı şiir, içlerinden bir tanesinde karar kılmaları için vekillere dağıtılmış ancak mezkûr şiirler,

beklenen ruhu yansıtmadığı için yeni bir arayışa girilir. Bu sıralarda yarışmaya girmesi için ısrar edilse de Mehmet Akif, yarışmadan para alınacağı gerekçesi ile yarışmaya katılmayı bir türlü kabul etmemektedir. Etrafındaki insanlar ise Akif'in kaleminin gücüne ve dahi vatan sevgisi dolayısıyla en güzel şiirin onun yüreğinden çıkabileceğine sonuna kadar inanmaktadır.

Akif, yarışmaya girmeyi kendince uygun görmese de kendisi için sancılı bir süreç başlar. Anadolu insanının yaşadıklarını düşündükçe benliğinde öyle acılar hisseder ki ruhunda kopan fırtınalar, beyinde çakan şimşekler bir gece onu uykusundan uyandırır. Tabir yerinde ise kan ter içindedir ve dilinden bazı sözler dökülmektedir. Kalbinden diline gelen sözleri not almak ister lakin etrafta kâğıt göremeyince kurşun kalemi ile yer yatağının yanındaki duvara,

*“Ben ezelden beridir hür yaşadım,
hür yaşarım,*

*Hangi çılgın bana zincir
vuracakmış? Şaşarım.*

*Kükremiş sel gibiyim, bendimi
çiğner, aşarım,*

*Yırtarım dağları, enginlere
sığmam, taşarım.”*

dizelerini yazar ve sabah uyanınca da bunları temiz bir kâğıda geçirir. Akif bu dizeleri gece duvara yazarken kurşun kalemi de bitmiş son satırı çakısıyla duvara kazımıştır. Duvardaki yazıyı temizleyip tüm yazı izlerini ortadan kaldırınca şiirine bakar lakin Akif'e göre bu şiirde hâlâ bir şeyler eksiktir. Dizeler güzeldir ama şiirin ilk kıtası olacak yeterlilikte değildir. Devamını değil ilk kıtalarını yazmalıdır evvela.

Akif alır kalemi, kâğıdı; birkaç deneme yapar fakat hiçbirini beğenmez. Çünkü şiirin kahraman ordumuza ve dahi aziz milletimize hitap etmesi, onlara seslenmesi gerekmektedir. Şiire öyle bir kelime ve öyle bir dizeyle başlamalıdır ki o ilk kelime, anlam olarak şiirin tümünü kuşatmalı, aziz milletinin gönlüne inmeli ve ilk dize ile geçmişi ve geleceği izah etmelidir. Akif derin bir sessizlik içerisinde düşünürken masanın üzerindeki “Korkmayınız! Meyus (ümitsiz) olmayınız! Bu livâü'l-hamdin altında toplanınız ve mücadeleye hazırlanınız. Müftünüz olarak cihâd-ı mukaddes fetvasını ilân ve tebliğ ediyorum” kelimeleri gözüne çarpar. Bu satırlar,

Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'nin 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal eden Yunanlılara karşı yayımladığı fetvadandır. Diğer bir tarafta da Hasan Basri'nin *Sebilürreşad*'da Mart sayısında yayınlanması için gönderdiği yazısı vardır. Derin bir iç çekip “Ey imanlı kardeş! Çok şükür ufk-ı İslâm'da (Müslümanların ufkunda) rehâ ve halâs (kurtuluş) güneşi doğmaya başladı. Dünyanın her tarafında esarete düşen müslümanlar harekete geldi. Ehl-i Salib'in (Haçlıların) yaman

**İstiklal Marşı,
esasinda
yalnızca belirli
bir dönem için
yazılan bir marş
veya dizelerden
oluşan bir şiir
değildir yalnızca.**

**Akif, maddi
kavramlardan
dem vurduğu gibi
metafizik yahut
manevi anlamları
da dillendirmiştir.
Din, dil, kültür,
ekonomi, geçmiş,
gelecek hâsılı
tüm alanlarda
verilmesi gereken
bir mücadeleyi
ifade etmiştir.**

kastı artık anlaşıldı. Bütün İslam âlemi hakk-ı hayatını (yaşama hakkını) müdafaaya, kelimetullahı i'lâya (Allah'ın davasını yüceltmeye) karar verdi. Bugün her vakitten fazla ümitlisin, fakat sabr u sebat et, yılma, usanma, korkma, haydi hamaset (kahramanlık, yiğitlik) meydanına. Allahuekber!” (Prof. Dr. Nurullah ÇETİN, “İstiklâl Marşı'mızın Açıklaması”, *Mehmet Âkif Ersoy Anısına Türkiye ve Türk Dünyası Araştırmaları-X*, s.53) muhteiyatlı yazıyı okur.

Akif için o an âdetâ kalem ağılıyor, masa konuşuyor, duvarlar inliyor, bahçe dile geliyordu. Daha sonrasında Bahtiyar Vahapzade'nin “Ben inanmirem kendisi yazdı, onun kulağına söylendi bu mısralar.” dediği gibi Akif'in ruhunda bir şeyler oluşuyordu. Ayağa kalktı, odada saatlerce gezindi. Cephe'deki askerleri düşünüyordu, aklına Efendimizin (s.a.s.) Hz. Ebubekir (r.a.) ile mağaraya sığındıklarında Hz. Ebubekir düşmanların kendilerini görmesinden endişe ederken Hz. Peygamber'in büyük bir tevekkül içinde beklediği ve o an vahiy meleğinin gelip, “Korkma, Allah bizimledir!” ayetini indirdiği geldi. Akif de cephe'deki askerlere hitaben “Korkma” diye başladı söze; “Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak / Sönmeden yurdumun üstünden tüten en son ocak” derken “Sen şanlı bir tarihin neferisin korkma, dön de bir geçmişine bak, bak ki bu millet neler yaşadı da bayrağını yere indirmede, dön bir geriye şöyle bir tarihine bak. Eğer

Anadolu'da bir ocak dahi tütmeye devam ediyorsa, bir vatan evladı dahi ayakta kaldıysa bu millet senin yanında ve arkandadır" diyordu.

İlk kıta tamamdı belki ama saatler ilerliyor, ruhunda kopan fırtına dinmek bilmiyordu. Pencereden dışarı toprağa baktı, "Şüheda fişkıracak toprağı sıksan şüheda" diye not aldı. Al sancağın dalgalanışı ruhunu titretti "Çatma kurban olayım" dedi. Sakın ha ümitsizliğe düşme, sakın yere düşme. Düşme ki bugüne kadar senin için dökülen bütün kanlar sana helal olsun. İstiklalin şayet bir hak sahibi varsa eğer o da milletimdir dedi ve "Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl" diye devam etti.

Polatlı'dan atılan top sesleri âdeta bu küçük odanın duvarını inletiyor, toprağında gezen ağyarın postalları her adımda ruhunu deliyordu. Düşman dört bir yanı sardı hissi gelince gönlüne,

"Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

'Medeniyet' dediğin tek dişi kalmış canavar?"

dizeleriyle Avrupa'nın geçmişinden dem vurarak kan ve gözyaşı üzerine inşa ettikleri sözüm ona medeniyetin nasıl boş ve

Çanakkale,
Kutu'l-Amare
ve Kurtuluş
Savaşı gibi varlık
mücadelesi
verdiği
harplerde
şanlı tarihine
yeni destanlar
eklemiş bir
milletin
kelimelerle ifade
edilemeyecek
bir şahlanmasıdır
esasinda
İstiklal Marşı.

beyhude bir kelimadan ibaret olduğunu düşmana haykırıyordu.

Akif; "Ya istiklal ya ölüm" temennisi ile çıkılan bu yolda bayrağından, askerinden, toprağından dileğini; imanının getirdiği sorumluluk ve toprağına karşı nasıl muamele edilmesi gerektiğini izah ettikten sonra son mısraları olan; "Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet / Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal." cümleleriyle de bu ana dek hür yaşamış ve bayrağını da hür yaşatmış bu milletin tüm milletlerden daha çok hürriyete hakkı olduğunu bütün dünyaya haykırıyordu.

Mehmet Akif Ersoy, iki gün boyunca kâh soğuk terler dökerek kâh uykusundan uyanarak küçücük bir odada birkaç metrelik bir bahçeye bakarak şiirini tamamlar ve Maarif Vekâletine gönderir. Şiir, 17 Şubat 1921 tarihinden itibaren başta *Sebilürreşad* ve *Açıksöz* olmak üzere dönemin gazetelerinde yayımlanır. Maarif Vekâleti, 26 Şubat 1921 tarihinde Mehmet Âkif Bey'in eseriyle birlikte seçilen diğer şiirleri bir tezkere ile Meclis'e sunar. Şiir, milletvekilleri tarafından öylesine beğenilir ki defalarca okunur. 12 Mart 1921 tarihinde kabul edilen şiirin para ödülünü Mehmet Akif Ersoy almak istemez ve "Şiir benim değil, Türk milletinin dir." diyerek şiirlerinin yer aldığı *Safahat* isimli eserine de koymaz.

Mehmet Akif Ersoy, sonraki zamanlarda kendisine sorulduğunda "Şu an İslam âleminde benim omuzlarımdaki ağır yükü hisseden bir ikinci insan var mıdır? Tamam, İstiklal Marşı'nı yazacağım dedim. O hâlde birlikte bir hâl geldi ki gözümün önüne,

o mağarayı düşündüm ve "Korkma! diye başladım. Bazen beynimden geçenlere, kalemim yetişmiyordu." diye anlattığı, yaşanması oldukça zor olan o acı günleri izmihlâl tehlikesini yüreğinin her zerresinde hissedip yapılması gerekenleri ve alınması elzem olan dersleri ölümsüz mısralarıyla bizlere hediye etti. Aslında Akif; sadece istiklalin değil, istikbalin de marşını yazmıştır.

İstiklal Marşı, esasında yalnızca belirli bir dönem için yazılan bir marş veya dizelerden oluşan bir şiir değildir yalnızca. Akif, maddi kavramlardan dem vurduğu gibi metafizik yahut manevi anlamları da dillendirmiştir. Din, dil, kültür, ekonomi, geçmiş, gelecek hâsılı tüm alanlarda verilmesi gereken bir mücadeleyi ifade etmiştir. Dikkatli incelendiğinde varoluşun temel direkleri olan din, vatan, millet ve devlet İstiklal Marşı'nın temel kavramlarıdır.

Ne diyelim; Merhum'un duası ile "Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmasın."

Tarihte bu ay neler oldu?

- Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu. (3 Mart 1924)
- Türkiye Diyanet Vakfı kuruldu. (13 Mart 1975)
- Çanakkale Savaşı kazanıldı. (18 Mart 1915)
- Süveyş Kanalı açıldı. (19 Mart 1866)
- Âşık Veysel vefat etti. (21 Mart 1973)
- Samiha Ayverdi vefat etti. (22 Mart 1993)
- Verem mikrobi keşfedildi. (24 Mart 1882)

Kaynak: İstiklal Marşı'nın tüm kıtalarının Osmanlıca olarak yazıldığı görseller TDV *İslam Ansiklopedisi*'nden alınmıştır.

Hazırlayan: **Ali OSMANOĞLU**

Su, âb		Dizi		Bir işaret zamirli/sıfatı						
Dış görünüş, üst baş										
	Sakarya'nın bir ilçesi	Farsça yüz, çehre								
				Mamur etme, bayındırlık						
		Geceler	Genişlik							
Çok kötü					Avrupa Birliği		Eski dilde ayak		Baston	İkinci çoğul şahıs zamiri
			Faiz		Mağara			Havadaki duman	Kuşatma	
			Sert, katı					Mısra		
Arkadaş, yakın dost						İvedi bir şekilde	Deha sahibi			
En yüksek not							Babanın kız kardeşi			
					Ahilik ocağına mensup kimse				Yetersiz	
	Türk musikisinde bir makam	Haber verme, bildirme, tebliğ		Müsaade, ruhsat						Bal böceği
					"Birlikte" anlamında bir bağlaç				İlgi, ilişki	
				Mezru, ekilmiş olan	Olumsuzluk bildiren bir ön ek			Hariç, dış taraf	Anadolu Ajansı	
					Tiyatroda bir tür				Mürekkep kumu	
			Delici kılıç				Bir tahıl			
							Bir nota			
										İsyan eden
Şebeke						Yemek			Şaşma bildiren bir ünlem	
Görme engelli			İridyum elementinin simgesi			Bir nota				
		Anıt	Bir tür peynir				100 m² değerinde ölçü birimi		Mizaç, huy	
			Ortalama üzeri, makro							
	Hatıra						Su taşıyıcısı		Boru sesi	
		Üstü kapalı anlatma, dokundurma		Müzikte durak		Dizi				Büyük, yüce
						Pervane, vantilatör				
Neden, niçin?					Bir nota					
Tellür simgesi					Uzaklık bildirir			İlkel benlik	Molibden elementinin simgesi	
										Bir işaret sözü
	Beyaz			Ülkemizin Asya'daki toprakları						

BİR AYET BİR YORUM

■ Zeynep ÇELİK

Tefsir ilmi, Kur'an-ı Kerim'i anlama çabasının bir sonucudur. Hatta hadis, İslam tarihi, kelimeler gibi İslami ilimler de ilahi kelamı daha iyi anlamak adına tefsir ilminden neşet etmiştir. Bu ilim, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) vahiy süreciyle başlamıştır. İnsan hayatını dizayn etmesi için gönderilen vahyi, doğru okunması ve anlaşılması için ilk açıklayan da Hz. Muhammed (s.a.s.) olmuştur. İnsanlık için en büyük nimet, vahye muhatap olmaktır; dolayısıyla ilahi kelamın nazil olmaya başladığı o ilk andan itibaren Müslümanlar Kur'an'ı Kerim'i rehber edinerek onu okuma ve anlama gayretini devam ettirmişlerdir.

Diyanet İşleri Başkanlığı da Müslümanların Kur'an-ı anlama gayretlerinde onlara rehberlik edecek eserler neşretmeye devam etmektedir. Dr. Öğr. Üyesi Sema Çelem'in kaleme aldığı *Bir Ayet Bir Yorum*, bu çabanın bir sonucudur. *Diyanet Aile Dergisi*'nde aynı isimle tefrika edilen yazılar kitaplaşarak okurların istifadesine sunulmuştur. Eser, vahyin hayata yansımalarının izini sürmekte, ayetlerin ışığında bugünün insanına seslenmekte, ilahi vahyin açtığı pencereden bakarak güncel konular üzerinde bir kez daha düşünmeyi salık vermektedir. Aynı zamanda Kur'an ayetlerinin bağlamından koparılmadan indiriliş sebebi dikkate alınarak özünde taşıdığı mesajın akıcı ve anlaşılır bir üslupla aktarılmasını amaçlamaktadır. "Kur'an'ın Terk Edilmesi"nin

insan ruhunda açacağı onulmaz yaralara işaret eden kitapta çeşitli konular ayetlerin ışığında değerlendirilmiştir. Örneğin "İhsan Makamı", Bakara suresi 112. ayetin rehberliğinde ele alınır: "Bilakis, kim güzel niyet ve davranış sahibi olarak kendini Allah'a teslim ederse Rabbinin katında onun mükâfatı vardır. Öylelerine korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de." İnsanlık tarihi boyunca önemli bir haslet olan istişare de Şûrâ suresi 38. ayeti-i kerimenin perspektifinde "İstişarenin Önemi" başlığında kaleme alınmıştır: "Rablerinin çağrısına uyanlar, namazı özenle kırlarlar. İşleri de aralarındaki dayanışma ile yürür. Kendilerine verdiğimiz rızıktan başkaları için harcarlar." Değişen değerler ve mahremiyet bilincinin tesisi, çağımızın temel meselelerinden biridir. Bilhassa iletişim kanallarının çoğalması ve sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle, zedelenen mahremiyet alanının yeniden tesisi elzemdir. Çelem, "Değişen Değerler ve Mahremiyet" başlığında bu konu üzerine eğilerek zandan bilgi kirliliğine, linç kültüründen mahremiyet bilincine kadar yeni dünyaya Müslümanca bakmanın yollarını kaleme almıştır. Din istismarından ailede eğitime, toplumsal hayatın içinde kadının konumundan salih amellere kadar pek çok konu, ilahi vahyin aydınlığında ele alınmıştır. Yaşadığımız çağ, kendi normlarını ve değer yargılarını dayatırken asıl değer kapısı aralanmış, çağın karmaşık yapısı karşısında insan hayatını doğru zemine oturtan sahih dinî bilgilerle okurla buluşturulmuştur.

Lamia Levent Abul'un sunumu ile

DÜŞÜNCENİN ÖZÜ

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DİKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: $\frac{3}{4}$

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: $\frac{3}{4}$

JSD YAYIN

yeni bölüm

Pazar

21.00

DIYANET TV

Digitürk - 68. kanal

tv.36 - 49. kanal

diyanet - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

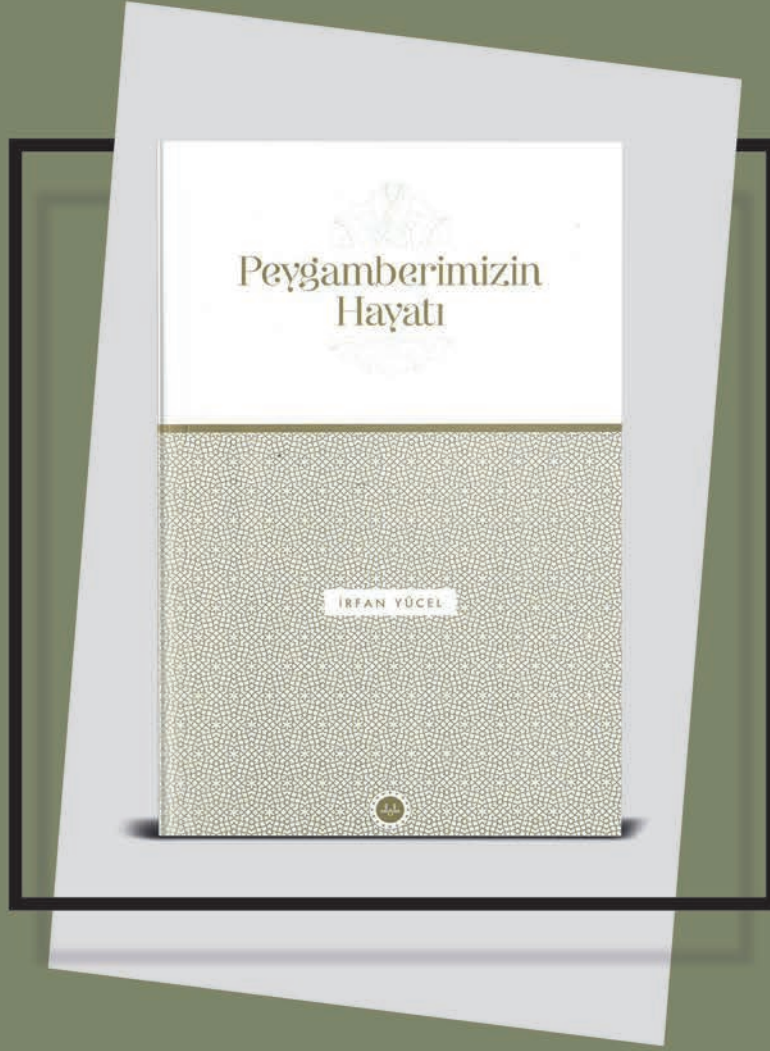
TV+ - 133. kanal

diyanettv

diyanettv

diyanettv

diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 25 ₺